

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETO
KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

DAINORA ZIZIENĖ
TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA

NUSIKALTIMŲ PREVENCIJA IR VISUOMENĖ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas dr.Arūnas Paukštė

Vilnius, 2006

TURINYS

Ivadas	1
1. Nusikaltimų prevencija	6
1.1. Nusikaltimų prevencijos samprata	6
1.2. Nusikaltimų prevencijos rūšys.	8
1.3. Nusikaltimų prevencijos priemonės.	10
2. Visuomenė nusikaltimų prevencijos subjektų sistemoje	21
2.1 Šeima ir nusikaltimų prevencija.	21
2.2 Mokykla ir nusikaltimų prevencija.	27
2.3 Žiniasklaida ir nusikaltimų prevencija.	33
2.4 Teisėsaugos institucijos ir kiti nusikaltimų prevencijos subjektai	36
3. Visuomenės požiūris į nusikaltimų prevenciją.	41
3.1 Visuomenė ir nusikaltimų prevencijos teisinis reguliavimas	43
3.2 Visuomenė, kaip nusikaltimų prevencijos subjektas	47
3.3 Visuomenės saugumo poreikis	51
 Išvados.	 55
Pasiūlymai ir rekomendacijos.	57
Reziumė.	58
Summary.	59
Literatūros sąrašas.	60
 Priedai.	
Priedas Nr. 1. Anketa visuomenės nuomonei apie nusikaltimų prevenciją tirti;	
Priedas Nr.2. Anketa ekspertų nuomonei apie nusikaltimų prevenciją tirti;	
Priedas Nr.3. Respondentų išsilavinimo, lyties, gyvenamosios vietos ir amžiaus statistiniai duomenys;	
Priedas Nr.4. Respondentų nuomonės pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių statistiniai duomenys.	

IVADAS

Temos aktualumas. Nusikalstamumas yra aktuali Lietuvos ir kitų šalių visuomenės problema. Jis „.... pirmiausia byloja apie disfunkcinius procesus visuomenėje, apie pažeistą visuomenės narių solidarumą, apie vertybinių orientacijų krizę“¹. Visuomenės nariams vis dažniau tampant nusikaltimų aukomis, daugelį metų iš eilės nemažėjant nusikalstamumui o patiems nusikaltimams sunkėjant² iškyla būtinybė suvokti, ką visuomenė daro, ir ką turėtų daryti, kad pasijaustų saugi.

Viena iš priemonių sprendžiant šiuos klausimus yra nusikaltimų prevencija. Tačiau tam, kad galima būtų įvertinti, kiek pati visuomenė pasirengusi dalyvauti nusikaltimų prevencijoje, kiek patys visuomenės nariai pasirenge prisidėti prie savo saugumo, reikia atlikti mokslinį tyrimą.

Labai svarbu, kad visuomenė, kovodama su nusikalstamumu, aktyviai įsijungtų į nusikaltimų prevencijos veiklą, nes nusikaltimų prevencija - pagrindinis ginklas kovojant su nusikalstamumu, o visuomenė – pagrindinis pagalbininkas šioje kovoje.

Išanalizavus esamą mokslinę medžiagą galima būtų teigti, jog šiuo metu yra nepakankamai įvertintas visuomenės narių saugumo poreikis, nepakankamai ištirtas ir įvertintas visuomenės suvokimas apie nusikaltimų prevenciją, jos požiūris į ją.³ Neaišku, ar visuomenės nariai yra gerai informuoti apie subjektų sistemą, įgyvendinančią nusikaltimų prevenciją. Galų gale gana mažai tyrinėtas visuomenės dalyvavimo mastas įgyvendinant nusikaltimų prevenciją.⁴

Todėl šiame darbe analizuojamas visuomenės informuotumas apie nusikaltimų prevenciją, visuomenės žinios apie prevencijos priemonių efektyvumą ir jų taikymą, taip pat visuomenės narių nuomonė apie nusikaltimų prevenciją įgyvendinančius subjektus, nusikaltimų prevencijos programas ir šių subjektų prevencinės veiklos, bei įgyvendinamų programų vertinimas. Taip pat identifikuojami pagrindiniai veiksniai, leidžiantys visuomenės nariams pasijusti saugiau. Be to, pateikiamos rekomendacijos, kaip aktyviau įtraukti visuomenę į nusikaltimų prevenciją.

Taigi, šio darbo tema aktuali dėl praktinio tokių darbų poreikio. Mes manome, kad magistrinio darbo teiginiai, išvados bei pasiūlymai taip pat pasitarnaus ir Lietuvos kriminologijos mokslo raidai.

Kuriant ir vykdant nusikaltimų prevencijos programas Lietuvoje nėra atsižvelgiama į visuomenės nuomonę apie nusikaltimų prevenciją, be to, visuomenė, iš esmės, nedalyvauja nusikaltimų prevencijoje. Taip yra todėl, kad iki šiol, visuomenės požiūris į nusikaltimų prevenciją

¹ Dobryninas A., Gaidys V. Ar saugi Lietuvos visuomenė?, LR Seimas Jungtinių Tautų vystimosi programa. – Vilnius: Naujosios sistemos, 2004.P.7.

² Pvz., nors 2005 m. ir buvo užregistruota nusikalstamų veikų mažiau nei 2004 m. [89815ir 93419 atitinkamai], tačiau tai yra kur kas daugiau, nei bet kuriais kitais metais nuo 1995 m., todėl apie stabilius teigiamus pokyčius pagrindo kalbėti, kol kas, neturim. - Žr. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tinklapi <http://www.nplc.lt/statistika.html>, prisijungimo laikas: 2006-10-03.

³ Tai galima teigti remiantis darbe „Ar saugi Lietuvos visuomenė?“ atlikto tyrimo rezultatais, kurie parodė, kad 69% respondentų nieko nėra girdėję apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą. 64% respondentų nėra tikri, kad tokia programa padeda mažinti nusikalstamumą šalyje. Kalbant apie visuomenės narių saugumą, dažniausiai remiamasi tyrimų rezultatais, kurie gauti atlikus nusikaltimų aukų nuomonių tyrimą. Žr. Tarptautinis viktimologinis tyrimas Lietuvoje 1997 m. :Baigiamoji ataskaita. Tarptautinis nusikaltimų aukų tyrimas Vilniuje (Lietuva) 2000 m.: Baigiamoji ataskaita. Tačiau neatsižvelgiama į kitų visuomenės narių nuomonę.

⁴ Ten pat.

buvo mažai analizuotas, nebuvo aišku, kokie motyvai skatintų visuomenės narius aktyviai įsitraukti į nusikaltimų prevenciją⁵. Tai yra mokslinė šio darbo problema.

Visuomenės įtraukimas į nusikaltimų prevenciją yra aktuali problema. Kuriant nusikaltimų prevencijos programas pasigendama aiškaus supratimo apie tai, kodėl visuomenė yra pasyvi kovojant su nusikalstamumu ir sunkiai įsitraukia į prevencinę veiklą. Taip yra todėl, kad trūksta objektyvių duomenų, apie visuomenės dalyvavimą nusikaltimų prevencijos programose, o taip pat trūksta mokslinių rekomendacijų, kaip įtraukti visuomenę į prevencinę veiklą. Tokio pobūdžio darbų, kurie analizuotų visuomenės dalyvavimą nusikaltimų prevencijoje, Lietuvoje nėra daug.⁶

Mūsų nuomone, nusikalstamumui augant, ar bent jau nemažėjant⁷, šios problemos sprendimas yra labai aktualus, nes kompleksiškas visuomenės požiūrio į nusikaltimų prevenciją ir dalyvavimo joje tyrimas pagelbėtų nusikaltimų prevencijos programų kūrėjams šias programas kurti, o vykdytojams – šias programas įgyvendinti. **Todėl tyrimo objektu** pasirinktas socialinio gyvenimo vaidmuo, siekiant sumažinti nusikalstamumą ar bent jo žalą, užtikrinti teisėtvarką.

Teorinė ir praktinė darbo reikšmė. Teoriškai ši tema svarbi kriminologijos mokslui. Šiame darbe analizuojamos priežastys, galinčios įtakoti visuomenės narių apsisprendimą įsitraukti į nusikaltimų prevencijos veiklą, taip pat priemonės, galinčios apsaugoti atskirus visuomenės narius nuo nusikaltimo padarymo. Taip pat veiksniai, galintys įtakoti visuomenės antikriminalines nuostatas, veiksniai, leidžiantys visuomenės nariams jaustis saugiai.

Mūsų nuomone, šios teorinės žinios gali būti plačiai panaudotos praktikoje. Atsižvelgiant į pirmą kartą atlikto visuomenės požiūrio į nusikaltimų prevenciją tyrimo rezultatus, bus galima kurti ir efektyviau įgyvendinti nusikaltimų prevencijos programas, skatinti savivaldybių ir regioninio valdymo institucijų iniciatyvą ir didesnę savarankiškumą, sprendžiant viešojo saugumo užtikrinimo bei saugios gyvenamosios aplinkos klausimus ir didinant visuomenės vaidmenį, sprendžiant žmogaus ir visuomenės saugumo problemas.⁸

Temos naujumas. Iki šiol Lietuvoje visuomenės požiūris į nusikaltimų prevenciją nebuvo nuodugniai analizuotas, be to tyrimai buvo atliekami labai siauroje plotmėje, analizuojant tik vieną ar kitą šio klausimo aspektą. Daugeliu atveju tai yra viktimologinio pobūdžio tyrimai, kuriuose analizuojami nusikalstamumo padariniai ar panašūs klausimai, o visuomenės požiūris į nusikaltimų prevenciją nuodugniai nenagrinėjamas.

⁵ Kai kurie aspektai nagrinėti tokiuose darbuose: Justickis V. Kriminologija: Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija. Vadovėlis. II dalis. – Vilnius: M.Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. P.363; G.Jurgelaitienė. Nusikaltimų prevencijos programos Lietuvoje veiksmingumo problemos// Jurisprudencija. 2003, t.41(33). P.72-80.; A.Novikovas. Vietos savivaldos institucijų vaidmuo įgyvendinant viešąją tvarką// Jurisprudencija. 2002, t.35(27). P.117-126.; G.Babachinaitė. Saugumo jausmo ir nusikaltimų baimės raida Lietuvoje// Jurisprudencija. 1 2006, Nr.(79), P.25-30.; J.Galinaitytė. Individo teisinė socializacija: samprata ir struktūra// Jurisprudencija. 2001, t.20(12). P.16-22.; G.Babachinaitė, S.Kuklianskis. Teorinės nusikalstamumo problemos// Jurisprudencija. 2003, t.42(34). P.101-108.

⁶ Ten pat.

⁷ Pvz., nors 2005 m. ir buvo užregistruota nusikalstamų veikų mažiau nei 2004 m. [89815ir 93419 atitinkamai], tačiau tai yra kur kas daugiau, nei bet kuriais kitais metais nuo 1995 m., todėl apie stabilius teigiamus pokyčius pagrindo kalbėti, kol kas neturim.- Žr. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tinklapį <http://www.nplc.lt/statistika.html>, prisijungimo laikas: 2006-10-03.

⁸ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX - 1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos“//Valstybės žinios. 2003, Nr. 32-1318.; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. 12 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 metų įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr.6-158.

Šis darbas moksliniu požiūriu yra naujas, nes jame analizuojami surinkti duomenys apie tai, kaip visuomenės nariai suvokia nusikaltimų prevenciją, jos rūšis ir priemonės, jų efektyvumą. Taip pat sistemiškai analizuojama, kokią vietą užima visuomenė tarpe kitų, nusikaltimų prevenciją vykdančių subjektų, pagrindinį dėmesį sutelkiant į visuomenę narių norą ir galimybes dalyvauti prevencinėje veikloje ir per juos įgyvendinamų priemonių veiksmingumą. Nauja yra ir tai, kad šiame darbe pirmą kartą atliktas visuomenės požiūrio į nusikaltimų prevenciją Lietuvoje mokslinis įvertinimas, kuris leis tobulinti esamą nusikaltimų prevencijos sistemą, į kurią bus įtraukta ir visuomenė, bei, tokiu būdu, padarys taikomas priemones efektyvesnėmis. Visą tai įgalina pateikti naujas rekomendacijas Lietuvoje veikiančios nusikaltimų prevencijos sistemos tobulinimui, o tokių rekomendacijų įgyvendinimas padarytų Lietuvos visuomenę saugesnę.

Iškelta hipotezė. Visuomenė, siekdama užtikrinti savo saugumą, nepakankamai dalyvauja nusikaltimų prevencijos veikloje, mažindama nusikalstamumą ar bent jo daromą žalą.

Remiantis atliktu tyrimu, ginamos šios baigiamojo darbo tezės:

1. Visuomenė dalinai suvokia nusikaltimų prevencijos sampratą, rūšis, priemones ir jų efektyvumą;
2. Visuomenė yra nepakankamai informuojama apie visus nusikaltimų prevenciją įgyvendinančius subjektus ir jų vykdomą veiklą;
3. Visuomenė pasitiki ne visais nusikaltimų prevenciją įgyvendinančiais subjektais.
4. Visuomenė nepakankamai informuota apie nusikaltimų prevencijos teisinį reguliavimą;
5. Visuomenė nesijaučia saugi, tačiau deda mažai pastangų savo saugumui užtikrinti
6. Visuomenė nėra aktyvus nusikaltimų prevencijos subjektas;

Darbo tikslas. Įvertinti visuomenės suvokimą apie nusikaltimų prevenciją, jos rūšis, priemones ir subjektus bei teisinį reguliavimą. Pateikti praktinių rekomendacijų kompleksą, plėtojančią visuomenės iniciatyvą organizuojant ir vykdant nusikaltimų prevenciją, bei didinant visuomenės vaidmenį, sprendžiant visuomenės saugumo problemas.

Darbo uždaviniai. Tikslui pasiekti keliami uždaviniai:

1. Išanalizuoti visuomenės sampratą apie nusikaltimų prevenciją, jos rūšis, priemones ir jų efektyvumą bei naudojimą praktikoje.
2. Nustatyti visuomenės požiūrį į nusikaltimų prevenciją, ją įgyvendinančius subjektus ir prevencijos teisinį reguliavimą.
3. Identifikuoti visuomenės saugumo poreikį.
4. Pateikti mokslines rekomendacijas, kurių įgyvendinimas leis padidinti visuomenės dalyvavimą nusikaltimų prevencijos veikloje.

Tyrimo šaltiniai. Tiriant baigiamojo darbo dalyką ir siekiant darbo tikslo, išanalizuota:

- 1) Nacionaliniai ir tarptautiniai (Europos tarybos sprendimas) ir teisės aktai;
- 2) Lietuvos ir užsienio kriminologijos, baudžiamosios, penitencinės, sociologijos, pedagogikos, psichologijos ir kt. literatūra;

3) Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos⁹ ir Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos¹⁰ statistiniai duomenys.

Tyrimo metodika. Tiriant baigiamojo darbo dalyką ir siekiant darbo tikslo, naudotasi įvairiais mokslo metodais.

- *Statistinis metodas* - naudotas tiriant kriminalinės statistikos duomenis, taip pat atliekant visuomenės požiūrio analizę į nusikaltimų prevenciją, jos sampratą, rūšis, priemones, subjektus bei teisinį reguliavimą;
- *Indukcinis metodas* buvo taikomas atskiriems kriminologinio tyrimo duomenims, formuojant bei pateikiant apibendrinimus, remiantis bendro pobūdžio teorinėmis žiniomis. Jis leido formuoti konkrečius siūlymus nusikaltimų prevencijos programų taikytojams bei kitiems suinteresuotiems nusikaltimų prevencijos įgyvendinimo subjektams;
- *Sisteminės analizės metodas* leido nagrinėti, visuomenės, visuomenės nario ir nusikaltimų prevenciją įgyvendinančio subjekto santykį, kaip tam tikro proceso dalį, atskleidžiant esamus priežastinius ryšius su įvairiais socialinės aplinkos elementais;
- *Lyginamasis metodas* naudotas nagrinėjant ir analizuojant skirtingų nusikaltimų prevencijos subjektų gvildenamas problemas apie visuomenės ir nusikaltimų prevencijos santykį;
- *Anketiniu metodu* buvo surinktos žinios, leidusios nustatyti visuomenės suvokimą apie nusikaltimų prevenciją, jos sampratą, rūšis, priemones, subjektus, teisinį reguliavimą, bei nustatyti visuomenės aktyvumą užtikrinant saugumą. Respondentai buvo parinkti atsitiktinės atrankos metodu. Respondentams buvo pateikta pusiau uždaro tipo anketa (žr. priedus Nr.1 ir Nr.3). Buvo apklausta 518 respondentų. Tokiu pat metodu buvo apklausti ir ekspertai, savo darbe įgyvendinantys nusikaltimų prevenciją. Ekspertų apklausoje dalyvavo 60 respondentų, kurie atsakė į pusiau uždaro tipo anketoje pateiktus klausimus. Apklausų rezultatai užfiksuoti anketose (žr. priedus Nr.2 ir Nr.4). Visi ekspertai turėjo aukštąjį išsilavinimą ir ilgalaikę prevencinio darbo patirtį, t.y. 85% turi nuo 10 iki 39 metų darbo stažą, o likusieji 15% nuo 5 iki 9 metų darbo stažą. Tenka pripažinti, kad nevisi ekspertai sutiko užpildyti anketas. Motyvai – prašymas nurodyti pareigas, laiko trūkumas ir t.t. Šią apklausą pavyko atlikti tik pakartotinai prašant ekspertų. Nežiūrint sunkumų, anketavimas pavyko. Surinkti duomenys leido apibendrintai įvertinti tiek eilinių visuomenės narių, tiek ekspertų nuomonę apie nusikaltimų prevenciją.

Vien tik anketų duomenys ne visada gali visapusiškai ir iš esmės atskleisti tiriamąjį reiškinį. Dėl to šis metodas dažnai kritikuojamas. Tačiau tinkamai taikant šį metodą ir užtikrinant būtinas anketavimo sąlygas jis yra pakankamai patikimas ir objektyvus.

- *Laisvi teminiai pokalbiai su visuomenės nariais.* Autorė nutarė kalbėtis su 30 tokių

⁹ Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje 2000-2005 metais, http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=6&metai=2006&menuo=10®ionas=0&id3=1, prisijungimo laikas: 2006-10-03;

¹⁰ Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pažyma apie nusikalstamumo tendencijas ir policijos įstaigų veiklą per 2005 metus. 2006-01-23 Vilnius. http://www.policija.lt/veiklos_ataskaitos/pazyma%20uz%202005%20m..doc, prisijungimo laikas: 2006-10-03.; Lietuvos viešosios policijos statistikos duomenys, http://viesoji.policija.lt/index.php?page_id=67, prisijungimo laikas: 2006-10-03.

asmenų ir visi noriai sutiko pasidalinti savo mintimis, tačiau jie visi norėjo anonimiškumo. Nežiūrint to, šis tyrimo metodas padėjo gauti labai vertingos informacijos, padėjo suprasti kas galėtų paskatinti dalyvauti nusikaltimų prevencijoje. Esminis metodo trūkumas tas, kad gaunamos informacijos kokybė priklauso nuo tyrėjo pasirengimo, kruopštumo, subjektyvumo.

- *Apžvalginiai pokalbiai su nusikaltimų prevencijos ekspertais.* Nusikaltimų prevencijos ir visuomenės tematika autorė kalbėjosi su Šiaulių rajono komisariato prevencijos poskyrio viršininke Vita Mickūniene ir Kaišiadorių rajono policijos komisariato prevencijos poskyrio viršininku Rimu Alekna, apylinkės prokuratūros prokurore Virginija Gumbiene, apylinkės teismo teisėju Ričardu Juodžiu, policijos komisariato informacijos ir ryšių grupės specialiste Aldona Uroškiene bei su regioninio laikraščio „Atspindžiai“ redaktore Virginija Šimkūniene, kurie pateikė tiek savo institucijų, tiek savo asmeninį požiūrį į nusikaltimų prevencijos ir visuomenės santykį. Šie pokalbiai leido pasirengti tyrimams, sukaupti pažintinės informacijos ir padėjo suformuluoti tyrimo hipotezę.

Visi tyrimo metodais gauti duomenys apdoroti kompiuterinės statistikos duomenų programomis SPSS 9.0 bei Microsoft Excel 2000

Tyrimo rezultatų mokslinis ir praktinis aprobavimas. Remiantis gautais tyrimų duomenimis buvo skaitytas pranešimas ir padarytas pristatymas Šiaulių rajono Kurtuvėnų bendruomenėje. Bendruomenės nariai nutarė aktyviau įsijungti į prevencinę veiklą ir dalyvauti saugios kaimynystės programoje. Taip pat buvo skaitytas pranešimas ir padarytas pristatymas Kaišiadorių miesto, Kauno rajono Raudondvario mokymo ir auklėjimo įstaigose, skatinant visuomenę dalyvauti kovoje su nusikalstamumu.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys skyriai, tyrimo pagrindu suformuluotos išvados, pasiūlymai-rekomendacijos, reziumė, trumpa santrauka anglų kalba, literatūros sąrašas bei priedai: anketa visuomenės nuomonei apie nusikaltimų prevenciją tirti, anketa ekspertų nuomonei apie nusikaltimų prevenciją tirti, respondentų išsilavinimo, lyties, gyvenamosios vietos ir amžiaus statistiniai duomenys, visuomenės nuomonės pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių statistiniai duomenys.

Pirmame skyriuje apibrėžiama nusikaltimų prevencijos, kaip socialinio – teisinio reiškinio kilmė ir samprata, analizuojamas visuomenės suvokimas apie nusikaltimų prevenciją, apie jos rūšių efektyvumą, apie nusikaltimų prevencijos priemones bei įvertinamas jų veiksmingumas.

Antrame skyriuje analizuojami nusikaltimų prevencijos subjektai, visuomenės suvokimas apie juos ir jų vykdomą veiklą.

Trečiame skyriuje apžvelgiamas visuomenės požiūris į nusikaltimų prevenciją, jos teisinį reguliavimą bei įvertinamas visuomenės saugumas.

1. NUSIKALTIMŲ PREVENCIJA

Nuo senų laikų nusikalstamumas buvo traktuojamas kaip viena iš pavojingiausių socialiai neigiamų blogybių, egzistuojančių visuomenės tarpe, kurią buvo bandoma išguiti, panaudojus priverstines bausmes. Jos būdavo gana žiaurios, pavyzdžiui tokios, kaip rankos piršto, plaštakos nukirtimas ar liežuvio ištraukimas, įvairdavo baimės jausmą ne vienam visuomenės nariui ir sukeldavo pagarbos ir pareigos jausmą prieš įstatymą, tuo pačiu mažinant ar net užkertant kelią nusikalstamumui. Dar Platonas (IV a. prieš Kr.) iškėlė idėją, jog „nusikalstamumo prevencija turi turėti prioritetą prieš baudžiamąją valstybės politiką“¹¹. Šimtmečiais, iš kartos į kartą augant visuomenės sąmonės lygiui suprasta, jog jėgos bei kitų prievartos priemonių naudojimas remiantis įstatymais yra nepakankamas ar net neefektyvus būdas kovai su nusikalstamumu. Reikėjo ieškoti kitokių priemonių bei būdų įveikti nusikalstamumą, tuo užtikrinant visuomenės saugumą. Vienas žymiausių mokslinės kriminologijos pradininkų, prancūzų filosofas Š. Monteskjė (*Ch. Montesquieu*, 1669–1755m.) suformulavo principą, jog „gerą įstatymų leidėją labiausiai domina ne bausmės už padarytus nusikaltimus, bet kelio nusikaltimams užkirtimas“¹².

1.1 NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS SAMPRATA

Pats žodis „prevencija“ (lot. *praeventio*) reiškia „išankstinis kelio užkirtimas, užbėgimas už akių“¹³.

Taigi, nusikaltimų prevencija, tai „poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, nustatant ir pašalinant bendrąsias nusikaltimų priežastis bei sąlygas, taip pat individualiai veikiant asmenis, kurie linkę daryti nusikaltimus ar ateityje gali tapti nusikaltėliais ar nusikaltimų aukomis“¹⁴

„Šiuolaikinei nusikalstamumo prevencijos problemos sprendimo versijai, vyraujančiai visuomenėje, būdingas požiūris, kad nusikalstamumo prevencija yra pirmiausia teisėsaugos institucijų pareiga“¹⁵, nors yra teigiama, kad tai vyriausybės, kompetentingų institucijų, baudžiamosios teisenos institucijų, vietinių institucijų ir Europoje jų įkurtų specialistų asociacijų, privataus ir savanorių sektoriaus, tyrinėtojų veikla, bet tuo pačiu tai ir visuomenės veikla.

Neteisinga manyti, kad nusikalstamumo problemos sprendimas yra vien tik institucijų, pagal galių pobūdį ir funkcijų ypatumus įgyvendinančių nusikaltimų prevenciją, reikalas. Tokios problemos sprendimas yra ir visuomenės reikalas. Jos dalyvavimas yra būtinas, nes ji, aktyviai įsijungdama į nusikalstamumo prevencijos veiklą, gerintų socialinius santykius tarp visuomenės narių, stiprintų jų tarpusavio ryšius ir ryšius su institucijomis, tiesiogiai įgyvendinančiomis nusikaltimų prevenciją, tokiu būdu savo veikla prisidėtų prie nusikalstamų veikų rodiklių mažinimo Lietuvoje.

¹¹ Бурлакова В.Н., Кропачева Н.М. Криминология. - Санкт-Петербург, Москва, Харьков, Минск: Питер, 2002, С.177.

¹² Bluvšteinas J. Kriminologija. - Vilnius: Pradai, 1994. P.20.

¹³ Tarptautinių žodžių žodynas. - Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.P.398.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa //Valstybės žinios. 2003, Nr. 32-1318.

¹⁵ G.Babachinaitė, S.Kuklianskis Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos //Jurisprudencija. 2003, t.42(34). P.103.

Igyvendinant nusikaltimų prevenciją ir siekiant visuomenės dalyvavimo joje, būtina sužinoti, ar ji suvokia, kas yra nusikaltimų prevencija. Respondentams klausimai buvo pateikti septyneriais aspektais:

- tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas;
- veikla, nustatanti ir šalinanti nusikaltimų priežastis ir sąlygas;
- poveikis nusikalstamumui, veikiant asmenis, linkusius dabar ar ateityje nusikalsti;
- poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis;
- tinka visi atsakymai;
- neturiu nuomonės;
- kita/pastabos.

Grafikas Nr.1

Visuomenės suvokimas apie nusikaltimų prevencijos sampratą

Tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas;	 (29) 4.73%
Veikla, nustatanti ir šalinanti nusikaltimų priežastis ir sąlygas, taip užkertanti kelią nusikaltimams	 (319) 52.04%
Poveikis nusikalstamumui, veikiant asmenis, linkusius dabar ir ateityje nusikalsti;	 (94) 15.33%
Poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis;	 (53) 8.65%
Tinka visi atsakymai;	 (115) 18.76%
Neturiu nuomonės;	 (3) 0.49%
Kita/pastabos	 (0) 0.00%

Vertinant respondentų nuomonę, iš jų tik 4,73% mano, kad nusikaltimų prevencija yra tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas. 8,65% respondentų mano, kad nusikaltimų prevencija – tai poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis. 18,76% respondentų pažymėjo, kad nusikaltimų prevencija yra ne tik tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas, bei veikla, nustatanti ir šalinanti nusikaltimų priežastis ir sąlygas, taip užkertant kelią nusikaltimams, ar poveikis nusikalstamumui, veikiant asmenis, linkusius dabar ir ateityje nusikalsti, bet kad tai yra ir poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis. Tai reiškia, kad ši visuomenės dalis yra tos nuomonės, jog tai veikla, kuri ne tik ją gina nuo neteisėtos veikos, bet ir apsaugo neatsparius, linkusius pasiduoti pagundai kitus visuomenės narius nuo tolesnio moralinio smukimo, neleidžiant jiems tapti nusikaltėliais, o tuo pačiu padedant išvengti bausmės, kuri gali paskatinti naujo nusikaltimo padarymą.

Tik 0,49% respondentų neturi nuomonės apie tai, kas yra nusikaltimų prevencija.

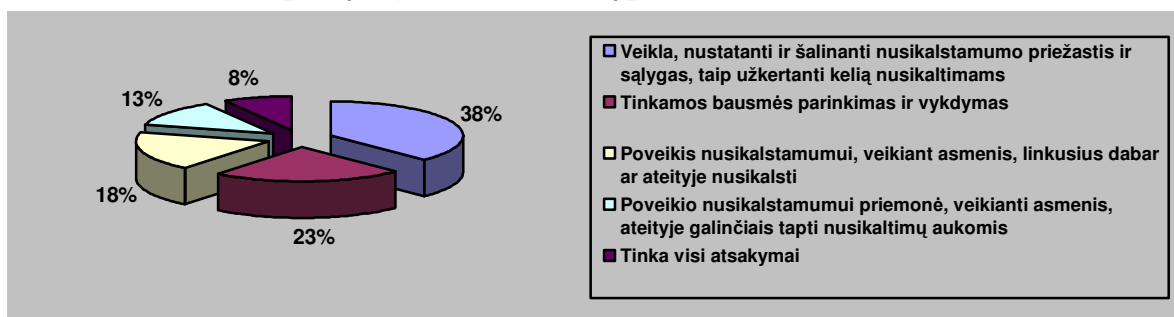
Tačiau didžioji dauguma respondentų (52,04%) mano, kad nusikaltimų prevencija yra veikla, nustatanti ir šalinanti nusikaltimų priežastis, t.y. socialiai neigiamų ekonominių, ideologinių, socialinių ar psichologinių veiksnių visumą, kurie iššaukia nusikaltimą.

Suvokimas apie nusikaltimų prevenciją nepriklauso nuo turimo išsilavinimo, gyvenamosios vietos bei amžiaus. Tai, kad nusikaltimų prevencija yra tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas mano visi respondentai, turintys pagrindinį išsilavinimą (100%). Didžioji dalis respondentų (71%), turinčių aukštąjį išsilavinimą bei visi respondentai su viduriniu išsilavinimu (100%) mano, kad tai veikla, nustatanti ir šalinanti nusikaltimų priežastis ir sąlygas, taip užkertanti kelią nusikaltimams. Tokios pačios nuomonės yra didžioji dalis respondentų, gyvenančių ne tik miestuose (53,8%), rajono centruose (73%), gyvenvietėse (91,9%), bet ir kaimuose (60%), bei 18-25 metų (85,2%), 26-35 metų (82%), ir 55 metų ir daugiau (82,2%) amžiaus.¹⁶

Atlikus ekspertų apklausą apie tai, kaip jie suvokia nusikaltimų prevenciją, gauti tokie rezultatai.

Grafikas Nr.2

Ekspertų teigimu, nusikaltimų prevencija, tai:

38% ekspertų pažymėjo, kad tai veikla, nustatanti ir šalinanti nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, taip užkertanti kelią nusikaltimams. 23% mano, kad tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas ir yra nusikaltimų prevencija. Kiti ekspertai yra tos nuomonės, kad nusikaltimų prevencija, tai poveikis nusikalstamumui, veikiant asmenis, linkusius dabar ar ateityje nusikalsti (18%) ir, kad tai poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis (13%). Likusi (8%) dalis pažymėjo, kad nusikaltimų prevencijos sampratą apima visi išvardintieji variantai.

Taigi, dar kartą pažvelgus į apklausos rezultatus, reikėtų pasakyti, kad visuomenės narių žinios apie nusikaltimų prevenciją yra nepakankamos. Tik mažai daliai visuomenės narių prevencija asocijuojasi su nubaudimu. Tai reiškia, kad visuomenė prievartos nevertina kaip prevencinės veiklos, o juk prevencija ir prievarta yra nedaloma visuma.

1.2 NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS RŪŠYS

Kriminologijos teorijoje egzistuoja gana detalus prevencijos rūšių skirstymas:

1. Skirstant pagal veikimo subjektą, nusikaltimų prevenciją rūšiuojama į:

¹⁶ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

- *bendrają ir specialiąją. Bendroji* – kai veikiantis subjektas vykdo nusikaltimų prevenciją, bet tai nėra jo tiesioginė paskirtis, o tik viena iš daugelio jo atliekamų socialinių funkcijų. **Specialioji** – kai prevenciją vykdomas subjektas yra sukurtas, atsiradęs specialiai prevencijai vykdyti.
- 2. Pagal specializacijos laipsnį nusikaltimų prevenciją rūšiuojama į:
 - *specializuotąją ir nespecializuotąją* nusikaltimų prevenciją. **Specializuotoji** – kai yra konkrečiai apibrėžta veiklos sfera, asmenų kontingentas. **Nespecializuotoji** – kai prevencija taikoma įvairioms sritims, sferoms, asmenims.
- 3. Pagal daromo poveikio laiką, paminėtinos tokios nusikaltimų prevencijos rūšys kaip:
 - *ankstyvoji ir vėlyvoji* nusikaltimų prevencijos. **Ankstyvoji** – prekriminalinė (iki nusikaltimo), dažniausiai taikoma jauno amžiaus asmenims, besiformuojančioms, potencialiai kriminogeniškai grėsmingoms sąlygoms. **Vėlyvoji** – postkriminalinė (po nusikaltimo), ja labiausiai siekiama užkardyti galimą recidyvą, tiek asmens, tiek situacijos. Jos esmė - nusikaltimas neturi būti padarytas vėl tokiom pat sąlygom ar anksčiau jau nusikaltusio asmens.
- 4. Pagal konkretumo laipsnį, nusikaltimų prevencija rūšiuojama :
 - į *bendrasocialinę ir situacinę* nusikaltimų prevenciją. **Bendrasocialinė** – nukreipta į abstrakčias socialines sąlygas, priežastis, situacijas, asmenis, problemas ir iš esmės remiasi formavimosi, asmenybės teorijomis. **Situacinė** – nukreipta į konkretaus, potencialiai galimo nusikaltimo užkardymą ir iš esmės remiasi situacinėmis teorijomis.¹⁷

Paprastai kriminologijos mokslas išskiria bendrąją, individualiąją ir situacinę nusikaltimų prevencijos rūšis, dėl to respondentų buvo klausta, kuri iš šių nusikaltimų prevencijos rūšių yra efektyviausia.

Grafikas Nr.3

Visuomenės nuomonė apie efektyviausią nusikaltimų prevencijos rūšį

Bendroji-skirta išaiškinti ir šalinti nusikalstamumo priežastis;	 (243) 44.83%
Individualioji-taikoma tik tiems asmenims, kurie linkę daryti nusikaltimus;	 (75) 13.84%
Situacinė-skirta apsunkinti nusikaltimo padarymą tam tikroje vietoj, tam tikru laiku;	 (48) 8.86%
Tinka visi atsakymai;	 (166) 30.63%
Neturiu nuomonės;	 (9) 1.66%
Kita/pastabos	 (1) 0.18%

Iš grafiko Nr.3 matome, kad didžiausia dalis respondentų, t.y. 44,83% mano, jog efektyviausia yra bendroji nusikaltimų prevencija.

30,63% teigia, kad efektyvios yra ir bendroji, ir individualioji ir situacinė nusikaltimų prevencijos rūšys. Tai, kad efektyviausia yra individualioji nusikaltimų prevencijos rūšis, mano 13,84% respondentų, o 8,86% - linkę manyti, kad efektyviausia yra situacinė nusikaltimų prevencija. Kuri iš šių nusikaltimų prevencijos rūšių yra efektyviausia, 1,66% respondentų nuomonės neturi, tačiau vienas

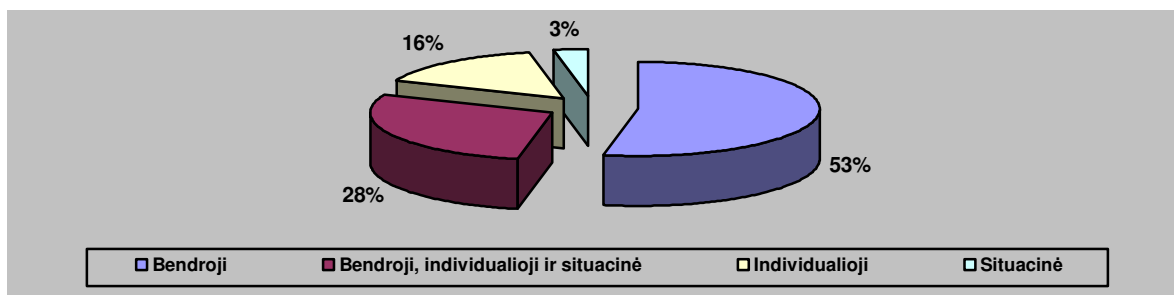
¹⁷ A.Kiškis Nusikaltimų prevencija (paskaitų skaidrės). – Žr. tinklapį <http://www.ltu.lt/~akiskis/kriminologija-n/2003-2004m/paskaitos/8%20tema%2020040107.ppt>, prisijungimo laikas: 2006-07-09.

respondentas (0,18%) mano, kad pati efektyviausia yra situacinė nusikaltimų prevencijos rūšis, kadangi pats gali ją taikyti ir apsaugoti save ir savo turtą, o bendroji ir individualioji nusikaltimų prevencijos rūšys yra dalinai efektyvios, nes daug kalbama, o rezultatų nėra.

Apklausus ekspertus dėl nusikaltimų prevencijos rūšių efektyvumo, gauti rezultatai parodė, kad:

Grafikas Nr.4

Ekspertų nuomonė apie efektyviausią nusikaltimų prevencijos rūšį

53% ekspertų mano, kad efektyviausia nusikaltimų prevencijos rūšis yra bendroji, nes ji nukreipta į objektyvius nusikalstamumą įtakančius faktorius. Kiti ekspertai yra tos nuomonės, kad vienodai efektyvios yra tiek bendroji, tiek individualioji tiek situacinė nusikaltimų prevencijos rūšys (28%). 16% ekspertų pažymėjo individualiąją, o tik 3% situacinę kaip efektyviausią nusikaltimų prevencijos rūšį.

Visuomenė mano, jog efektyviausia nusikaltimų prevencijos rūšis yra bendroji, kuri nustato ir šalina visas nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, padedančioms padaryti nusikalstamas veikas.

1.3. NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS PRIEMONĖS

Nusikalstamumo prevencija aprėpia visas priemones, kurios yra skirtos mažinti nusikalstamumą bei didinti visuomenės narių nesaugumo jausmą. Žodis „priemonė“ tai „būdas, veiksmas kam nors įvykdyti, atlikti“¹⁸ „Prevencijos priemonės yra ... prevencinio darbo organizavimo šerdis“.¹⁹ Įgyvendinant numatytus tikslus, prevencinės priemonės turi būti realizuotos ir įgyvendintos organizuotai.

Visuomenės požiūris į nusikaltimų prevencijos priemones yra svarbus informacinis filtras organizuojant kriminologinius tyrimus: visuomenės nariai, kaip kriminalinės justicijos atstovai, turi turėti galimybę įvertinti nusikaltimų prevencijos priemonių naudingumą bei efektyvumą. Jos turi pašalinti „asmenybės socializacijos defektus ir apsaugoti nuo naujų nusikaltimų“.²⁰

Šiame tyrime į vertinamų priemonių sąrašą buvo įtrauktos pagalbos, įtikinimo ir prievartos priemonės. Respondentų buvo paprašyta pažymėti pastebėtas nusikaltimų prevencijos priemones, kurios buvo taikytos konkrečiam asmeniui bei pažymėti iš jų efektyviausias. Taip pat buvo paprašyta pažymėti efektyviausias pagalbos, įtikinimo ir prievartos priemones, kurios yra ir gali būti taikomos konkrečiam asmeniui.

¹⁸ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993. P.600.

¹⁹ S.Gečėnienė. Pareigūnų, dirbančių su nepilnamečiais, požiūris į prevencijos priemonių veiksmingumą //Jurisprudencija. 2004, t.63(55). P.99.

²⁰ Bluvšteinas J. Kriminologija. – Vilnius: Pradai, 1994. P.167.

Grafikas Nr.5

**Visuomenės pastebėtos nusikaltimų prevencijos priemonės,
taikomos konkrečiam asmeniui**

Pagalbos-taikomos asmenims, atsidūrusiems nepalankioje situacijoje, kol nepadare nusikaltimo;	 (133) 22.89%
Įtikinimo-taikomos asmenims juos auklėjant;	 (158) 27.19%
Prievartos-taikoma tik tada, kai asmuo padaro nusikaltimą;	 (166) 28.57%
Tinka visi atsakymai;	 (54) 9.29%
Neturiu nuomonės;	 (60) 10.33%
Kita/pastabos	 (10) 1.72%

Grafikas Nr.6

**Visuomenės teigimu, efektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė,
taikoma konkrečiam asmeniui, yra:**

Pagalbos-taikomos asmenims, atsidūrusiems nepalankioje situacijoje, kol nepadare nusikaltimo;	 (297) 52.38%
Įtikinimo-taikomos asmenims juos auklėjant;	 (141) 24.87%
Prievartos-taikomos tik tada, kai asmuo padaro nusikaltimą;	 (25) 4.41%
Tinka visi atsakymai;	 (87) 15.34%
Neturiu nuomonės;	 (16) 2.82%
Kita/pastabos	 (1) 0.18%

Pagalbos priemonė. Šias priemones, kurios taikomos asmenims, atsidūrusiems nepalankioje situacijoje, kol nepadare nusikalstamos veikos pastebėjo 22.89% respondentų. Tai, kad ji efektyviausia, mano didžioji respondentų dalis (52.38%), kadangi ji yra taikoma asmeniui, nepadariusiam nusikalstamos veikos, tačiau atsidūrusiam nepalankioje situacijoje.

Įtikinimo priemonė. 27.19% respondentų atkreipė dėmesį į įtikinimo priemonių taikymą. Jos yra auklėjamojo pobūdžio ir jokių būdų neapriboja asmens teisių ir laisvių. Tai gali būti pokalbiai, kurių tikslas įdiegti nusikalstamos veikos nenaudingumą arba neigiamo elgesio aptarimas atitinkamame susirinkime. Tai, kad ji yra efektyviausia, mano 24.87% respondentų.

Prievartos priemonė. 28,57% respondentų pastebėjo prievartos taikymą, ir tik tada, kai asmuo jau padaro nusikalstamą veiką. Tik nedidelė dalis apklaustųjų (4.41%) mano, kad efektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė yra prievarta.

9,29% respondentų atkreipė dėmesį, kad konkrečiam asmeniui yra taikomos ir pagalbos, ir įtikinimo, ir prievartos priemonės. Tai, kad minėtos nusikaltimų prevencijos priemonės yra vienodai efektyvios mano 15.34% respondentų.

Apie minėtas nusikaltimų prevencijos priemones, taikomas konkrečiam asmeniui, 10,33% respondentų neturi nuomonės. Dėl šių priemonių efektyvumo 2,82% respondentų neturi nuomonės taip pat.

Na, o mažiausia respondentų dalis – 1.72% yra tos nuomonės, kad nusikaltimų prevencijos priemonės taikomos vienodai, o 0.18% respondentų mano, kad teko matyti ir pagalbos, ir įtikinimo, ir prievartos priemonių taikymą, tačiau, anot respondento, norėtųsi, kad daugiau būtų suteikiama asmeniui pagalba nei taikoma prievarta.

Pažymėtina, kad 56,7% respondentų, gyvenančių kaimo vietovėse, yra susidūrę su pagalbos priemonėmis, kurios buvo taikomos konkrečiam visuomenės nariui. 54,8% respondentų, gyvenančių rajono centruose pastebėjo taikomą prievartos priemonę. Įtikinimo priemonės taikymą dažniausiai pastebėjo taip pat rajone gyvenantys respondentai (50%).²¹

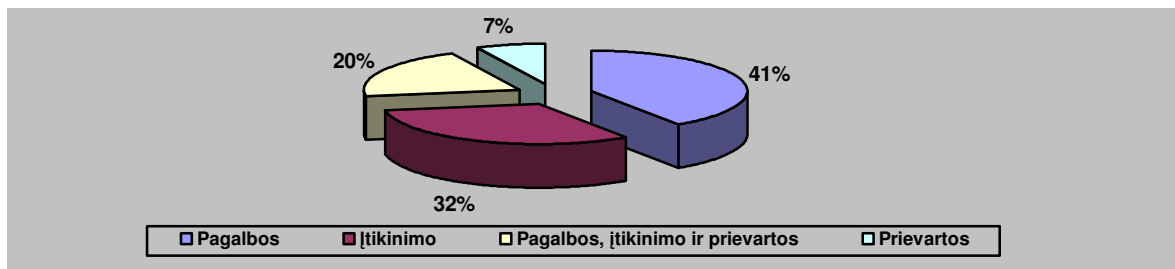
Tai, kad pagalbos, kaip nusikaltimų prevencijos priemonė yra efektyviausia, mano 73,3% respondentų, turinčių vidurinį ir 66,2% aukštąjį universitetinį išsilavinimą. 74,5% respondentų su aukštuoju neuniversitetiniu išsilavinimu yra tos nuomonės, kad efektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė yra įtikinimas nedaryti nusikalstamos veikos ir pan.²²

Tai, kad pagalbos, įtikinimo ir prievartos priemonės yra vienodai efektyvios, mano 69,1% respondentų su aukštesniu ir 50% su viduriniu išsilavinimu.²³

Jei visuomenės požiūriu prievartos priemonės naudojamos dažniau už pagalbos priemones, tai Nr.7 grafike pavaizduota ekspertų nuomonė apie tai, kokias nusikaltimų prevencijos priemones konkrečiam asmeniui teko panaudoti praktikoje.

Grafikas Nr.7

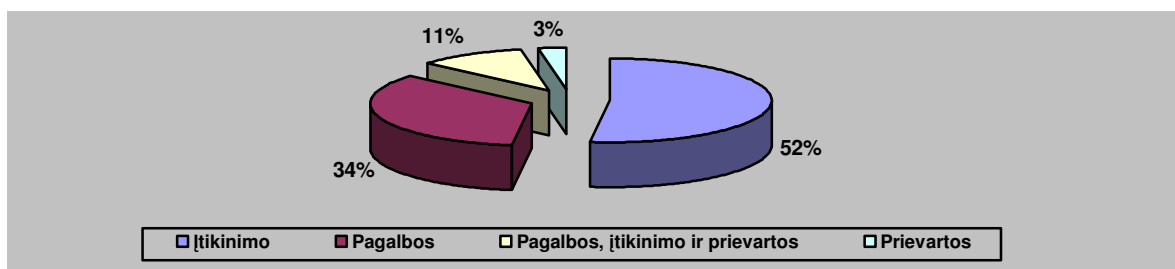
Ekspertų panaudotos prevencijos priemonės konkrečiam asmeniui

Nr.8 grafike ekspertų paprašyta pažymėti efektyviausią nusikaltimų prevencijos priemonę, taikytina konkrečiam asmeniui.

Grafikas Nr.8

Ekspertų manymu, kad efektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė, taikoma konkrečiam asmeniui, yra:

²¹ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

²² Ten pat.

²³ Ten pat.

Pagalbos priemonė. 34% ekspertų, priešingai nei didžioji dauguma apklaustųjų respondentų (52,38%), mano, kad efektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė yra pagalba, kuri skatintų asmenį teigiamai elgtis ir gyventi pagal visuomenei priimtinas elgesio taisykles. Šią priemonę savo veikloje yra naudoję 41% ekspertų, tačiau visuomenės nariai mano, kad pagalbos priemonė taikoma konkrečiam asmeniui yra mažiausiai (22,89%).

Įtikinimo priemonė. Nors apklaustieji respondentai (24,87%) įtikinimą nevertina, kaip pačią efektyviausią nusikaltimų prevencijos priemonę, tačiau didžioji dauguma ekspertų tvirtina (52%), kad tai efektyviausia priemonė, kovojant su nusikalstamumu. Nors dalis apklaustų visuomenės narių neneigė pastebėję (27,19%), kad konkrečiam asmeniui yra taikoma įtikinimo priemonė, tačiau tik 32% ekspertų teigia, kad ją savo veikloje yra naudoję.

Pagalbos, įtikinimo ir prievartos priemonės. Konkrečiam asmeniui jas yra panaudoję 20% ekspertų, tačiau tik 9,29% visuomenės narių pažymėjo, jog yra pastebėję jų taikymą konkrečiam asmeniui. 11% ekspertų ir 15,34% visuomenės narių mano, kad šios nusikaltimų prevencijos priemonės yra efektyviausios.

Prievartos priemonės. Tai, kad prievartos priemonė yra efektyviausia, mano tik 3% ekspertų ir 4,41% apklaustųjų visuomenės narių. 7% ekspertų ją yra taikę savo darbinėje veikloje, o 28,57% visuomenės narių pažymėjo, kad ši priemonė konkrečiam asmeniui yra taikoma dažniausiai.

Ekspertų teigimu, darbinėje veikloje prievartos priemonės yra taikomos retai, nes daugiausiai yra suteikiama pagalba. Efektyviausią konkrečiam asmeniui taikomą nusikaltimų prevencijos priemonę ekspertai pripažino įtikinimą. Tokį vertinimą galima paaiškinti tuo, kad pagalbos suteikimas „tik tam tikrą laiką užtikrina žmogui tolesnio gyvenimo egzistencines galimybes, bet jokių būdų ne tolesnį gyvenimo materialinio pagrindo perspektyvą“²⁴. Tik įtikinimas padeda asmenį atriboti nuo neigiamos socialinės aplinkos ir įrodo, kokios gali būti jo tolesnio gyvenimo perspektyvos. Tik jo pagalba galima sąmoningai pertvarkyti asmenybę, įtvirtinant teigiamas savybes bei atsisakant ankstesnių asocialių savybių. Šiuolaikinėje visuomenėje prievartos taikymas yra neigiamas reiškinys, atspindintis subjektų, įgyvendinančių prevencines priemones, mentalitetą. Gal dėl to ir jos dažnumo taikymas neatsispindi ekspertų pareikštoje nuomonėje.

Taigi, visuomenė mano, jog pagalba yra efektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė, tačiau konkrečiam asmeniui ji taikoma rečiausiai.

Nedidelė visuomenės dalis mano, jog efektyviausia yra įtikinimo priemonė.

Visuomenės supratimu prievarta – pati neefektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė.

Tiek prievarta, tiek įtikinimas pagal naudojimo mastą yra lygiavertės nusikaltimų prevencijos priemonės.

Kriminologijos moksle pagalbos priemonės siejamos su asmens socialinės aplinkos korekcija, kuri pasireiškia per draugystę, savitarpio supratimą ir t.t. Įtikinimo priemonės įvardijamos kaip auklėjamojo pobūdžio. Tai tarsi asmenybės ugdymo metodas, kuris turi palikti laisvę veikti. „Įprastos šios

²⁴ G.Babachinaitė, S.Kuklianskis Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos //Jurisprudencija. 2003, T.42(34). P.106.

rūšies priemonės yra pokalbiai,...elgesio aptarimas,...veikiančių įstatymų nagrinėjimas²⁵ bei bausmių, nustatytų už atitinkamas nusikalstamas veikas, kurias visuomenės narys yra linkęs daryti, aiškinimas. Prievartos priemonės yra naudojamos tik tada, kai yra nustatyti teisės pažeidimai. Jos gali būti teisės normose nustatytos ir nenustatytos.

Visuomenės bei ekspertų buvo paprašyti įvertinti, kurios pagalbos, įtikinimo bei prievartos priemonės yra efektyviausios.

Grafikas Nr.9

Visuomenės nuomonė apie efektyviausią pagalbos priemonę

Teigiamo elgesio skatinimas;	 (98) 14.41%
Moralinė-psichologinė pagalba;	 (116) 17.06%
Neigiamos aplinkos pakeitimas;	 (109) 16.03%
Buities-darbo sąlygų gerinimas;	 (75) 11.03%
Tinka visi atsakymai;	 (276) 40.59%
Neturiu nuomonės;	 (6) 0.88%
Kita/pastabos	 (0) 0.00%

Analizuojant tyrimo rezultatus matome, jog 40.59% respondentų yra tos nuomonės, kad efektyvios yra visos pateiktos pagalbos priemonės, nors kai kurių autorių vertinimu, jų poveikis yra laikinas.²⁶

Didelis dėmesys turi būti skiriamas moralei – psichologinė pagalba (17.06% respondentų) ir tai galima paaiškinti tuo, kad aplinkiniai paprastai į asmenis, linkusius nusikalsti, žiūri kaip į potencialiai pavojingus bendrapiliečius, iš kurių galima laukti tik nusikalstamos veikos. Jei visuomenė matys ne tik blogąsias, bet ir gerąsias tokių asmenų savybes ir nuo jų nenusisuks, nusikalstamų veikų sumažėtų. Kita dalis apklaustųjų teigia (16.03%), kad efektyviausia pagalbos priemonė yra neigiamos aplinkos pakeitimas, nes pasitaiko, kad linkusių nusikalsti asmenų mikroaplinka yra dezorganizuota ir būdamas tokioje aplinkoje visada egzistuos galimybė nusikalsti. 14,41% respondentų yra tos nuomonės, kad efektyviausia pagalbos priemonė yra teigiamo elgesio skatinimas, nes visuomenei matant tik neigiamas asmens charakterio savybes, asmuo griaus teigiamą nuomonę apie save, kas gali įtakoti polinkį nusikalstamai elgtis. Tai, kad reikia gerinti buitį-darbo sąlygas, mano 11,03% respondentų, nes tinkama buitis bei darbo sąlygos mažina norą elgtis priešingai, nei to reikalauja įstatymas. Tik 0,88% respondentų neturi nuomonės apie efektyviausią pagalbos priemonę.

Yra teigiama, kad „taikomos pagalbos priemonės turi sutvarkyti asmens santykius su socialine aplinka“²⁷. Iš esmės taip mano 100% respondentų, turinčių pagrindinį bei 58,5% aukštąjį

²⁵ Bluvšteinas J. Kriminologija. Vilnius: Pradai, 1994. P.167.

²⁶ G.Babachinaitė, S.Kuklianskis Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos //Jurisprudencija. 2003, t.42(34). P.106.

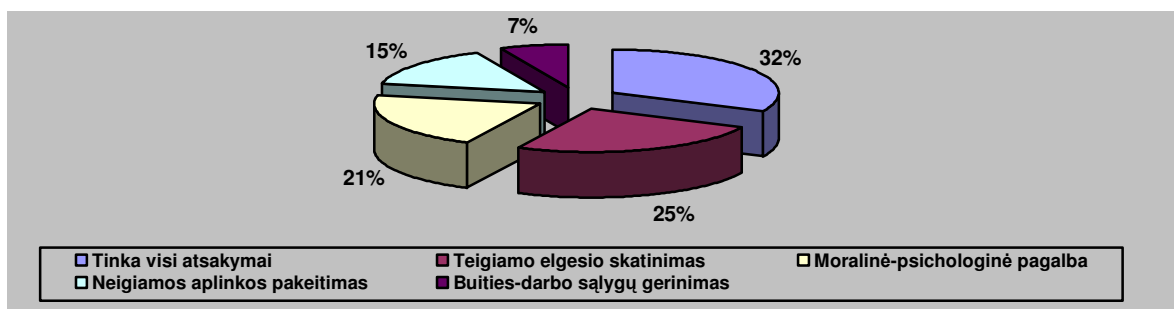
²⁷ Bluvšteinas J. Kriminologija. – Vilnius: Pradai, 1994. P.167.

universitetinį išsilavinimą, bei esantys 18-25 metų (98,1%), 46-55 metų (69,3%) bei 55 metų ir daugiau (59,7%) amžiaus.²⁸

Grafike Nr.10 pavaizduota ekspertų nuomonė apie efektyviausią pagalbos priemonę, kuri turėtų įtakoti visuomenės narį nedaryti nusikalstamų veikų.

Grafikas Nr.10

Ekspertų nuomonė apie efektyviausią pagalbos priemonę

Visuomenės nuomonę apie tai, kad visokio pobūdžio pagalbos priemonės yra efektyviausios priemonės, užkardant nusikalstamumą, patvirtina ir ekspertai, 32% apklaustųjų teigia tą patį.

25% apklaustųjų mano, kad teigiamo elgesio skatinimas yra efektyviausia pagalbos konkrečiam asmeniui priemonė. 21% pažymėjo moralinę-psichologinę pagalbą, kaip efektyviausią pagalbos priemonę. Likusių ekspertų teigimu, efektyviausia priemonė yra neigiamos aplinkos pakeitimas (15%) bei buitės-darbo sąlygų gerinimas (7%).

Taigi, visuomenės supratimu, teigiamo elgesio skatinimas, moralinė – psichologinė pagalba, neigiamos aplinkos pakeitimas ir buitės-darbo sąlygų gerinimas yra vienodai efektyvios pagalbos priemonės, kurios įtakoja asmenį, linkusį dabar ar ateityje nusikalsti ne tik laikytis įstatymų, bet ir gyventi pagal visuomenėje priimtinas elgesio bei gyvenimo normas.

Grafikas Nr.11

Efektyviausia įtikinimo priemonė

Viešas įstatyme numatytų bausmių aiškinimas;	(95) 17.12%
Nusikaltimo pavojų ir žalos visuomenei aiškinimas;	(160) 28.83%
Nusikaltimo nenaudingumo visuomenei aiškinimas;	(46) 8.29%
Tinka visi atsakymai;	(210) 37.84%
Neturiu nuomonės;	(35) 6.31%
Kita/pastabos	(9) 1.62%

11 grafike pateikti apklausos rezultatai, kur respondentų buvo prašoma pažymėti, kurios įtikinimo priemonės yra efektyviausios. 37,84% respondentų teigia, kad viešas įstatyme numatytų bausmių, nusikaltimo pavojų ir žalos bei nusikaltimo nenaudingumo visuomenei aiškinimai yra vienodai efektyvūs. 28,83% respondentų mano, kad būtent nusikaltimo pavojų ir žalos visuomenei aiškinimas yra

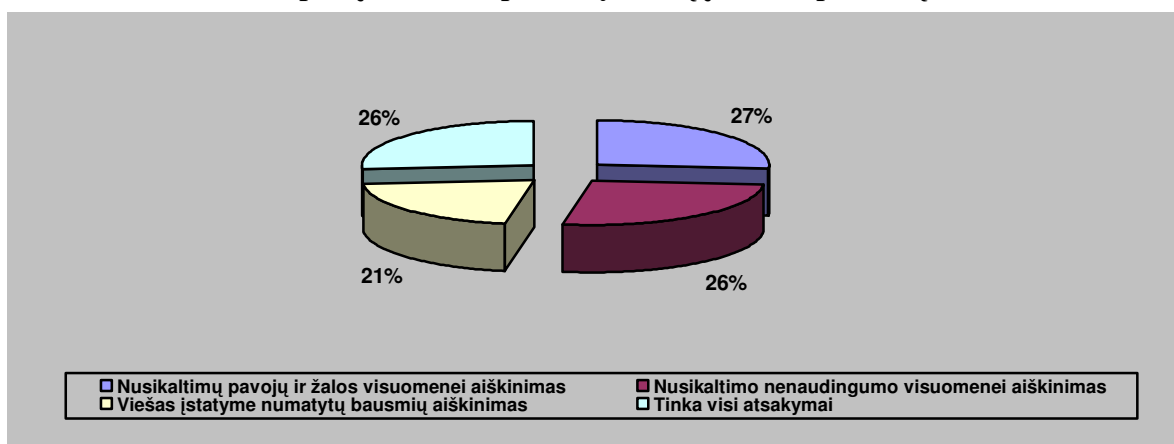
²⁸ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

efektyviausia įtikinimo priemonė. Tai, kad viešas įstatyme numatytų bausmių aiškinimas yra efektyviausia nusikaltimo prevencijos priemonė mano 17,12% respondentų. Mažiausia respondentų dalis (8,29%) mano, kad efektyvu visuomenei aiškinti nusikaltimo nenaudingumą. Apie efektyviausią įtikinimo priemonę neturi jokios nuomonės tik 6,31% respondentų, o 1,62% apklaustųjų mano, kad asmenų, likusių nusikalsti įtikinėti neverta, nes ši priemonė nebus efektyvi. Tokiam asmeniui pati reikalingiausia yra pagalba.

Palyginant įtikinimo priemonių efektyvumą pagal respondentų išsilavinimą bei turimą amžių galima teigti, kad 75% respondentų turinčių pagrindinį ir 76,3% aukštesnįjį išsilavinimą teigia, kad tiek viešas įstatyme numatytų bausmių aiškinimas, tiek nusikaltimo pavojų ir žalos visuomenei aiškinimas bei nusikaltimo nenaudingumo visuomenei aiškinimas yra vienodai efektyvūs. Tokios pačios nuomonės yra respondentai (79%), turintys 55 ir daugiau metų amžiaus. Kita respondentų dauguma, turinčių vidurinį (73,3%), aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą bei esantys 18-25 metų (68,5%) ir 26-35 metų (58,1%) amžiaus efektyviausią įtikinimo priemonę laiko nusikaltimo pavojų ir žalos visuomenei aiškinimą.²⁹

Grafikas Nr.12

Ekspertų nuomonė apie efektyviausią įtikinimo priemonę

Priešingai nei daugumos respondentų teigimu (37,84%), jog efektyviausios visos įtikinimo priemonės, pavaizduotos grafike Nr.11, didžioji dalis ekspertų mano (27%), jog efektyviausia įtikinimo priemonė yra nusikaltimų pavojų ir žalos visuomenei aiškinimas.

26% ekspertų mano, kad efektyviausia yra aiškinti visuomenei apie tai, kad daryti nusikalstamas veikas yra nenaudinga. 21% yra tos nuomonės, kad efektyviausia yra visuomenės teisinis švietimas, kuris pasireiškia viešu įstatyme numatytu bausmių aiškinimu. Likusi ekspertų dalis (26%) efektyviausias pažymėjo visas, grafike Nr.12 išvardintas įtikinimo priemones.

Galime teigti, jog visuomenės supratimu - įtikinimas gali įtakoti nusikalstamumo mažėjimą. Tai aiškinimas visuomenei apie tai, kokia bausmė nustatyta už tokias nusikalstamas veikas, kurias asmenys yra linkę daryti, tai aiškinimas apie tai, kokie pavojai slypi darant nusikalstamas veikas ir kokią žalą gali patirti visuomenės nariai dėl tokių nusikalstamų veikų. Taip pat aiškinimas visuomenės nariams apie tai, kad nusikalsti yra nenaudinga, nes gali nukentėti ne tik pats nusikaltimą padaręs asmuo, bet ir jo artimieji.

²⁹ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

Grafikas Nr.13

Efektyviausia prievartos priemonė

Fizinis nepilnamečių auklėjimas;	(53) 8.73%
Nepilnamečių išsiuntimas į mokymo-auklėjimo įstaigą;	(117) 19.28%
Administracinių nuobaudų taikymas;	(149) 24.55%
Kriminalinių bausmių taikymas;	(83) 13.67%
Tinka visi atsakymai;	(84) 13.84%
Neturiu nuomonės;	(73) 12.03%
Kita/Pastabos	(48) 7.91%

Prievartos priemonės yra naudojamos tuo atveju, kai nustatytos padarytos nusikalstamos veikos ir yra žinomi jas padaręs asmuo. Jų poveikis yra auklėjamasis ir tuo pačių tai įspėjimas kitiems asmenims, dėl to didžioji respondentų dalis (24,55%) pažymėjo, kad efektyviausia prievartos priemonė yra administracinių nuobaudų taikymas.

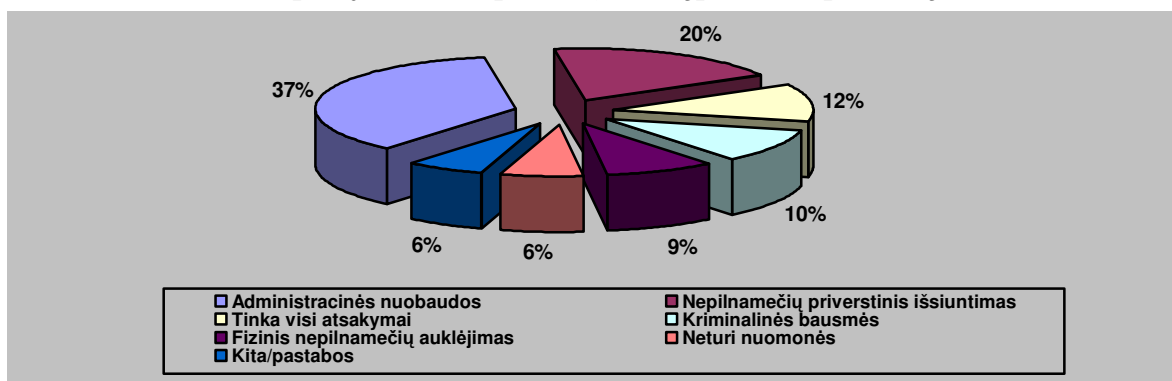
19,28% respondentų mano, kad efektyvu nepilnamečius išsiųsti į mokymo-auklėjimo įstaigas. 13,84% respondentų mano, kad prievartą taikyti efektyvu fiziškai auklėjant nepilnamečius, nepilnamečius išsiunčiant į mokymo –auklėjimo įstaigą, nubaudžiant asmenis administracine tvarka ar taikant kriminalines bausmes. Panašus respondentų skaičius, t.y. 13,67% yra tos nuomonės, kad efektyviausia asmeniui taikyti kriminalines bausmes. Akivaizdu tai, kad 12,03% respondentų šiuo klausimu neturi nuomones, tačiau 8,73% respondentų teigia, kad prievartą taikyti nepilnamečiams, fiziškai juos auklėjant – yra efektyviausia priemonė. 7,91% savo nuomonę pareiškę respondentai mano, kad prievartos priemonės yra neefektyvios, reikia didinti visuomenės užimtumą.

Didelę gyvenimo patirtį turintys respondentai, t.y. 55 metų amžiaus ir daugiau (51,6%) mano, kad efektyvu yra ir fiziškai auklėti nepilnamečius, juos išsiųsti į mokymo-auklėjimo įstaigas, taikyti administracines nuobaudas ar kriminalines bausmes. Tokios pat nuomonės yra apklaustieji respondentai, turintys tik pagrindinį išsilavinimą (50%).

Grafike Nr.14 pavaizduota ekspertų nuomonė, apie efektyviausią prievartos priemonę.

Grafikas Nr.14

Ekspertų nuomonė apie efektyviausią prievartos priemonę

37% apklaustųjų ekspertų patvirtino respondentų pareikštą nuomonę (24,55%), kad efektyviausia prievartos priemonė yra administracinių nuobaudų taikymas.

Likusi dalis ekspertų (20%) pažymėjo, kad nepilnamečius išsiųsti į mokymo-auklėjimo įstaigas, kas trukdytu formuotis žalingiems įpročiams, yra taip pat efektyvu. 10% mano, kad efektyviausia yra taikyti kriminalines bausmes, kurios užkirs kelią tolimesniam polinkiui nusikalsti. Panaši ekspertų dalis (9%) mano, kad fizinis auklėjimas gali užkirsti kelią vystytis nepilnamečių nusikalstamam elgesiui. 12% apklaustųjų ekspertų yra tos nuomonės, kad kiekviena grafike Nr.14 išvardinta prievartos priemonė yra efektyviausia. Nors šiuo klausimu 6% ekspertų nepareiškė savo nuomonės, tokia pat dalis (6%) teigia, kad prievartos priemonės yra visiškai neefektyvios, nes vienus visuomenės narius jos gali pataisyti, o kitus priešingai - skatinti ir toliau daryti nusikaltimus.

Nors prievarta yra neefektyviausia nusikaltimų prevencijos priemonė, visuomenė yra tos nuomonės, kad naudojant prievartą geriausiai taikyti administracines nuobaudas, nes administracinė atsakomybė gali užkirsti kelią galimiems nusikaltimams ir jos taikymas trukdys formuotis pastoviams nusikalstamiems įpročiams toje stadijoje, kai dar nėra nusikaltimo.

Respondentams pareiškus savo nuomonę apie pagalbos, įtikinimo bei prievartos priemones buvo paprašyta pažymėti, su kuriomis nusikaltimų prevencijos priemonėmis, taikomomis konkrečiam asmeniui, teko susidurti. Atsakymų rezultatai pavaizduoti grafike Nr.15.

Grafikas Nr.15

Nusikaltimų prevencijos priemonės, su kuriomis yra susidūrusi visuomenė

Auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla;	 (183) 16.65%
Nepilnamečių inspekcijos veikla;	 (111) 10.10%
Teisinis visuomenės narių mokymas ir auklėjimas;	 (118) 10.74%
Kriminologinių tyrimų atlikimas;	 (36) 3.28%
Tinkama vertybių apskaita, parenkant tinkamus darbuotojus, susijusius su materialinėmis vertybėmis;	 (66) 6.01%
Tinkamas atlyginimų politikos formavimas;	 (43) 3.91%
Nusikaltimo padarymo apsunkinimas;	 (53) 4.82%
Priėjimo prie objektų apsunkinimas(vaizdo kameros ir pan.)	 (144) 13.10%
Nusikaltėlių nukreipimas į vietas, kuriose bus sunku padaryti nusikaltimą;	 (22) 2.00%
Palankių sąlygų daryti nusikaltimus pašalinimas;	 (101) 9.19%
Rizikos daryti nusikaltimus padidinimas;	 (21) 1.91%
Daromo nusikaltimo naudos mažinimas;	 (20) 1.82%
Nesusidūriau su nusikaltimų prevencijos priemonėmis;	 (175) 15.92%
Kita/pastabos	 (6) 0.55%

Daugiausia (16,65%) respondentų yra susidūrę su auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla. Nors tokių švietimo įstaigų veikla, kovojant su nusikalstamumu yra ne pagrindinė, o viena iš šalutinių veiklos krypčių, turint tikslą kryptingai ir sistemingai mokyti, supažindinti asmenį su visuomenės politinėmis, socialinėmis, dorovinėmis normomis ir vertybėmis, tačiau tik tokių priemonių pagalba yra įgyjamas tam tikrų žinių bagažas, leidžiantis asmeniui sėkmingai įsitraukti į įvairius socialinius santykius, bei pasiekti socialiai reikšmingus rezultatus.

Kita respondentų dalis (15,92%) pareiškė, kad nebuvo susidūrę su nusikaltimų prevencijos priemonėmis.

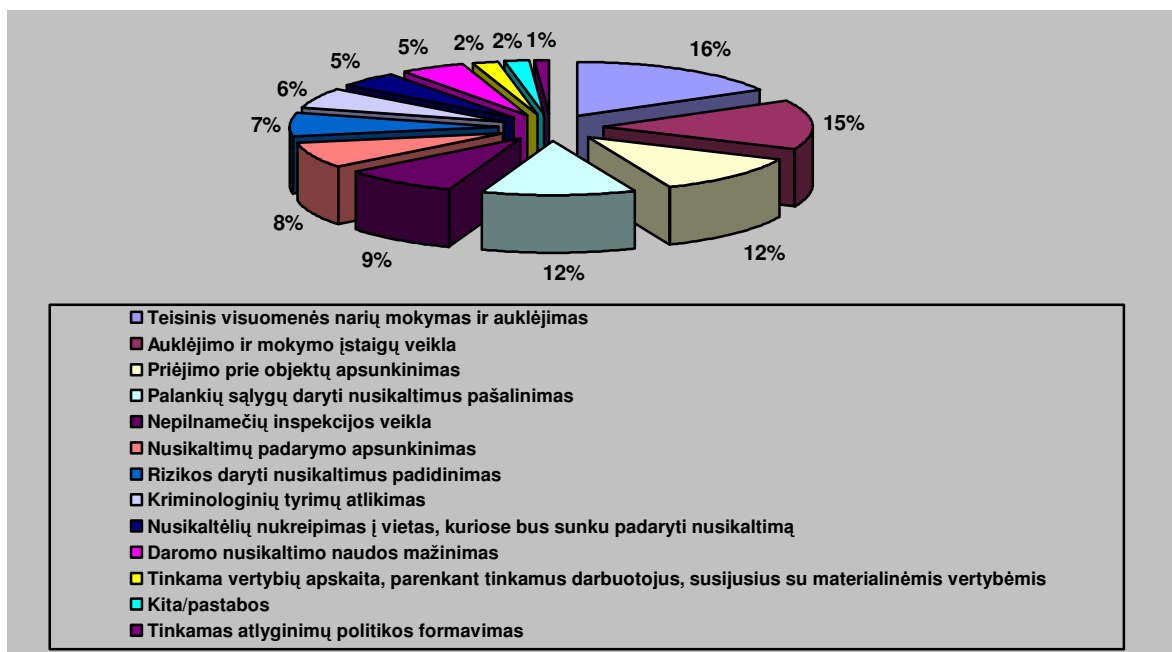
Likusi respondentų dalis (13,10%) teigė pastebėję tokias prevencines priemones, kaip priėjimo prie objektų apsunkinimas, o 10,10% apklaustųjų teigė, kad teko susidurti su teisiniu visuomenės narių mokymu ir auklėjimu. Panaši apklaustųjų dalis pareiškė (10,10%), kad buvo susidūrę su nepilnamečių inspektorių veikla. 9,19% respondentų teigė, kad teko susidurti su palankių sąlygų daryti nusikaltimus pašalinimu, kurias galima apibūdinti kaip geresnis gatvių apšvietimas naktį ir pan. 6,01% apklaustųjų pažymėjo, kad susidurta su organizacinėmis nusikaltimų prevencijos priemonėmis, t.y. su tinkama vertybių apskaita, parenkant tinkamus darbuotojus susijusius su materialinėm vertybėm, o su nusikaltimų padarymo apsunkinimu susidūrė 4,82% apklaustųjų. 3,91% respondentų pažymėjo, jog susidūrė su ekonominėmis nusikaltimų prevencijos priemonėmis, kaip tinkama atlyginimų formavimo politika, o respondentų dalis (3,28%) pažymėjo susidūrę su kriminologinių tyrimų atlikimu. Nors tokios nusikaltimų prevencijos priemonės neteikia prevencinio efekto tiesiogine prasme, tačiau turi didelę svarbą prevencinio poveikio atžvilgiu., nes padeda nustatyti nusikaltimų priežastis ir sąlygas. Su nusikaltėlių nukreipimu į vietas, kuriose bus sunku padaryti nusikaltimą susidūrė 2,00% respondentų. 1,91% respondentų pažymėjo, kad susidūrė su rizikos daryti nusikaltimus padidinimu. Nors panaši respondentų dalis (1,82%) susidūrė su daromo nusikaltimo naudos mažinimu, tačiau 0,55% apklaustų respondentų teigia, kad yra patys taikę nusikaltimų prevencijos priemones, norėdami apsaugoti savo namus, automobilius bei kitą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą.

Išnagrinėjus respondentų atsakymus pagal gyvenamąją vietą paaiškėjo, kad respondentai gyvenantys rajono centruose ir kaimuose yra daugiausiai susidūrę su nusikaltimų prevencijos priemonėmis: rajono centruose gyvenantys respondentai yra susidūrę su mokymo ir auklėjimo įstaigų veikla (100%), 56,7% - su nepilnamečių inspekcijos veikla, 67,5% yra apsunkinę priėjimą prie objektų. Kaimuose gyvenantys respondentai pažymėjo, kad yra susidūrę su mokymo ir auklėjimo įstaigų veikla (70%), su nepilnamečių inspekcijos veikla (80%) bei apsunkinę priėjimą prie objektų (66,7%).³⁰

Apklausiant ekspertus, kurias iš išvardintų nusikaltimų prevencijos priemonių teko panaudoti praktikoje, buvo pateikta tokia pati vertinimo skalė, kaip ir siekiant išsiaiškinti visuomenės patyrimą, taikant nusikaltimų prevencijos priemones.

³⁰ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

Nusikaltimų prevencijos priemonės, su kuriomis yra susidūrę ekspertai

Nors didžioji dauguma apklaustųjų respondentų (16,65%) buvo susidūrę su auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla, tačiau didžioji dalis ekspertų (16%) savo praktinėje veikloje naudoję teisinį visuomenės narių mokymą ir auklėjimą. Tai paaiškinama tuo, kad būtent teisinis švietimas padeda visuomenės nariams „perimti teisinę informaciją, didinti teisinį raštingumą, ugdyti teisinius įsitikinimus, teisinio elgesio motyvus ir įgūdžius. ...teisinio švietimo ... būdu diegiamos teisinės žinios ... padeda išsiugdyti vertybines teises orientacijas, teisinę nuostatą.“³¹

15% apklaustųjų ekspertų pažymėjo savo praktinėje veikloje dalyvavę auklėjimo ir mokymo įstaigų veikloje. Vienoda ekspertų dalis yra apsunkinę priėjimą prie objektų, įrengiant vaizdo kameras (12%) ir t.t., bei pašalinę palankias sąlygas, bei provokuojančius faktorius daryti nusikaltimus (12%). Likusi dalis ekspertų savo praktinėje veikloje yra atlikę nepilnamečių inspekcijų veiklą (9%), apsunkinę nusikaltimo padarymą (8%) ir padidinę riziką daryti nusikaltimus (7%), atlikę kriminologinius tyrimus (6%), nukreipę nusikaltėlius į vietas, kuriose bus sunku padaryti nusikaltimą (5%) arba sumažinę daromo nusikaltimo naudą (5%). Nedidelė dalis ekspertų savo veikloje naudojo tinkamą vertybių apskaitą, parenkant tinkamus darbuotojus, susijusius su materialinėmis vertybėmis (2%) bei tinkamą atlyginimų politikos formavimą (1%). Tai galima paaiškinti tuo, kad didžioji dauguma apklaustųjų ekspertų nėra nusikaltimų prevenciją įgyvendinančių institucijų vadovai, o tokiems vadovams pavaldūs pareigūnai ir valstybės tarnautojai. Likusi ekspertų dalis (2%) nepažymėjo nei vienos iš išvardintųjų nusikaltimų prevencijos priemonių, tačiau pažymėjo, kad savo praktikoje teko skatinti visuomenės bendravimą ir savisaugą, taikyti alternatyvias laisvės atėmimo bausmes, t.y. viešuosius darbus, laisvės apribojimą, baudos, arešto ar laisvės atėmimo bausmės prieš terminą atidėjimą, teisės dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla atėmimą, nemokamus darbus ir t.t., kas įtakoja nedaryti ateityje nusikaltimų veikų.

³¹ J.Galinaitytė Individo teisinė socializacija: samprata ir struktūra //Jurisprudencija. 2001, t.20(12). P.19.

Apibendrinant šio darbo dalį, reikėtų pasakyti, kad kas dešimtas visuomenės narys nėra pastebėjęs jokių prevencijos priemonių, taikomų konkrečiam asmeniui, o kas penktas visuomenės narys neturėjo tvirtos nuomonės apie prevencijos priemonių efektyvumą.

Nors dauguma visuomenės narių susiduria su tokiomis nusikaltimų prevencijos priemonėmis kaip auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla, priėjimo prie objektų apsunkinimas, nepilnamečių inspekcijos veikla bei teisiniu visuomenės narių švietimu, tačiau daugelis šių priemonių nelaiko nusikaltimų prevencija. Taip galima teigti remiantis apklausos rezultatais, kur net kas šeštas apklaustasis nurodė, kad nebuvo susidūręs su jokiais nusikaltimų prevencijos priemonėmis. Tai rodo, kad visuomenei trūksta žinių apie nusikaltimų prevenciją, o įvairioms vyriausybiniams ir visuomeniniams organizacijoms trūksta iniciatyvos švietėjiškai veiklai vykdyti.

Dar kartą apžvelgus šio skyriaus tyrimo rezultatus rekomenduojame nuolat organizuoti įvairius kriminologinius tyrimus, kurie realiai apibūdintų visuomenės požiūrį į nusikaltimų prevenciją, jos rūšis ir taikomas priemones. Tai palengvintų rengiant atitinkamas poveikio priemones (programas, planus, strategijas ir kitus dokumentus, įtakojančius nusikalstamumo mažėjimą). Atkreipiant dėmesį į tai, jog visuomenės požiūriu, pagalbos priemonė yra efektyviausia, ją vertėtų taikyti dažniau, praplečiant teisėsaugos subjektų galimybes vaikų ir švietimo, socialinės, sveikatos apsaugos ir resocializacijos, nedarbo mažinimo ir t.t. srityse, įtraukiant į šią veiklą kuo daugiau visuomeninių organizacijų ir visuomenės narių.

2.VISUOMENĖ KITŲ NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS SUBJEKTŲ SISTEMOJE

Nagrinėdami šį skyrių pateiksime visuomenės suvokimą apie subjektus, turinčius įtaką įgyvendinant nusikaltimų prevenciją. Nustatysime visuomenės požiūrį į šeimos ir mokyklinę prevencijas. Pateiksime visuomenės nuomonę apie žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijai. Įvertinsime visuomenės požiūrį į teisėsaugos institucijas ir kitus subjektus, įgyvendinančius nusikaltimų prevenciją.

2.1 ŠEIMA IR NUSIKALTIMŲ PREVENCIJA

Šeimos vieta visuomenės gyvenime yra ypatinga. „Čia žmogus gimsta, čia susiformuoja jo asmenybė, čia patenkinami jo svarbiausi poreikiai, čia jo stipriausi psichologiniai ryšiai, iš čia jis eina į mokyklą ir darbo vietą“.³² Šeimoje pradeda formotis daugelis veiksnių, kurie gali daryti įtaką tolimesniam visuomenės nario gyvenimui. Šeimoje atsiranda vertybių skalės užuomazgos, elgesio bei charakterio ypatumai bei bendravimo su aplinkiniais patirtis.

Šiame skyriuje pateiksime visuomenės požiūrį į šeimos prevenciją įgyvendinančius subjektus, įvertinsime visuomenės ir ekspertų suvokimą apie šeimos prevencijos sampratą. Taip pat

³² Justickis V. Kriminologija. Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija. Vadovėlis. II dalis. – Vilnius: M.Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. P 275-276.

pateiksime visuomenės bei ekspertų nuomonę apie efektyviausią prevencijos priemonę, taikomą šeimos atžvilgiu.

Subjektų, kurie gali dalyvauti šeimos prevencijoje, sąrašas gana ilgas. Į vertinimų sąrašą buvo įtraukti ne tik tėvai, lopšelių – darželių auklėtojai arba mokytojai, bet ir socialiniai darbuotojai, policijos pareigūnai, teisėjai, advokatai.

Grafike Nr.19 pateikti rezultatai: respondentų paprašyta pažymėti šeimos prevencijos subjektus.

Grafikas Nr.19

Visuomenės manymu, šeimos prevencijos subjektai, tai:

Tėvai;	(311) 23.02%
Lopšelių-darželių auklėtojai;	(196) 14.51%
Mokyklos mokytojai;	(236) 17.47%
Šeimos gydytojai;	(83) 6.14%
Socialiniai darbuotojai;	(204) 15.10%
Policijos pareigūnai;	(152) 11.25%
Teisėjai;	(11) 0.81%
Advokatai;	(9) 0.67%
Tinka visi atsakymai;	(126) 9.33%
Neturiu nuomonės;	(22) 1.63%
Kita/pastabos	(1) 0.07%

Dauguma respondentų (23,02%) yra tos nuomonės, kad pagrindiniai šeimos subjektai yra tėvai. Atitinkamo elgesio pasirinkimas priklauso ir nuo žmogaus gyvenimo aplinkybių, jo gyvenimiškų poreikių ir interesų, vertybinės orientacijos, pozicijų bei nuostatų. Dėl to, auklėjant vaikus didžiausią įtaką daro tėvai, kurie formuoja vaiko asmenybę. Dėl konfliktų, tėvų abejingumo arba neigiamos įtakos, besiformuojanti asmenybė gali patirti įvairių sutrikimų, dėl to gali dingti saugumo, o atsirasti netikrumo ar baimės pojūtis. Tėvai turi suvokti savo atsakomybę asmenybės formavimo srityje. Skatindami pozityvų elgesį ir ribojant galimybes nusikalsti šeimos nariams, tėvai didina savo indėlį nusikalstamumo mažinimo srityje.

17,47% respondentų teigia, kad šeimos prevenciją įgyvendina tik mokyklos mokytojai, kadangi jie daro didelę įtaką vaikų auklėjimui ir tobulėjimui. Mokykloje mokytojai kasdien stebi mokinius, bando gerinti jų elgesį ir ištaisyti blogus mokinio asmenybės bruožus. 15,10% respondentų mano, kad šeimos prevencijos subjektai yra socialiniai darbuotojai. 14,51% apklaustųjų pažymėjo lopšelių-darželių auklėtojus, kaip šeimos prevencijos subjektus ir labai panaši respondentų dalis (14%) mano, kad pagrindiniai šeimos prevencijos subjektai yra šeimos gydytojai. Tai, kad policijos pareigūnai yra šeimos prevencijos subjektai mano 11,25% respondentų. 9,33% apklaustųjų respondentų pažymėjo visus, grafike Nr.19 išvardintus šeimos prevencijos subjektus. Apie šeimos prevencijos subjektus neturi nuomonės tik 1,63% respondentų, o pagal likusių respondentų nuomonę, subjektais, įgyvendinančiais

šeimos prevencija gali būti teisėjai (0,81% respondentų) ir advokatai (0,67% respondentų). 0,07% respondentų teigia, kad šeimos prevencijos subjektai gali būti ir psichoterapeutai.

Taigi, visuomenė mano, kad tėvai yra pagrindiniai šeimos prevencijos subjektai ir toki vertinimą galime paaiškinti tuo, kad nuo tėvų priklauso, kokios bus jų vaikų nuostatos, t.y.: ar laikysis visuomenės nustatytų taisyklių, ar vykdys nusikalstamą veiklą. Tam tikri trūkumai, atsirandantys šeimos narių tarpusavio santykiuose, galiausiai veikia ir visą visuomenę. Taigi, galime teigti, kad būtent tėvai, formuodami jaunas asmenybes, gali įtakoti nusikalstamumo mažėjimą. Tėvai ir vaikai sudaro šeimos institutą. Ji, dėl „atliekamų funkcijų svarbos (reprodukcinės, auklėjamosios, ūkinės ir ekonominės, laisvalaikio)... yra laikoma visuomenės pagrindu, jos stabilumo ar nestabilumo šaltiniu“.³³ Būtina pabrėžti, kad, visuomenė taip pat veikia šeimą per kiekvieną jos narį, taigi ryšys tarp jų yra labai stiprus. Taigi, tėvai auklėdami savo vaikus, turi skiepyti moralines vertybes, diegti pagarbą kitiems visuomenės nariams ir įstatymams, ir tokiu būdu įgyvendinti nusikaltimų prevenciją, bei užkirsti kelią nusikaltimų plitimui.

Vertinant respondentų suvokimą apie subjektus, įgyvendinančius šeimos prevenciją būtina paminėti, kad respondentai, turintys vidurinį (100%), aukštąjį neuniversitetinį (86,3%) ir aukštąjį universitetinį išsilavinimą (58,5%) pažymėjo, kad tai tik tėvai. Tokios pat nuomonės yra respondentai, esantys 18-25 metų (100%), 26-35 metų (60,7%) ir 55 metų ir daugiau (83,9%) amžiaus.³⁴

Taikant prevencines priemones yra siekiama padaryti kryptingą poveikį kuriam nors šeimos nariui, ugdant ir skatinant jo gerąsias savybes. Šiame tyrime išskirsime priemones, kurių tikslas yra pagerinti šeimos santykius, padėti šeimos nariams geriau suprasti vienas kitą, mažinti konfliktus, didinti stabilumą, pasitenkinimą šeima. Manoma, kad jeigu šeima stipri, ji susidoroja su įvairiomis problemomis, tarp jų ir nusikalstamumu. Ji sugeba sulaikyti savo narį nuo nusikaltimo, nukreipti jo mintis į visuomenei priimtinius tikslus. Nesvarbu, kas daroma: gerinami santykiai ar padedama turiningai leisti laisvalaikį – visais šiais atvejais šeima stiprėja, t.y. didėja jos atsparumas neigiamai įtakai ir drauge sugebėjimas sulaikyti jos narį nuo nusikaltimo.

Grafike Nr.17 pavaizduotas visuomenės vertinimas apie šeimos prevenciją.

Grafikas Nr.17

Visuomenės mano, kad šeimos prevencija, tai:

Veikla, nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus;	 (63) 11.21%
Veikla, nukreipta į šeimą, kurioje smurtauja prieš sutuoktinį ar vaikus;	 (119) 21.17%
Veikla, nukreipta į šeimą, bet vykdoma ne šeimoje, t.y. priemonės šeimos santykiams pagerinti	 (167) 29.72%
Tinka visi atsakymai;	 (170) 30.25%
Neturiu nuomonės;	 (37) 6.58%
Kita/pastabos	 (6) 1.07%

Didžioji dauguma respondentų (30,25%) mano, kad šeimos prevencija yra veikla, nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus, veikla, nukreipta į šeimą, kurioje smurtauja prieš sutuoktinį ar vaikus bei veikla, nukreipta į šeimą, bet vykdoma ne šeimoje. Panaši

³³ Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. - Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2000. P.48.

³⁴ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

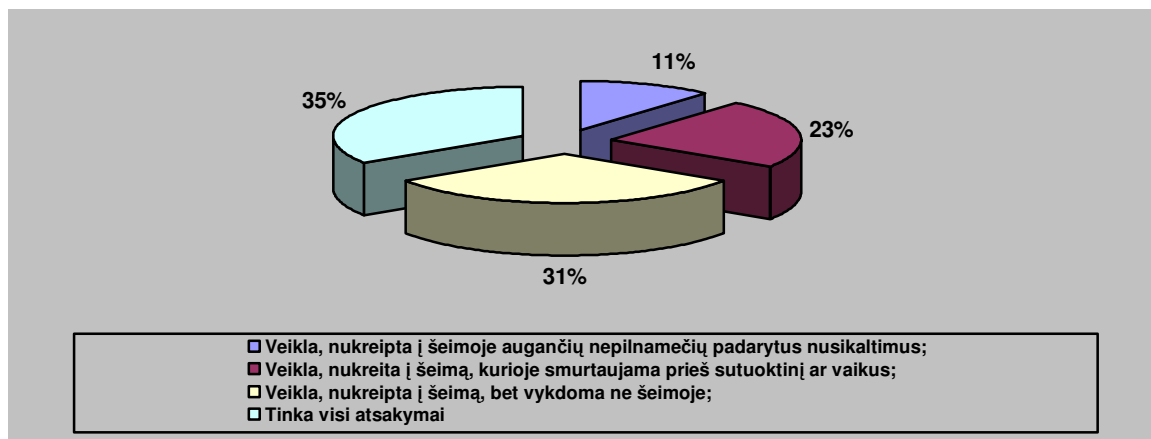
respondentų dalis (29,72%) teigia, kad šeimos prevencija yra veikla, kuri nukreipta tik į šeimą, bet vykdoma ne šeimoje, t.y. įvairios priemonės šeimos santykiams pagerinti.

21,17% respondentų mano, kad šeimos prevencija yra veikla, nukreipta į šeimą, kurioje smurtauojama prieš sutuoktinį ar vaikus. Smurtas šeimoje gali pasireikšti smurtu, įtariant sutuoktinį neištikimybe, tyčiojantis iš silpnesnių šeimos narių arba kai žmona ar vaikai tampa alkoholio paveikto vyro ar tėvo agresijos protrūkio aukomis. Prevencinė veikla, nukreipta į tokią šeimą gerina santykius šeimoje, savitarpio supratimą ir mažina įtampą, savo ruožtu mažindama smurtinius nusikaltimus pačioje šeimoje. 11,21% respondentų mano, kad šeimos prevencija yra veikla, nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus. Nuomonės apie šeimos prevencijos sampratą neturi 6,58% respondentų, o 1,07% apklaustųjų teigia, kad šeimos prevencija turi būti veikla, kuri būtų nukreipta ne tik į šeimoje augančius vaikus, bet ir į jų tėvus, veikla, kuri ugdo šeimos moralę.

Grafike Nr.18 pateikiama ekspertų nuomonė, apie šeimos prevenciją.

Grafikas Nr.18

Ekspertų teigimu, šeimos prevencija, tai:

35% ekspertų, kaip ir apklaustųjų respondentų nuomone (30,25%), mano, kad šeimos prevencija yra ne tik veikla, kuri nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus ar į šeimą, kurioje smurtauojama prieš sutuoktinį ar vaikus, bet ir veikla, kuri nukreipta į šeimą, tačiau vykdoma ne šeimoje. 31% ekspertų yra tos nuomonės, kad šeimos prevencija apima veiklą, kuri nukreipta į šeimą, bet vykdoma ne šeimoje. Likusi ekspertų dalis pažymėjo, kas šeimos prevencija yra veikla, kuri nukreipta į šeimą, kurioje smurtauojama prieš sutuoktinį ar vaikus (23%) ir, kad tai veikla, kuri nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus(11%).

Tai reiškia, kad visuomenė šeimos prevenciją suvokia kaip priemonių visumą, nukreiptą į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus, nukreiptą į šeimą, kurioje smurtauojama prieš sutuoktinį ar vaikus ir nukreiptą aplamai į šeimą, siekiant pagerinti šeimos santykius ir tokiu būdu sumažinti nusikalstamumą.

Igyvendinant nusikaltimų prevenciją, prevencinio darbo su šeima priemonių sąrašas gali būti gana ilgas. Respondentams buvo pateiktas dažniausiai naudojamų prevencinių priemonių sąrašas ir paprašyta pažymėti iš jų šeimai efektyviausią.

**Visuomenės nuomone, efektyviausios prevencijos priemonės,
taikomos šeimos atžvilgiu, yra:**

Materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms;	 (99) 12.72%
Probleminių šeimų kontrolė;	 (207) 26.61%
Pedagoginis konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais;	 (140) 17.99%
Teisinis šeimos švietimas;	 (108) 13.88%
Tinka visi atsakymai;	 (212) 27.25%
Neturiu nuomonės;	 (8) 1.03%
Kita/pastabos	 (4) 0.51%

27,25% respondentų pažymėjo, kad efektyviausios yra visos grafike Nr.20 išvardintos prevencinės priemonės, kurios taikomos šeimos atžvilgiu. Tai yra materialinė pagalba skurdžiai gyvenančioms šeimoms, kurią sudaro materialinė parama daugiavaikėms šeimoms ar materialinė parama tokioms šeimoms, kurių pajamos neviršija minimalaus pragyvenimo lygio. Taip pat tai probleminių šeimų, kurios nariai piktnaudžiauja alkoholiniais gėrimais, kurios nepakankamai vykdo auklėjimo funkcijas vaikų atžvilgiu arba kuriose dažnai vyksta teisės pažeidimai, kontrolė. Tai ir pedagoginis konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais, suteikiant pagalbą šeimoms, sprendžiant vaikų auklėjimo problemas bei teisinis šeimos švietimas. Pavyzdžiui nelaukiama, kol atsirastų šeimoje problemos nepilnametis ar išaiškės probleminiai tėvai. Šeimoms suteikiamos reikiamos žinios, kurios padėtų išspręsti problemas joms atsiradus. 26,61% respondentų pažymėjo, kad efektyviausia šeimos atžvilgiu prevencijos priemonė yra probleminių šeimų kontrolė. 17,99% respondentų manymu pedagoginis konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais yra efektyviausia prevencijos priemonė, kuri taikoma šeimos atžvilgiu. 13,88% respondentų mano, kad efektyviausia yra šeimai suteikti teisinių žinių, o 12,72% apklaustųjų pažymėjo, jog efektyviausia prevencijos priemonė yra materialinė pagalba skurdžiai gyvenančioms šeimoms.

1,03% respondentų pateiktu klausimu neturėjo nuomonės, tačiau 0,51% pareiškė, kad šeimos atžvilgiu turi būti vykdomas ne tik teisinis švietimas, bet švietimas bendrąją prasme. Anot respondentų, didesnis dėmesys turi būti skiriamas probleminėms šeimoms, suteikiant joms materialinę pagalbą. Tūrėtų būti stipri kontrolė pirmiausiai tokių šeimų tėvų atžvilgiu, o po to vaikų. Respondentai, išreikšdami savo nuomonę apie efektyviausią prevencijos priemonę, taikomą šeimos atžvilgiu pabrėžė, jog pirmiausia reikia diegti pagarbą šeimai.

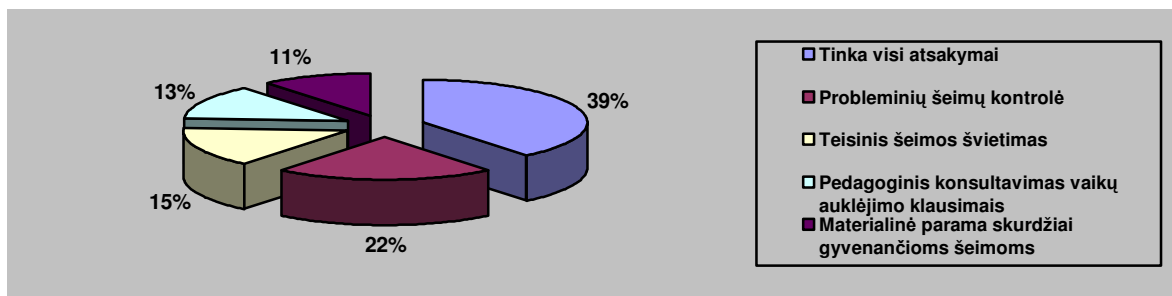
Vertinant respondentų nuomonę pagal išsilavinimą ir amžių nustatyta, kad respondentai, turintys pagrindinį išsilavinimą (100%) mano, kad materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms užkirs kelią nusikalstamumo augimui. Respondentai, turintys vidurinį išsilavinimą (80%) teigia, kad teisinis šeimos švietimas galėtų užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms. 74,5% respondentų, turinčių aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą mano, kad nusikalstamumą gali pažaboti probleminių šeimų

kontrolė. Respondentai, esantys 55 ir daugiau amžiaus (93,5%) pažymėjo, kad efektyviausios visos išvardintos grafike Nr.20 šeimos atžvilgiu taikytinos prevencijos priemonės.³⁵

Grafike Nr.21 pažymėta ekspertų nuomonė, apie efektyviausią nusikaltimų prevencijos priemonę.

Grafikas Nr.21

Ekspertų nuomone, efektyviausios prevencijos priemonės, taikomos šeimos atžvilgiu:

Mažiausia ekspertų dalis (11%) mano, kad efektyviausios prevencinės priemonės, kurios yra taikomos šeimos atžvilgiu, gali būti materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms, nes materialinis nepriteklis gali būti priežastis nusikalsti. Materialiai remiant daugiavaikes šeimas ar suteikiant materialinę paramą šeimoms, kurių pajamos neviršija minimalaus gyvenimo lygio, daromas tiesioginis poveikis gerinant šeimos gyvenimo aplinką. Mažiau problemų turinčios šeimos geriau sugeba atsispirti kriminogeniniams veiksniams. 13% apklaustųjų ekspertų išskyrė pedagoginį konsultavimą vaikų auklėjimo klausimais. Sprendžiant vaikų auklėjimo problemas, tėvams suteikiama pagalba, ugdanti reikalingus auklėjimo įgūdžius. 15% ekspertų mano, kad efektyviausia prevencijos priemonė šeimos atžvilgiu yra teisinis šeimos švietimas. Šviečiamuoju darbu įgyvendinama nusikaltimų prevencija, juo suteikiama informacija apie nusikaltimų priežastis ir jo nenaudingumą.

Didžiausia apklaustųjų ekspertų dalis (22%) patvirtino respondentų pareikštą nuomonę (27,25%, grafikas Nr.20) ir mano, kad efektyviausios visos anketoje išvardintos prevencijos priemonės, taikomos šeimos atžvilgiu, nes visos yra nukreiptos gerinti šeimos santykius ir sudaro sąlygas lengviau spręsti įvairias šeimoje iškilusias problemas, kurios gali įtakoti kriminogeninių veiksnių atsiradimą. Padėdami šeimos nariams geriau suprasti vienas kitą ir ją supančią aplinką, mažinami konfliktai šeimoje, bei didinamas jos stabilumas.

Anot Kaišiadorių rajono policijos komisariato prevencijos poskyrio viršininko Rimo Alekno materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms, probleminių šeimų kontrolė, pedagoginis konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais ir teisinis šeimos švietimas svarbiausios prevencinės priemonės taikytinos tokių šeimų atžvilgiu. Tokių priemonių įgyvendinimas gali sumažinti tikimybę, kad šeimos nariai, t.y. tiek tėvai, tiek ir vaikai, padarys nusikaltimą. R.Alekna paminėjo pagrindinę problemą, įgyvendinant šeimos prevenciją: nėra atvirumo, viešumo, bei visuomenės pastangų, kad nusikalsti linkę šeimos nariai nedarytų nusikalstamų veikų. Įgyvendinant šeimos prevenciją R.Alekna ne kartą yra aplankęs problemines šeimas, tačiau individualus pokalbis su jos nariais teigiamo rezultato neduodavo.

³⁵ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

Anot pareigūno, visuomenė, vietoj to, kad propaguotų viešą neigiamo elgesio pasmerkimą, rodo savo abejingumą kitų šeimų problemoms.

Didžioji dalis visuomenės mano, jog efektyviausia prevencijos priemonė šeimos atžvilgiu yra didelis dėmesys šeimos gyvenimo sferai, kuriai tiesiogiai daromas poveikis. Materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms, probleminių šeimų kontroliavimas, pedagoginis tėvų konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais ir teisinis šeimos narių švietimas yra pagrindinės priemonės, užtikrinančios nusikalstamumo mažėjimą.

Apibendrinant ši baigiamojo darbo poskyrį, reikėtų pasakyti, kad visuomenės nariai kaip pagrindinius nusikaltimų prevencijos subjektus pažymėjo šeimą bei mokymo – auklėjimo įstaigas. Nors dažnai ir nesuvokdama, kad jie taip pat yra ir prevencijos subjektai, visuomenė juos išskyrė iš kitų tarpo. Dėl to, siekiant mažinti šeimoje besiformuojančio delinkventinio elgesio rizikos veiksnius, būtina intervencija. Ypač didelę įtaką galėtų padaryti sukurta švietimo sistemoje programa, kuri būtų orientuota į mokyklinio amžiaus vaikų ir jų tėvų teisinį švietimą, moralės ir dorovės ugdymą, kuri akcentuotų tėvų vaidmenį ir pareigas, propaguotų pozityvius tėvų ir vaikų santykius, skatintų vaikų bei jaunų asmenų įtraukimą ne tik į šeimos gyvenimą, bet ir į visuomeninio pobūdžio veiklą.

2.2 MOKYKLA IR NUSIKALTIMŲ PREVENCIJA

Mokykla užima ypatingą vietą nusikalstamumo mažinimo srityje. Ne veltui ji yra minima kaip vienas iš pagrindinių nusikaltimų prevencijos subjektų ir yra tarsi kultūros židiny, kuris padeda formuoti visuomenės vertybines nuostatas. Mokykloje mokosi nepilnamečiai, kurie yra tokio amžiaus, kai nusikalstamumo rizikos faktoriaus potencialas labai didelis.. Mokykla, palaikydama glaudžius ryšius su visuomene, gina mokyklinio amžiaus vaikus nuo neigiamos socialinės aplinkos ir sprendžia visuomenės narius liečiančias problemas nusikalstamumo srityje.

Mokyklinė prevencija – „tai prevencinė veikla, vykdoma mokykloje ir nukreipta į jos mokinių nusikaltimų prevenciją“.³⁶

Mokyklinės prevencijos reikšmė visuomenėje priklauso nuo pačios visuomenės požiūrio į ją ir nuo požiūrio į mokyklinio amžiaus vaikus. Pateikdami respondentų nuomonę nustatysime, ar visuomenė suvokia, kas yra mokyklinė prevencija, ar teko susidurti su mokyklinės prevencijos priemonėmis bei įvertinsime visuomenės požiūrį apie veiksmingiausią mokyklinės prevencijos priemonę, kuri gali būti taikoma ne tik mokyklinio amžiaus vaikams, bet ir jų tėvams.

Respondentams pateikus klausimą, kaip supranta mokyklinę prevenciją, atsakymų rezultatai yra sekantys:

³⁶ Justickis V. Kriminologija. Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija. Vadovėlis. II dalis. – Vilnius: M.Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. P.232.

Grafikas Nr.22

Visuomenės suvokimas apie mokyklinę prevenciją

Mažinanti mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą;	(144) 22.75%
Veikianti mokinių vystymąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą	(138) 21.80%
Ginanti mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą	(128) 20.22%
Tinka visi atsakymai;	(212) 33.49%
Neturiu nuomonės;	(6) 0.95%
Kita/pastabos	(5) 0.79%

Didžioji respondentų dalis (33,49%) mano, kad mokyklinė prevencija apima veiklas, kurios mažina mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą, kurios veikia mokinių vystymąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą bei ginant mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą.

20,22% respondentų teigia, kad tai veikla, ginanti mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą. 21,80% respondentų mano, kad tai veikla, veikianti mokinių vystymąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą ir 20,22% respondentų yra tos nuomonės, kad tai veikla, ginanti mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą.

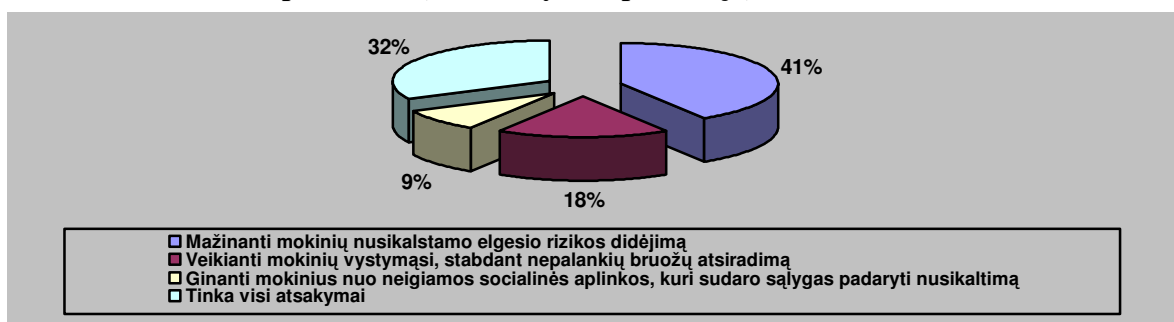
Tik 0,79% respondentų mano, kad mokyklinė prevencija yra nukreipta tik dalinai į mokinių vystymąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą. Tokia prevencinė veikla turi būti nukreipta ne tik į mokyklinio amžiaus vaikus, bet ir į jų tėvus. Tik 0,95% respondentų šiuo klausimu nuomonės nepareišė.

Išnagrinėjus respondentų mokyklinės prevencijos suvokimą pagal išsilavinimą bei amžių nustatyta, kad respondentai, turintys pagrindinį (50%) ir vidurinį (53,3%) išsilavinimą mano, kad tai veikla, kuri mažina mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą. Kita dalis respondentų, turinčių pagrindinį išsilavinimą (50%) mano, kad tai veikla, veikianti mokinių vystymąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą. Kad mokyklinė prevencija yra visos veiklos, išvardintos grafike Nr.22, mano 70,3% respondentų, esančių 18-25 metų bei 54,7% respondentų, esančių 36-45 metų amžiaus.³⁷

Grafike Nr.23 pavaizduota ekspertų nuomonė apie mokyklinę prevenciją.

Grafikas Nr.23

Ekspertai mano, kad mokyklinė prevencija, tai veikla:

³⁷ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

Lyginant apklaustųjų respondentų dalį (33,49%), panaši ekspertų dalis (32%) yra tos pačios nuomonės, kad mokyklinė prevencija yra ne tik veikla, kuri mažina mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą, bet ir veikia mokinių vystimąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą bei ginanti mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą.

Didžioji dalis ekspertų (41%) yra tos nuomonės, kad mokyklinė prevencija yra prevencinė veikla, mažinanti mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą. 18% apklaustųjų ekspertų mokyklinę prevenciją suvokia tik kaip veiklą, kuri veikia mokinių vystimąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą. Likusi ekspertų dalis (9%) teigia, kad mokyklinę prevenciją apima prevencinė veikla, kuri gina mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikalstamą veiką.

Galima daryti išvadą, kad visuomenė mokyklinę prevenciją suvokia kaip veiklą, kuri mažina mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą, nes ji turi daug galimybių paveikti mokyklinio amžiaus vaikų vystimąsi, stabdyti nepalankių asmenybės bruožų atsiradimą bei ginti mokyklinio amžiaus vaikus nuo socialinės aplinkos kriminogeninių veiksnių poveikio.

Mokyklos mokytojai kasdien bendrauja su mokiniais, bandydami pagerinti jų elgesį ar ištaisyti mokinio blogus asmenybės bruožus. „Dauguma mokyklos mokinių nėra padarę nusikaltimų, daugelis iš jų dar nėra pasiekę baudžiamosios atsakomybės amžiaus. Dėl to mokyklos pastangos nukreiptos į tolimesnę perspektyvos nusikaltimų prevenciją“³⁸. Mokyklose kuriant ir įgyvendinant įvairaus pobūdžio auklėjimo ir pataisos prevencines priemones, liečiančias mokyklinio amžiaus vaikus bei jų tėvus, bus formuojami visuomenės narių antikriminogeniniai įgūdžiai.

Šiame tyrimo etape pateiksime respondentų patirtį mokyklinės prevencijos srityje.

Grafikas Nr.24

Mokyklinės prevencijos priemonės, su kuriomis yra susidūrusi visuomenė

Policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaitomos paskaitos nusikaltimų prevencijos tema	 (213) 21.49%
Mokinių tarpusavio diskutavimas apie aktualias nusikaltimų prevencijos temas;	 (181) 18.26%
Prevencijos subjektų mokymas atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus;	 (134) 13.52%
Mokinio, kuris nesugeba valdyti savo neigiamų veiksmų, elgesio kontrolavimas;	 (131) 13.22%
Mokinio baudimas už blogą elgesį;	 (189) 19.07%
Blogiausių mokinių atskyrimas nuo klasės;	 (52) 5.25%
Neturiu nuomonės;	 (78) 7.87%
Kita/pastabos	 (13) 1.31%

21,49% respondentų teigia, kad buvo susidūrę su policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnais, kurie skaitė paskaitas nusikaltimų prevencijos tema. Tai reiškia, kad tokių pareigūnų

³⁸ Justickis V. Kriminologija. Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija. Vadovėlis. II dalis. – Vilnius: M.Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. P.235.

reguliarus lankymasis mokyklose bei nuolatinis bendravimas su mokytojais ir mokiniais, leidžia jiems matyti tikrąją situaciją mokyklose, pastebėti kylančius neigiamus reiškinius, ir laiku užkirti kelią nusikaltimo padarymo grėsmei.

19,07% respondentų susidūrė su gana prieštarinę poveikį turinčia priemone - mokinio baudimu už blogą elgesį.

18,26% respondentų pažymėjo, kad teko susidurti su tokiomis prevencijos priemonėmis diskusijų forma, kai mokiniai tarpusavyje diskutuoja apie aktualias nusikaltimų prevencijos temas.

13,52% respondentų teigia, kad teko susidurti su prevencijos subjektų mokymu atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus, o labai panaši respondentų dalis - 13,22% susidūrė su mokinio elgesio sustiprintu kontroliavimu, kuris nesugeba valdyti savo neigiamų veiksmų.

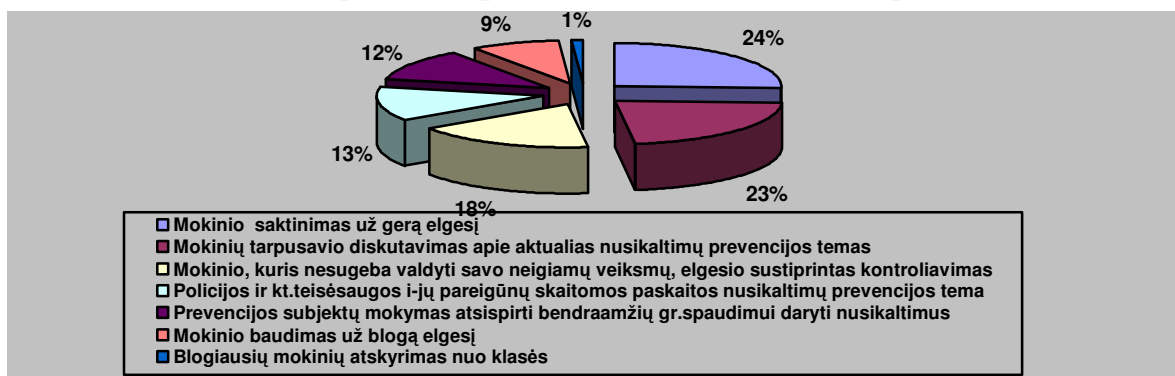
Su blogiausių mokinių atskyrimu nuo klasės susidūrė 5,25% respondentų. Šiuo klausimu nuomonės neturėjo 7,87% respondentų. 1,31% apklaustųjų pareiškė, kad yra susidūrę su tokiomis mokyklinės prevencijos priemonėmis, kaip mokytojų pagyrimas už gerą elgesį.

Išnagrinėjus respondentų patyrimą pagal gyvenamąją vietą ir amžių, galime teigti, kad 93,3% respondentų, gyvenančių kaimuose, gyvenvietėse (56,7%) ir turinčių 18-25 metų amžių (75,9%) yra dalyvavę policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaitomose paskaitose nusikaltimų prevencijos tema. Su mokinių tarpusavio diskutavimu apie aktualias nusikaltimų prevencijos temas yra susidūrę 79,3% rajono centruose gyvenančių bei turinčių 18-25 metų amžių (94,4%) respondentų. prevencijos subjektų mokymuose atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus yra dalyvavę 56,7% gyvenvietėse ir 70% kaimuose gyvenančių respondentų. 50,7% rajono centruose gyvenančių respondentų susidūrė su mokinio baudimu už blogą elgesį.³⁹

Grafike Nr.25 pavaizduotos mokyklinės prevencijos priemonės, kurias yra panaudoję ekspertai.

Grafikas Nr.25

Mokyklinės prevencijos priemonės, kurias teko naudoti ekspertams

Nors apklaustieji visuomenės nariai pažymėjo, kad daugiausiai yra susidūrę su policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaitomomis paskaitomis nusikaltimų prevencijos tema (21,49%), tik 13% ekspertų teigė savo praktikoje skaitę paskaitas nusikaltimų prevencijos temomis. Tai galima paaiškinti tik tuo, kad galbūt visuomenės nariai visas tokias paskaitas priskyrė policijos pareigūnams, o iš teisų tai galėjo būti įvairių sričių lektoriai, skaitantys paskaitas nusikaltimų prevencijos temomis.

³⁹ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

12% apklaustų ekspertų mokė mokyklinio amžiaus vaikus atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus. 9% ekspertų baudė mokinį už blogą elgesį. Likusieji ekspertai (1%) yra atskyre nuo klasės blogiausius mokinius.

Dažniausiai ekspertų panaudota (24%) mokyklinės prevencijos priemonė buvo mokinio skatinimas už gerą elgesį. 23% ekspertų teko dalyvauti mokinių tarpusavio diskutavime apie aktualias nusikaltimų prevencijos temas. 18% ekspertų teigia kontroliavę mokinio elgesį, kuris nesugebėjo valdyti savo neigiamų veiksmų.

Kaišiadorių rajono policijos komisariato prevencijos poskyrio viršininko R. Alekno teigimu, mokyklose teko skaityti paskaitas nusikaltimų prevencijos tema bei mokinius mokyti atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus, tačiau tokia veikla yra vykdoma retai, nes ji užima daug laiko. Problema yra ta, kad policijos sistemoje prevencijos tarnybos tiesioginė veikla atliekama kaip antraeilė, nes pirmumui yra teikiamas ikiteisminis darbas.

Galime daryti išvadą, kad visuomenėje dažniausiai taikoma tokia mokyklinės prevencijos priemonė, kaip policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaitomos paskaitos nusikaltimų prevencijos tema. Tai reiškia, kad mokyklinė prevencija įgyvendinama švietimo pagalba.

„Žymus JAV kriminologas Gottfredsonas pasiūlė ... mokyklinės prevencijos priemones suskirstyti į dvi ... grupes: veikiančias patį individą ir veikiančias socialinę aplinką“.⁴⁰ Tokios prevencinės priemonės yra nukreiptos į mokyklinio amžiaus vaikus, kurie turi polinkį į nusikalstamą elgesį ir į įvairius jų kriminogeninius bruožus. Jomis siekiama pakeisti tokio vaiko įsitikinimus, požiūrį ir vertybes, taip sumažindama nusikalstamo elgesio riziką.

Respondentų buvo prašoma pažymėti veiksmingiausią mokyklinės prevencijos priemonę, kuri yra taikoma mokyklinio amžiaus vaikams.

Grafikas Nr.26

Visuomenės nuomonė apie veiksmingusias mokyklinės prevencijos priemones mokyklinio amžiaus vaikams

Diegimas esminių žmogiškų vertybių;	 (370) 23.66%
Informavimas apie nusikalstamos veikos daromą žalą;	 (244) 15.60%
Skatinimas po pamokų lankyti mokyklinius būrelius ar meno mokyklas;	 (353) 22.57%
Nuobaudų tėvams sugriežtinimas už mokyklinio amžiaus vaikų nepriežiūrą;	 (157) 10.04%
Uždraudimas mokyklinio amžiaus vaikams būti viešuose vietose nuo 22.00 val.;	 (237) 15.15%
Teisinis mokinių švietimas;	 (187) 11.96%
Neturiu nuomonės;	 (13) 0.83%
Kita/pastabos	 (3) 0.19%

⁴⁰Justickis V. Kriminologija. Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija. Vadovėlis. II dalis. – Vilnius: M.Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. P.236

Dauguma respondentų (23,66%) mano, kad diegimas mokiniams esminių žmoniškųjų vertybių – veiksmingiausia mokyklinės prevencijos priemonė. Tai paskatintų mokyklinio amžiaus vaikus vertinti visuomenines tradicijas, papročius ir esmines moralines nuostatas. Tai nerašytos taisyklės, kurios reguliuoja socialinį visuomenės gyvenimą ir formuoja antikriminogeninius įgūdžius mokyklinio amžiaus vaikams.

22,57% mano, kad veiksminga mokinius skatinti po pamokų lankyti popamokinę veiklą, t.y. įvairius būrelius pagal pomėgius ar meno mokyklose ugdyti muzikinius sugebėjimus. 15,60% yra tos nuomonės, kad veiksmingiausia mokyklinio amžiaus vaikus informuoti apie nusikalstamos veikos daromą žalą visuomenei. Panaši dalis respondentų (15,15%) pažymėjo uždraudimą mokyklinio amžiaus vaikams būti viešosiose vietose po 22.00 val. 11,96% respondentų mano, kad veiksmingiausia yra mokiniams suteikti teisinių žinių, kalbant apie aplinkybes, kurioms esant žmogus gali norėti padaryti nusikalstamą veiką bei aptariant baudžiamuosius įstatymus, draudžiančius tai daryti. 10,04% respondentų mano, kad veiksmingiausia mokyklinės prevencijos priemonė yra nuobaudų tėvams sugriežtinimas už mokyklinio mažiau vaikų nepriežiūrą.

Nors 0,83% respondentų apie veiksmingiausią mokyklinės prevencijos priemonę mokyklinio amžiaus vaikams nuomonės neturi, tačiau 0,19% respondentų mano, kad tinka visi atsakymai, pradedant nuo žmogiškų vertybių diegimo, informavimo apie nusikalstamos veikos daromą žalą, skatinimo po pamokų lankyti popamokinę veiklą, suteikiant mokiniams būtiniausių teisinių žinių ar uždraudžiant atitinkamoms valstybės institucijoms mokyklinio amžiaus vaikams būti viešuose vietose nuo 22.00 val., o baigiant nuobaudų tėvams sugriežtinimu už mokyklinio amžiaus vaikų nepriežiūrą.

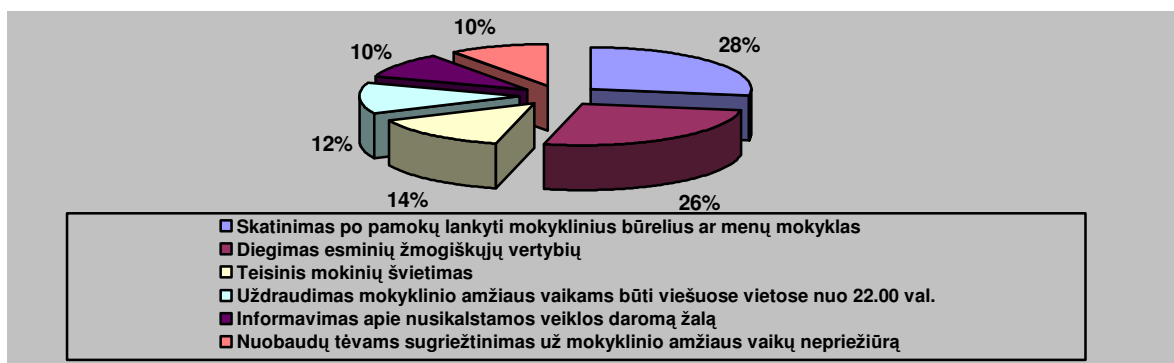
Vertinant veiksmingiausią mokyklinės prevencijos priemonę, kuri gali būti taikoma mokyklinio amžiaus vaikams pastebėta, kad respondentai su pagrindiniu išsilavinimu (100%) mano, kad veiksmingiausią mokyklinio amžiaus vaikus informuoti apie nusikalstamos veikos daromą žalą. Tokios pat nuomonės yra respondentai, esantys 18-25 metų (98,1%), 26-35 metų (75,2%) ir 55 metų ir daugiau (50%) amžiaus. Kad veiksminga diegti esmines žmogiškas vertybes mano respondentai, turintys pagrindinį (50%), vidurinį (73,3%), aukštesnįjį (54,5%), aukštąjį universitetinį (79,8%) išsilavinimą ir esantys 18-25 metų (88,8%), 26-35 metų (83,7%), 36-45 (75,9%) ir 45-55 metų (59%) amžiaus. Skatinimą po pamokų lankyti mokyklinius būrelius ar meno mokyklas, kaip veiksmingiausią priemonę pažymėjo respondentai turintys vidurinį (80%), aukštąjį universitetinį (76,8%) išsilavinimą ir esantys 18-25 metų (88,8%), 26-35 metų (95,7%), 36-45 (81,6%) amžiaus. Respondentai turintys vidurinį išsilavinimą pažymėjo gana drastiškas priemones, įvardintas kaip nuobaudų tėvams sugriežtinimas už mokyklinio amžiaus vaikų nepriežiūrą (66,7%). Tam pritarė respondentai, esantys 18-25 metų (57,4%) ir 26-35 metų (59,8%) amžiaus. Kad veiksminga būtų mokyklinio amžiaus vaikams uždrausti būti viešuose vietose nuo 22.00 val., mano respondentai su viduriniu (66,7%) ir su aukštuoju universitetiniu išsilavinimu (51,6%), bei esantys 18-25 metų (96,2%), 26-35 metų (50,4%) ir 55 metų ir daugiau (67,7%) amžiaus. Jaunoji respondentų karta: 18-25 metų amžiaus (79,6%) mano, kad veiksminga mokyklinės prevencijos priemonė yra teisinis mokinių švietimas.⁴¹

⁴¹ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

Ekspertų nuomone, mokyklinės prevencijos priemonės, veiksmingiausios mokyklinio amžiaus vaikams atsispindi grafike Nr.27.

Grafikas Nr.27

Ekspertų nuomonė apie veiksmingiausias mokyklinės prevencijos priemones mokyklinio amžiaus vaikams

28% ekspertų mano, kad skatinti po pamokų lankyti mokyklinius būrelius ar menų mokyklas yra veiksmingiausia mokyklinės prevencijos priemonė, taikytina mokyklinio amžiaus vaikams.

Panašiai, kaip ir dauguma apklaustųjų respondentų (23,66%), 26% ekspertų mano, kad veiksmingiausia priemonė yra diegti esmines žmogiškąsias vertybes.

Likusi ekspertų dalis pažymėjo veiksmingiausią priemonę – teisinį mokinių švietimą (14 %). 12% ekspertų pritarė nuo 22.00 val. uždrausti mokyklinio amžiaus vaikams būti viešuose vietose. Vienodos nuomonės yra ekspertai, pažymėję veiksmingiausias priemones: informavimą apie nusikalstamos veiklos daromą žalą (10%) ir nuobaudų tėvams sugriežtinimas už mokyklinio amžiaus vaikų nepriežiūrą (10%).

Atsižvelgiant į pateiktus rezultatus galime teigti, kad visuomenė mano, jog veiksmingiausios mokyklinės prevencijos priemonės yra esminių žmogiškųjų vertybių diegimas bei skatinimas po pamokų lankyti mokyklinius būrelius ar meno mokyklas.

Apibendrinus tyrimų rezultatus galime pasiūlyti sukurti švietimo sistemoje programą, kuri būtų orientuota į mokyklinio amžiaus vaikų ir jų tėvų teisinį švietimą. Skatinti mokyklinio amžiaus vaikų ir jų tėvų teisinį švietimą bei moralės propagavimą per visuomenės informavimo priemones.

2.3 ŽINIASKLAIDA IR NUSIKALTIMŲ PREVENCIJA

„Pagrindinis informacijos šaltinis apie reikšmingus socialinius įvykius ir problemas ... visuomenėje yra žiniasklaida“⁴² Daugelis vertybių, nuostatų ar elgesio pavyzdžių yra perduodami ne tiesiogiai iš šeimos ar mokyklos, bet per žiniasklaidos priemones (radiją, televiziją, internetą, garso ar vaizdo įrašus ir t.t.). Neretai būtent žiniasklaida tampa viena iš pagrindinių socialinių vertybių formuotoja.

Grafike Nr.28 pateikta visuomenės nuomonė apie žiniasklaidą ir jos įtaką nusikaltimų prevencijai.

⁴² Dobryninas A, Gaidys V. Ar saugi Lietuvos visuomenė ? LR Seimas Jungtinių Tautų vystimosi programa. – Vilnius: Naujosios sistemos, 2004. P.49.

Grafikas Nr.28

Visuomenės nuomonė apie žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijai

Formuoja antikriminalines nuostatas;	(106) 20.38%
Propaguoja nusikaltimų darymą;	(267) 51.35%
Neturi poveikio nusikalstamumui;	(71) 13.65%
Neturiu nuomonės;	(52) 10.00%
Kita/Pastabos	(24) 4.62%

Žiniasklaidos darbą respondentai įvertino ypač prieštaringai. Didžioji dauguma (51,35%) nurodė, kad žiniasklaida tik propaguoja nusikaltimų darymą. 20,38% nurodė, kad ji formuoja antikriminalines nuostatas, t.y. skatina kovoti su nusikalstamumu, skatina užkirsti jam kelią. Tai, kad žiniasklaida neturi poveikio nusikalstamumui mano 13,65% respondentų.

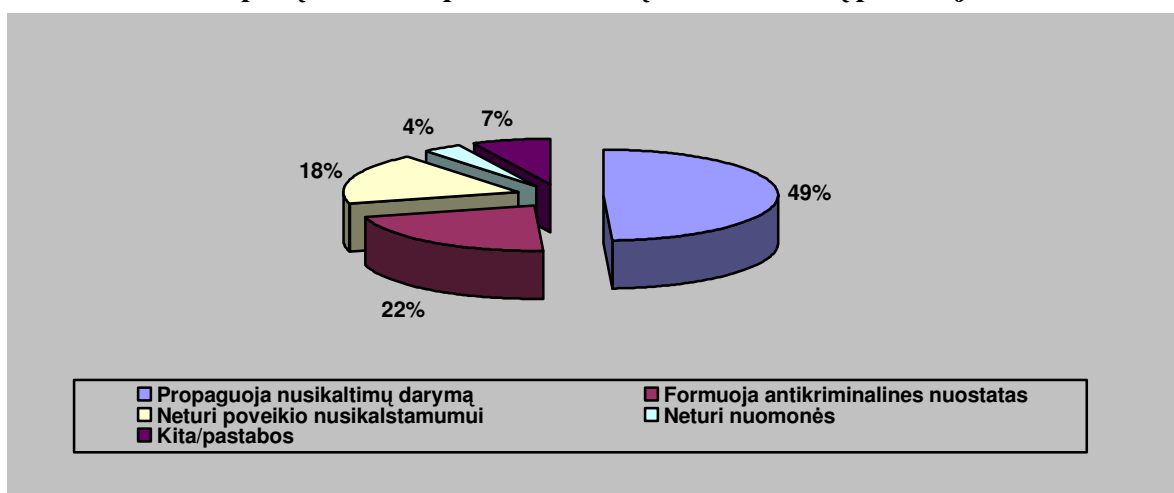
Apie žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijai neturi nuomonės 10,00% respondentų, o 4,62% pareiškė, kad žiniasklaida tik dalinai formuoja antikriminalines nuostatas ar propaguoja nusikaltimų darymą. Propagavimas pasireiškia tik tuo, kad skatintų skaitytoją pirkti spaudą, žiūrovą žiūrėti atitinkamas laidas. Respondentai nelaiko žiniasklaidos nusikaltimų darymo propaguotoja dėl to, kad visuomenei ji rodo tai, ką didžioji visuomenės auditorija dalis nori matyti. Jų manymu, tai nėra propagavimas, o visuomenės norų tenkinimas.

Žiniasklaidos poveikį vertina neigiamai respondentai, turintys pagrindinį (50%), vidurinį (80%), aukštąjį neuniversitetinį (50,9%) ir aukštąjį universitetinį (50,8%) išsilavinimą, bei esantys 18-25 metų (88,8%), 26-35 metų (52,9%) ir 55 metų ir daugiau (51,6%) amžiaus. Tai, kad ji formuoja antikriminalines nuostatas mano respondentai su viduriniu (50%) ir su aukštesniojo (50,9%) išsilavinimu⁴³.

Grafike Nr. 29 pavaizduota ekspertų nuomonė, apie žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijos veiklai.

Grafikas Nr.29

Ekspertų nuomonė apie žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijai

Pateikti duomenys aiškiai rodo, kad didžiosios dalies ekspertų teigimu (49%), kaip ir didžiosios respondentų dalies teigimu (51,35%), žiniasklaida savo veikla propaguoja nusikalstamumo

⁴³ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

augimą. 22% apklaustųjų ekspertų mano, kad ji formuoja antikriminalines nuostatas. 18% ekspertų yra tos nuomonės, kad žiniasklaida neturi poveikio nusikalstamumui. 4% - šiuo klausimu nuomonės nepareiškė, o likusi dalis (7%) mano, kad vienareikšmiškai atsakyti negalima, Kai kuri informacija, pateikiama per masines informavimo priemones yra žalinga, kita- būtent, reikalinga. Visuomenei suteikta informacija apie nusikaltimus jos nesudomina ir nesuintriguoja dalyvauti kovoje prieš nusikalstamumą.

Pasak Kaišiadorių rajono apylinkės prokuratūros prokurorės V.Gumbienės, šių dienų žiniasklaidos veikla nesuderinama su nusikaltimų prevencijos veikla. Ji sau leidžia daug ir veikia priešingai, nei turėtų elgtis, t.y. atitikdama „geltonosios“, spaudos lygį, skatina nusikalstamumo augimą, o ne įgyvendina prevencinę veiklą.

Kaišiadorių rajono policijos komisariato prevencijos poskyrio viršininkas R.Alekna, žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijos veiklai vertina kritiškai. Jos veikloje trūksta objektyvumo bei aktyvesnio bendradarbiavimo ne tik su policija, bet ir su visuomene. Žiniasklaida turi rodyti daugiau iniciatyvos užkertant kelią nusikalstamumui, o ne propaguoti prievartą bei smurtą.

Anot laikraščio „Atspindžiai“ redaktorės Virginijos Šimkūnienės, žiniasklaida propaguoja nusikaltimų darymą dėl to, kad temas, susijusias su nusikalstamumu, talpina pirmame puslapyje. Nors V.Šimkūnienė, tokiai žurnalistikoje nusistovėjusiai taktikai nepritaria, tačiau ji skatina skaitytojų smalsumą ir norą pirkti. Jei tarp skaitytojų yra dar nesusiformavusios asmenybės – tai tokie straipsniai gali paskatinti nusikalsti. Tačiau redaktorė tokiuose straipsniuose išvelgia ir teigiamą pusę, kuri atlieka, galima sakyti, prevencinę veiklą. Būtent straipsniuose nusikalstamumo tema sužinoma apie beglobius, alkanus ir sušalusius vaikus, dėl to visuomenė arba atitinkamos tarnybos imasi priemonių juos apsaugoti nuo tokios socialinės aplinkos. Tokiuose straipsniuose visuomenė sužino apie asmenis, kurie vairuoja automobilius apsvaigę nuo alkoholio ir t.t. Juos perskaičius galima pasimokyti gyventi tinkamai ir nedaryti klaidų, kurias daro minėtų straipsnių herojai. Anot redaktorės, šių dienų visuomenei trūksta išsilavinimo ir teisinio švietimo. Joje dar nėra susiformavusi pagarba įstatymams, nes žiniasklaida tik pateikia nusikalstamos veiklos pavyzdžius, o kiti jais pasinaudoja.

Taigi, respondentai neigiamai vertina žiniasklaidos veiklą nusikaltimų prevencijos srityje. Ji propaguoja jėgos ir prievartos kultą, kuria teigiamą, su įstatymais prasilenkiančių žmonių įvaizdį, taip, netiesiogiai, skatindama visuomenės narius sekti blogu pavyzdžiu, o, tuo pačiu, netiesiogiai skatindama nusikalstamumą.

Apibendrinant žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijai galime daryti išvadą, kad visuomenės nariai jos įtaką nusikaltimų prevencijai vertina neigiamai, kadangi kas antras apklaustasis mano, jog žiniasklaida propaguoja nusikaltimų darymą, o ne jų prevenciją. Remiantis tokiais duomenimis galime pasiūlyti žiniasklaidai daugiau rodyti iniciatyvos nusikaltimų prevencijos veikloje, kuri pasireikštų aktyviu informacijos apie įgyvendinamas nusikaltimų prevencijos programas, jas įgyvendinančius subjektus skleidimu bei skatintų visuomenės narius aktyviai kovoti su nusikalstamumu, publikuojant informaciją apie aktyvius asmenis ar bendruomenes, kurie savarankiškai užkerta kelią nusikalstamai veikai.

4.4. TEISĖSAUGOS INSTITUCIJOS IR KITI NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS SUBJEKTAI

Teisėsaugos institucijos, vykdydamos tiesiogines funkcijas, atlieka svarbų vaidmenį nusikaltimų prevencijos srityje. Daugeliui jų nusikaltimų prevencija yra viena iš pagrindinių veiklos krypčių⁴⁴, užtikrinant visuomenės augimą, viešosios tvarkos apsaugą, teisingumo vykdymą ir t.t.

Į vertinamų institucijų sąrašą buvo įtrauktos trys institucijos: teismai, prokuratūra ir policija. Taigi, respondentų vertinimai, koks kiekvienos institucijos indėlis nusikaltimų prevencijos veikloje ženkliai išsiskyrė.

Grafikas Nr.30

Nusikaltimų prevenciją vykdo šios teisėsaugos institucijos

Teismai;	(21) 3.92%
Prokuratūra;	(29) 5.41%
Policija;	(319) 59.51%
Tinka visi atsakymai;	(100) 18.66%
Neturiu nuomonės;	(39) 7.28%
Kita/pastabos	(28) 5.22%

Dauguma respondentų (59,51%) yra tos nuomonės, kad nusikaltimų prevenciją vykdo tik policija. Tokį vertinimą galime paaiškinti tik tuo, jog „policija linkusi daugiausia dėmesio skirti ... nusikaltimams“⁴⁵. Policija, atlikdama prevencinį darbą ir garantuodama konstitucines visuomenės narių teises, apima visas socialines sritis, prisidedama prie visuomenės pagrindinių poreikių ir lūkesčių tenkinimo.

Tai, kad nusikaltimų prevenciją įgyvendina ne tik policija, bet ir teismai bei prokuratūra, mano 18,66% respondentų. Pateiktu klausimu nuomonės neturi 7,28% respondentų. Mažiausia apklaustųjų respondentų dalis (3,92%) mano, kad teismai vykdo nusikaltimų prevenciją.

5,41% teigia, kad nusikaltimų prevenciją vykdo prokuratūra.

5,22% respondentų šiuo klausimu pareiškė, kad, teismų, prokuratūros ir policijos veikla nusikaltimų prevencijos srityje yra nepakankama. Respondentų teigimu, daugiausiai prevencinę veiklą vykdo policija, šiek tiek tokią veiklą įgyvendina teismai, na o prokuratūra, anot respondentų, nusikaltimų prevencinės veiklos neįgyvendina.

Vertinant respondentų nuomonę pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą bei amžių, nustatyta, kad respondentai, turintys pagrindinį išsilavinimą (100%) mano, kad nusikaltimų prevenciją

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 90-2777. Lietuvos Respublikos Prokuratūros įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr.42-1919.; Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr.38-1657; Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos nuostatai // Valstybės žinios, 2002, Nr.70-2886.

⁴⁵ G.Danišauskas. Policijos prevencinė veikla – jos teisinio paslaugavimo visuomenei turinio elementas //Jurisprudencija. 2002, t.31(23), P.47.

vykdo tik teismai. Dalis respondentų, turinčių vidurinį išsilavinimą (60%) teigia, kad prevenciją įgyvendina prokuratūra. Kad tik policija vykdo nusikaltimų prevencinę veiklą mano respondentai,

turintys vidurinį (100%) ir aukštąjį universitetinį (67,9%) išsilavinimą. Taip pat gyvenantys miestuose (55,6%), rajono centruose (76,1%), ir gyvenvietėse (86,4%), bei esantys 26-35 metų (66,6%), 36-45 metų (59,4%), 46-55 metų (73,3%) ir 55 metų ir daugiau (51,6%) amžiaus.⁴⁶

Kaišiadorių rajono apylinkės teismo teisėjo R.Juodžio teigimu, visuomenėje vyrauja nuostata, kad su nusikalstamumu kovoja tik policija, o teismų funkcija yra taikyti kriminalines bausmes. Teisėjo teigimu, visuomenėi trūksta teisinio švietimo, nes visuomenės nariams bausmės paskirtis asocijuojasi su asmenybės žlugdymu bei postūmiu ateityje daryti nusikaltimus. Anot R.Juodžio, net Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse įtvirtina nuostata⁴⁷, kad bausmės paskirtis yra sulaikyti asmenį nuo nusikalstamų veikų darymo, nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas, paveikti bausmę atlikusius asmenis, kad laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų bei užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą.

Kaišiadorių rajono apylinkės prokuratūros prokurorė V.Gumbienė mano, kad visuomenė pasyviai dalyvauja nusikaltimų prevencijos veikloje. Kaip priežastį, ji paminėjo tai, jog visuomenėi trūksta teisinio švietimo. Visuomenės nariai nežino, kad užkertant kelią nusikaltimams gali kreiptis į prokuratūrą.

Pasak Kaišiadorių rajono policijos komisariato prevencijos poskyrio viršininko Rimo Alekno, visuomenės nuomonė apie policiją, kaip apie prevencinę veiklą vykdančią instituciją susiformavo dėl to, kad ji bendradarbiauja su visuomenine taryba prie rajono savivaldybės, seniūnijų bendruomenėmis, policijos rėmėjais, šaulių sąjungos atstovais bei jaunaisiais policijos rėmėjais, kuriuos sudaro visuomenės nariai ir kurie vykdo nusikaltimų prevencinę veiklą taip pat. Anot R.Alekno, visuomenė vangiai dalyvauja prevencinėje veikloje, nes jai trūksta šia tema informacijos.

Darytina išvada, kad visuomenėje vyrauja nuomonė, jog nusikaltimų prevencijos veiklą įgyvendina tik policija. Tokią nuomonę galime paaiškinti veikiausiai tuo, kad visuomenė policijos veiklą pastebi dažniausiai.

Reikšmingą vaidmenį atliekant nusikaltimų prevencijos veiklą atlieka 1997 m. sukurtas Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, kuris „kaupia informaciją apie nusikalstamumą, jo priežastis, sąlygas, analizuoja kriminogeninę situaciją, nusikalstamumo priežastis bei sąlygas, vertina šio reiškinių tendencijas ir prognozes, inicijuoja, rengia bei organizuoja nusikalstamumo prevencijos programų bei kitų priemonių, padedančių užtikrinti visuomenės saugumą, įgyvendinimą, taip pat dalyvauja rengiant įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su nusikalstamumo prevencija, projektus, plėtoja regioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą nusikalstamumo prevencijos srityje ir t.t.“⁴⁸

⁴⁶ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 41 str. Bausmė ir jos paskirtis. Žr. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos tinklapį <http://www.tm.lt/?item=kodeks&aktoid=42972&strnr=41>.

⁴⁸ Lietuvos nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tinklapis <http://www.nplc.lt/>, prisijungimo laikas: 2006-11-23.

Grafikas Nr.31

Visuomenės nuomonė apie Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrą

Vykdo veiklą, užkertančią kelią nusikalstamumo plitimui;	 (211) 36.51%
Tiria nusikaltimus;	 (26) 4.50%
Skirsto policijos patrulius budėti naktimis viešosiose vietose;	 (30) 5.19%
Rūpinasi asmenimis, atliekančiais bausmę pataisos namuose;	 (37) 6.40%
Tinka visi atsakymai;	 (60) 10.38%
Neturiu nuomonės;	 (43) 7.44%
Nežinau, kad yra Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras	 (165) 28.55%
Kita/pastabos	 (6) 1.04%

Paklausus respondentų, apie nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrą, apklausos rezultatai yra šie: 36,51% respondentų teigia, jog jis vykdo veiklą, užkertančią kelią nusikalstamumo plitimui. 28,55% apklaustųjų pareiškė, kad nežinojo, jog yra Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. Dalis respondentų mano, kad Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras atlieka tokias funkcijas kaip nusikaltimų tyrimas (4,50%), skirto policijos patrulius budėti naktimis viešosiose vietose (5,19%) bei rūpinasi asmenimis, atliekančiais bausmę pataisos namuose (6,40%). 10,38% respondentų mano, kad centras vykdo visas veiklas, išvardintas pateiktame grafike Nr.17.

7,44% apklaustųjų dėl Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro veiklos nuomonės neturėjo, tačiau 1,04% respondentų mano, kad šis centras kuria ir įgyvendina programas, susijusias su nusikalstamumo mažinimu. Taip pat pareiškė, kad apie šios įstaigos egzistavimą nėra informacijos.

Išanalizavus respondentų atsakymus pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą bei amžių, respondentų vertinimai yra sekantys: neturintys vidurinio išsilavinimo (75%) ir turintys tik vidurinį išsilavinimą (93,3%) mano, kad tai veikla, kuri užkerta kelią nusikalstamumo plitimui. Tokios pat nuomonės yra respondentai, gyvenantys gyvenvietėse (86,4%) ir kaimuose (83,3%).⁴⁹

Galime daryti išvadą, kad daugiau kaip ketvirtis apklaustųjų nieko nėra girdėję apie Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrą ir tik trečdalis apklaustųjų galėjo apibudinti jo veiklą.

Gerinant visuomenės informatyvumą apie nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrą, rekomenduojame skirti papildomą finansavimą lankstinukų, reklaminių stendų gamybai, reklamuojant Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos tikslus, uždavinius bei prioritetines kryptis, platinant juos ne tik miestuose, bet ir rajonuose bei kaimuose.

Jei yra nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, kaip institucija, kuri vykdo veiklą, užkertančią kelią nusikalstamumo plitimui, visuomenės buvo klausiama, kokius dar subjektus, vykdančius nusikaltimų prevenciją yra tekę pastebėti.

⁴⁹ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

Visuomenė pastebėjo šiuos subjektus, vykdančius nusikaltimų prevenciją

Saugos tarnybos;	 (187) 26.08%
Policijos rėmėjai;	 (152) 21.20%
Šaulių sąjunga;	 (45) 6.28%
Lietuvos kalinių globos draugija;	 (25) 3.49%
Organizacija "Stabdyk nusikalstamumą";	 (157) 21.90%
Tinka visi atsakymai;	 (23) 3.21%
Neturiu nuomonės;	 (102) 14.23%
Kita/pastabos	 (26) 3.63%

Dauguma respondentų (26,08%) pastebėjo saugos tarnybas. Panaši dalis respondentų yra pastebėję organizacijos „Stabdyk nusikalstamumą“ veiklą (21,90%) ir policijos rėmėjus (21,20%). 6,28% respondentų pažymėjo šaulių sąjungą, o 3,49% - Lietuvos kalinių globos draugiją. Tik 3,21% respondentų teigia, kad yra pastebėję saugos tarnybos, policijos rėmėjų, šaulių sąjungos, Lietuvos kalinių globos draugijos ir organizacijos „Stabdyk nusikalstamumą“ nusikaltimų prevencijos veiklą.

Nors 14,23% respondentų pateiktu klausimu nuomonės neturėjo, tačiau 3,63% apklaustųjų pažymėjo, kad neteko pastebėti, jog saugos tarnybos, policijos rėmėjai, šaulių sąjungos atstovai, Lietuvos kalinių globos draugijos ar organizacijos „Stabdyk nusikalstamumą“ nariai vykdytų nusikaltimų prevencijos veiklą.

Daugiausiai respondentų, gyvenančių rajono centruose (57,1%) ir kaimuose (86,6%) pastebėjo saugos tarnybas. Gyvenvietėse gyvenantys respondentai (72,9%) apie subjektus, vykdančius nusikaltimų prevenciją, nuomonės nepareiškė, o organizaciją „Stabdyk nusikalstamumą“ žino respondentai, esantys 18-25 metų (57,4%) amžiaus.⁵⁰

Taigi, didžioji dalis apklaustųjų visuomenės narių pastebėjo tik saugos tarnybų veiklą. Gal taip yra dėl to, jog, apklaustieji žino mažai institucijų, vykdančių nusikaltimų prevencijos veiklą.

Visuomenei pareiškus nuomonę apie teisėsaugos institucijas ir kitus nusikaltimų prevencijos subjektus, įgyvendinančius nusikaltimų prevenciją, paprašyta pažymėti, kuriuo nusikaltimų prevencijos subjektu, įgyvendinančiu nusikaltimų prevenciją, pasitiki.

⁵⁰ Ten pat.

Visuomenė pasitiki šiais subjektais, įgyvendinančiais nusikaltimų prevenciją

Šeima;	(299) 29.96%
Mokykla;	(180) 18.04%
Žiniasklaida;	(29) 2.91%
Teisėsaugos institucijos;	(117) 11.72%
Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras;	(55) 5.51%
Saugos tarnybos;	(85) 8.52%
Policijos rėmėjai;	(49) 4.91%
Šaulių sąjunga;	(12) 1.20%
Lietuvos kalinių globos draugija;	(12) 1.20%
Organizacija "Stabdyk nusikalstamumą";	(53) 5.31%
Nepasitikiu nei vienu;	(52) 5.21%
Pasitikiu visais;	(17) 1.70%
Neturiu nuomonės;	(33) 3.31%
Kita/pastabos	(5) 0.50%

Daugiausia visuomenės narių (29,96%) pasitiki šeima, kuri yra vienas iš pagrindinių subjektų, įgyvendinančių nusikaltimų prevencijos tikslus ir uždavinius. Kita dalis respondentų (18,04%) mano, kad tik mokykla, kaip nusikaltimų prevencijos subjektu, galima pasitikėti. Teisėsaugos institucijomis pasitikėjimą pareiškė 11,72% respondentų. Saugos tarnybomis pasitiki 8,52% respondentų. 5,51% respondentų pasitiki nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centru. Panaši respondentų dalis (5,31%) pareiškė pasitikintys organizacijos „Stabdyk nusikalstamumą“ veikla.

5,21% respondentų pareiškė, kad nepasitiki nei vienu subjektu, įgyvendinančiu nusikaltimų prevenciją.

4,91% respondentų pasitiki policijos rėmėjais.

Apie pasitikėjimą subjektais, įgyvendinančiais nusikaltimų prevenciją neturi nuomonės 3,31% respondentų. Tik 2,91% apklaustųjų pareiškė pasitikėjimą žiniasklaida. 1,70% respondentų pasitiki visais subjektais, pateiktais grafike Nr.19. Vienoda dalis respondentų pasitikėjimą pareiškė šaulių sąjunga (1,20%) bei Lietuvos kalinių globos draugija (1,20%).

0,50% respondentų nepažymėjo nei vieno subjekto, įgyvendinančio nusikaltimų prevenciją, tačiau pareiškė, kad teisėsaugos institucijomis pasitiki tik dalinai.

Išanalizavus respondentų atsakymus pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą bei amžių, pažymėtina, kad visuomenės nariai pagrindiniu subjektu, įgyvendinančiu nusikaltimų prevenciją, laiko šeimą. Tai pažymėjo respondentai turintys pagrindinį (100%), vidurinį (93,3%), aukštesnįjį (65,4%), aukštąjį neuniversitetinį (60,7%) bei aukštąjį universitetinį (54,4%) išsilavinimą, gyvenantys rajono

centruose (77,7%), gyvenvietėse (75,6%) ir kaimuose (66,6%) bei esantys 26-35 metų (77,7%), 36-45 metų (63,9%) ir 55 metų ir daugiau (59,6%) amžiaus.⁵¹

Anot Kaišiadorių PK prevencinio poskyrio viršininko R. Alekno, visuomenėje yra susiformavęs baimės jausmas, nepasitikėjimas ne tik teisėsaugos institucijomis, bet ir savo kaimynais. Dėl to, žinodami apie nusikalstamas veikas, į policiją kreipiasi ne kiekvienas visuomenės narys.

Galime teigti, jog visuomenė pasitiki ne visais nusikaltimų prevenciją įgyvendinančiais subjektais, t.y.: visuomenės nariai pasitiki šeima ir mokykla, todėl mano, kad šeimos ir švietimo įstaigų veikla nusikaltimų prevencijos srityje yra svarbi ir šią veiklą remia. Tik kas dešimtas visuomenės narys pasitiki teisėsaugos institucijų veikla nusikaltimų prevencijos srityje, o visuomeninės organizacijos, žiniasklaida, savanoriškos organizacijos praktiškai neturi visuomenės pasitikėjimo, tuo pačiu ir paramos.

Dėl to formuojant pasitikėjimą, reikia įgyvendinti priemonės, kurios skatintų pasitikėjimą teisėsaugos institucijomis ir kitais nusikaltimų prevencijos subjektais: apskrityse, savivaldybėse, seniūnijose reikia aktyviai steigti kolegialias nusikaltimų prevencijos komisijas, tarnybas, sudarytas iš atskirų nusikaltimų prevencijos subjektų, kurios bendradarbiaudamos su gyvenamųjų vietovių bendruomenėmis, spręstų nusikaltimų prevencijos klausimus ir skatintų visuomenės paramą, iniciatyvą nusikaltimų prevencijos subjektams, skiriant papildomai lėšų prevenciniam darbui praplėsti. Įgydami visuomenės pasitikėjimą minėti subjektai tuo pačiu sulauks ir paramos

3.VISUOMENĖS POŽIŪRIS Į NUSIKALTIMŲ PREVENCIJĄ

Kova su nusikalstamumu visada bus siejama su visuomenės dalyvavimu, kuri vykdydama nusikaltimų prevencijos programas, gerintų kriminogeninę padėtį visoje šalyje ir tuo užtikrintų pagrindinį tikslą - visuomenės narių saugumą. Visuomenės nariai yra labiausiai suinteresuoti kriminogeninės padėties pagerinimu ir geriau nei kiti nusikaltimų prevencijos subjektai, išmano visuomenėje egzistuojančias nusikalstamumo problemas.

Nacionalinėje nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programoje įvertinus nusikaltimų prevencijos ir kontrolės būklę Lietuvoje, buvo pabrėžtina nepakankama visuomenės parama ir iniciatyva įgyvendinant nusikaltimų prevenciją. Kyla klausimas, kokia yra pačios visuomenės nuomonė apie nusikaltimų prevenciją?

Paklausus respondentų apie nusikaltimų prevencijos reikalingumą bei jos įgyvendinimą Lietuvoje, apklausos rezultatai yra tokie:

⁵¹ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

Grafikas Nr.34

Ar reikalinga nusikaltimų prevencija?

Taip;	 (509) 98.16%
Ne;	 (3) 0.61%
Neturiu nuomonės;	 (6) 1.23%
Kita/pastabos	 (0) 0.00%

98,16% respondentų yra tos nuomonės, kad nusikaltimų prevencija yra reikalinga, nepriklausomai nuo jų amžiaus ar išsilavinimo. Pateikta statistika aiškiai parodo, kad respondentai, turintys pagrindinį (100%), vidurinį (93,3%), aukštesnįjį (96,3%), aukštąjį neuniversitetinį (94,1%) ir aukštąjį universitetinį (99,2%) neabejoja nusikaltimų prevencijos reikalingumu. Tą patį galime pasakyti ir apie respondentus, esančius 18-25 metų (100%), 26-35 metų (97,4%), 36-45 metų (96,8%), 46-55 metų (99,2%) ir 55 metų ir daugiau (100%) amžiaus⁵².

Nors 1,23% respondentų šiuo klausimu nuomonės neturi, tačiau 0,61% respondentų mano, kad nusikaltimų prevencija yra nereikalinga.

Darytina išvada, kad nepriklausomai nuo turimo išsilavinimo ar gyvenamosios vietos, ir kitų socialinių skirtumų, visuomenės nariai pritaria nusikaltimų prevencijos būtinumui.

Jei visuomenė yra reikalinga nusikaltimų prevencijos veikla, kyla klausimas, ką visuomenė mano apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevenciją?

Grafikas Nr.35

Visuomenės nuomonė apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevenciją

Labiau teigiama;	 (106) 21.72%
Labiau neigiama;	 (275) 52.25%
Neturiu nuomonės;	 (125) 23.57%
Kita/pastabos	 (12) 2.46%

Didžioji dauguma respondentų (52,25%) pareiškė labiau neigiamą nuomonę, nei labiau teigiamą (21,72%). Pateiktu klausimu nuomonės neturėjo 23,57% respondentų, o 2,46% apklaustųjų pareiškė, kad vienareikšmiškai atsakyti negalintys ir, kad Lietuvoje vykdoma nusikaltimų prevencinė veikla yra tik iš dalies teigiama arba tik iš dalies neigiama.

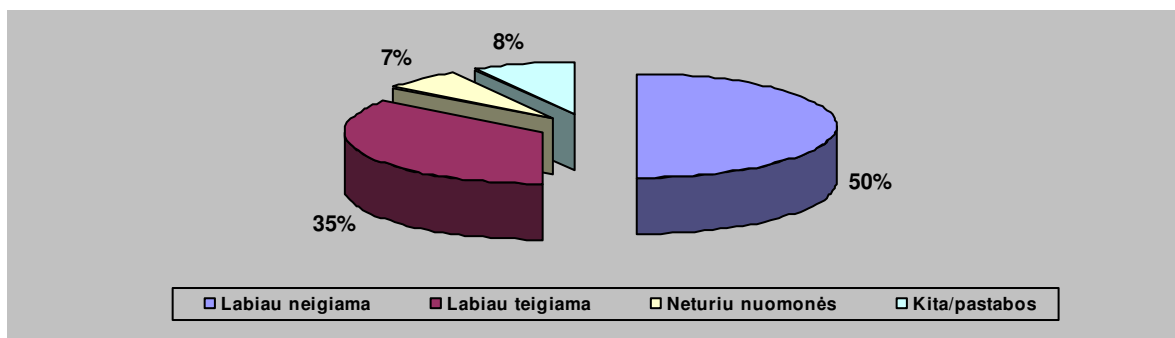
Per tyrimą buvo nustatyta, kad respondentai, turintys pagrindinį (100%) ir vidurinį (80%) išsilavinimą yra susidarę teigiamą nuomonę apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevenciją. Priešingą nuomonę yra susidarę respondentai, turintys aukštesnįjį (50,9%), aukštąjį neuniversitetinį (50,9%) ir aukštąjį universitetinį (56,2%) išsilavinimą.⁵³

Paklausus ekspertų apie tai, kokios nuomonės jie yra apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevencijos veiklą, vertinimai yra sekantys:

⁵² Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

⁵³ Ten pat.

Ekspertų nuomonė apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevenciją

Didžioji dalis apklaustų ekspertų (50%), kaip ir didžioji dalis apklaustųjų respondentų (52,25%) yra neigiamos nuomonės apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevencijos programą.

Kyla klausimas, kodėl ekspertai neigiamai įvertino Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevencijos veiklą? Anot Šiaulių rajono policijos komisariato prevencijos poskyrio viršininkės Vitos Mickūnienės, nusikaltimų prevencijos programų kūrėjai galvoja, kaip užsidirbti pinigų bei užsidėti sau „pliusą“. Jie negalvojai apie tai, kaip bus galima prevencinę veiklą įgyvendinti arba padaryti taip, kad ji būtų efektyvi. Pareigūnės teigimu, kol valstybės politika nebus orientuota į patį žmogų, kol visuomenė pati nesusirūpins savo saugumu, tol ir nusikaltimų prevencinė veikla nebus efektyvi.

Apie vykdomą prevencijos programą tik 35% ekspertų yra teigiamos nuomonės. Šiuo klausimu nuomonės neturėjo 7% apklaustųjų ekspertų, o likusi dalis - 8% pažymėjo, kad tokia veikla yra iš vis nevykdoma arba vykdoma nepakankamai efektyviai dėl to, kad vykdoma tik formaliai. Kiti ekspertai šiuo klausimu pareiškė tai, kad nusikaltimų prevencijos veiklai neskiriamas pakankamas dėmesys, dėl to ir susiformavusi neigiama nuomonė.

Taigi, didžioji visuomenės dalis yra neigiamos nuomonės apie nusikaltimų prevenciją, tačiau neabejoja jos reikalingumu. Dėl to rekomenduojame per masines informavimo priemones propaguoti nusikaltimų prevencinės veiklos reikalingumą. Organizuojant nusikalstamumo prevenciją, skatinti visuomenės narių savanoriškas iniciatyvas remti nusikaltimų prevencijos veiklą bei steigti prevencinės veiklos rėmimo fondus.

3.1 VISUOMENĖ IR NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS TEISINIS REGULIAVIMAS

Nacionalinė nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programa yra svarbus žingsnis nusikalstamumo mažinimo link. Joje akcentuojama ne tik aktyvi teisėsaugos, viešojo administravimo ar savivaldybių institucijų pozicija, bet ir visuomenės pozicija nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės srityje.⁵⁴ Šiuo požiūriu buvo įdomu panagrinėti, ar visuomenė žino apie minėtos Programos egzistavimą, ką ji mano apie jos efektyvumą užkertant kelią nusikalstamumo plitimui ir ar teko girdėti apie prioritetines nusikaltimų prevencijos ir kontrolės kryptis.

⁵⁴ Dobryninas A, Gaidys V.. Ar saugi Lietuvos visuomenė? LR Seimas Jungtinių Tautų vystimosi programa. – Vilnius: Naujosios sistemos, 2004. P.56.

37 grafike pateikti respondentų atsakymai į klausimą – ar teko girdėti apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą.

Grafikas Nr.37

Visuomenė girdėjo apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą

Esu girdėjęs(-usi);	 (154) 29.69%
Nesu įsitikinęs(-usi), ar būtent ta programa, apie kurią kažką girdėjau;	 (149) 30.72%
Nesu nieko apie tai girdėjęs(-usi);	 (213) 39.59%
Kita/pastabos	 (0) 0.00%

Išanalizavus visuomenės informuotumą, 39,59% respondentų nėra girdėję apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą. Tas pažymėtina iš išnagrinėjus respondentų atsakymus pagal gyvenamąją vietą ir amžių. Taigi, 56,7% gyvenviečių gyventojai, 66,6% gyvenančių kaimuose bei esantys 55 metų ir daugiau (50%) nieko apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą nėra girdėję.

Kita dalis respondentų, esančių 55 metų ir daugiau (50%) amžiaus pažymėjo, kad nėra įsitikinęs, ar būtent ši programa, apie kurią kažką girdėjo, yra apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą⁵⁵.

30,72% teigia, kad nėra įsitikinęs, ar būtent Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa yra ta programa, apie kurią kažką girdėjo. Tik 29,69% respondentų teigė, kad žino apie tokios Programos egzistavimą.

Grafikas Nr.38

Ar Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui ?

Taip;	 (143) 27.37%
Ne;	 (95) 19.55%
Neturiu nuomonės;	 (251) 47.12%
Kita/pastabos	 (29) 5.97%

Nr.38 grafike pateikti visuomenės vertinimai apie Nacionalinės nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programos veiksmingumą.

Dauguma respondentų (47,12%) neturi nuomonės, ar tokia Programa galėtų pagerinti kriminogeninę padėtį šalyje. Tokie respondentai turi aukštesnįjį (50,9%) ir aukštąjį universitetinį (53,9%) išsilavinimą, bei esantys 18-25 metų (72,2%), 26-35 metų (66,6%) amžiaus.

27,37% respondentų ir 100% respondentų, turinčių vidurinį išsilavinimą, bei esantys 45-55 metų amžiaus (66,1%) tiki teigiamu tokios programos veiksmingumu.

⁵⁵ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

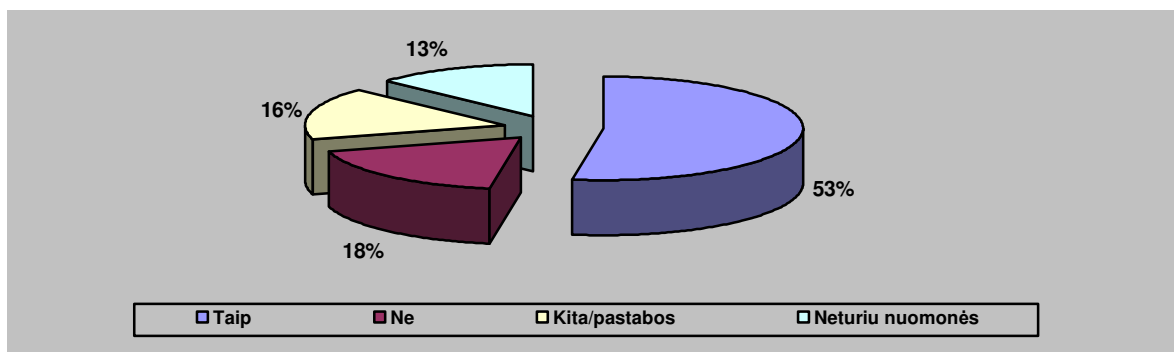
19,55% visuomenės narių netiki tokios programos efektyvumu, iš jų 73,3% turintys vidurinį ir 50,1% aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, bei esantys 55 metų ir daugiau (66,1%) amžiaus.⁵⁶

Likusi apklaustųjų dalis (5,97%) teigia, kad ši programa nusikalstamumo neužkirs, bet ji tik sumažins.

Ką apie Programos veiksmingumą užkertant kelią nusikalstamumui apklaustieji ekspertai mano, pavaizduota grafike Nr.39.

Grafikas Nr.39

Ekspertų nuomonė apie tai, ar nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui Lietuvoje?

Nors didžioji respondentų dalis (47,12%) neturi nuomonės apie nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos veiksmingumą, tačiau didžioji dauguma apklaustųjų ekspertų (53%) įsitikinę Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos veiksmingumu. Jie mano, kad ši programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui Lietuvoje.

Kita dalis ekspertų - 18% pažymėjo, kad minima prevencijos ir kontrolės programa nusikalstamumo neužkirs, kadangi „daugeliui programose įvardytų subjektų prevencinė veikla nėra pagrindinė jų funkcija, todėl numatytų prevencijos priemonių įgyvendinimas jiems tampa antraeilis“.⁵⁷ Tai reiškia ir atitinkamą apklaustųjų ekspertų požiūrį į prevencinį darbą.

Nors 16% ekspertų pažymėjo šiuo klausimu nuomonės neturintys, tačiau likusieji - 13% apie nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos veiksmingumą pareiškė, kad nėra tikri šios programos veiksmingumu. Ši programa tik iš dalies sumažins nusikalstamų veikų darymą, kadangi egzistuoja neefektyvi formalizuota prevencinės veiklos kontrolės sistema, kurios pagrindas „popierinis atsiskaitymas už priemones. Anot respondentų ši Programa nusikalstamumui užkirs kelią tuo atveju, jai ją vykdys pareigūnai „praktikai“, o ne „teoretikai“.

Atsižvelgiant į dabartinę kriminogeninę situaciją Lietuvoje, įgyvendinant nusikaltimų prevenciją, išskiriamos tokios prioritetinės prevencijos kryptys, kaip pavyzdžiui smurtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė, turtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė, nusikaltimų, daromų viešose vietose prevencija ir kontrolė, organizuoto nusikalstamumo prevencija ir kontrolė ir t.t.

Atliekant tyrimą respondentų paprašyta pažymėti girdėtas nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programas. Vertinimų skalę pavaizduota grafike Nr.40.

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ G.Jurgelaitienė. Nusikaltimų prevencijos programos Lietuvoje veiksmingumo problemos// Jurisprudencija. 2003, t.41(33). P.78.

Visuomenė girdėjo apie šias nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programas

Smurtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;	(180) 8.13%
Turtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;	(85) 3.84%
Nusikaltimų, daromų viešosiose vietose, prevencija ir kontrolė;	(145) 6.55%
Organizuoto nusikalstamumo prevencija ir kontrolė;	(213) 9.62%
Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė;	(269) 12.16%
Nelegalios migracijos prevencija ir kontrolė;	(122) 5.51%
Nelegalios prekybos ginklais prevencija ir kontrolė;	(129) 5.83%
Korupcijos prevencija ir kontrolė;	(230) 10.39%
Ekonominių ir finansinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;	(203) 9.17%
Nusikaltimų, susijusių su narkotikais, prevencija ir kontrolė;	(243) 10.98%
Vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevencija ir kontrolė;	(312) 14.10%
Nežinau nei vienos;	(73) 3.30%
Kita/pastabos	(9) 0.41%

Daugumai respondentų (14,10%) teko girdėti apie vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevenciją ir kontrolę. 12,16% respondentų teigė girdę apie prekybos žmonėmis prevenciją ir kontrolę. 10,98% girdėjo apie nusikaltimų, susijusių su narkotikais, prevenciją ir kontrolę, o 10,39% respondentų girdėjo apie korupcijos prevenciją ir kontrolę. Panaši respondentų dalis girdėjo apie organizuoto nusikalstamumo (9,62%) ir apie ekonominių ir finansinių nusikaltimų (9,17%) prevenciją ir kontrolę. 8,13% - girdėjo apie smurtinių nusikaltimų, o 6,55% - apie nusikaltimų, daromų viešosiose vietose, prevenciją ir kontrolę. Panaši dalis respondentų 5,83% teigė girdę apie nelegalios prekybos ginklais prevenciją ir kontrolę, o 5,51% - apie nelegalios migracijos prevenciją ir kontrolę. Apie turtinių nusikaltimų prevenciją ir kontrolę girdėjo 3,84% respondentų.

Nors 3,30% respondentų nežino jokių prioritetinių nusikaltimų prevencijos ir kontrolės krypčių, likusi apklaustųjų dalis (0,41%) mano, kad tokių nusikaltimų prevencijos ir kontrolės vykdoma nepakankamai, kadangi daug kalbama, o veiklos rezultatų visuomenė nežino.

Respondentų, gyvenančių gyvenvietėse informatyvumas didele dalimi apsiriboja smurtinių nusikaltimų prevencijos ir kontrolės (86,4%) bei ekonominių ir finansinių nusikaltimų prevencijos ir kontrolės (86,4%) srityse. Nemaža dalis respondentų, gyvenančių rajono centruose girdėjo apie organizuoto nusikalstamumo prevenciją ir kontrolę (65%), apie korupcijos prevenciją ir kontrolę (64,2%), apie ekonominių ir finansinių nusikaltimų prevenciją ir kontrolę (62,6%) ir apie nusikaltimų, susijusių su narkotikais, prevenciją ir kontrolę (81,7%)⁵⁸

Pateikti skaičiai aiškiai rodo, kad visuomenė nepakankamai informuota apie Nacionalinę nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programą. Tai gali būti paaiškinama tuo, kad apie šios programos

⁵⁸ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.5.

egzistavimą nėra pateikiama pakankamai viešos informacijos. Dėl to suprantama kodėl visuomenė neturi nuomonės apie tai, ar Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui. Nors didžioji dalis visuomenės nėra girdėję apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą, tačiau yra girdėję apie prioritetines šios programos kryptis. Tikėtina, kad šio tyrimas prisidės prie sėkmingo šios programos įgyvendinimo ir praplės apie ją žinančių ir teigiamai ją vertinančių visuomenės narių ratą.

Kiek daugiau kaip ketvirtadalis respondentų mano, kad Nacionalinė nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui. Galima teigti, kad informacijos apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą yra per mažai. Dėl to siūlome skirti papildomą finansavimą lankstinukų, reklaminių stendų leidybai, reklamuojant Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos tikslus, uždavinius bei prioritetines kryptis, platinant juos ne tik miestuose, bet ir miesteliuose, gyvenvietėse ir kaimuose.

3.2 VISUOMENĖ, KAIP NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS SUBJEKTAS

Nusikalstamas elgesys yra negatyvus reiškinys, su kuriuo susiduria visuomenės nariai. „Šiam reiškiniui riboti kuriamos moksliskai pagrįstos koncepcijos, steigiamos institucijos, sudarančios vientisą sistemą ir skatinančios socialiai priimtina,⁵⁹ visuomenės narių veiklą. „Neretai, deja, susiduriame su situacija, kai lyg ir visi nepatenkinti, kalba, kad kas nors turi būti daroma, tačiau tai neduoda praktiškai jokių rezultatų, nes kiekvienas įvairiai įsivaizduoja, kas ir kaip turi būti daroma, ir žinome, nieko nedaro. Deja, „visuomenė pasirengusi kalbėti, diskutuoti, piktintis, tačiau dar nepasirengusi veikti, bendradarbiauti“.⁶⁰

Šiame poskyryje bus nagrinėjamas visuomenės noras dalyvauti nusikaltimų prevencijos veikloje, jos narių veiksmai, užkertant kelią nusikalstamai veikai bei požiūris į aplinkybes, kurios galėtų įtakoti nusikalstamumo mažėjimą.

41 grafike pateikti respondentų atsakymai į klausimą – ar visuomenė privalo dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje?

Grafikas Nr.41

Visuomenė privalo dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje

Pritariu;	(495) 95.27%
Nepritariu;	(2) 0.41%
Neturiu nuomonės;	(17) 3.50%
Kita/pastabos	(4) 0.82%

Didžioji dauguma respondentų (95,27%) tvirtai pritaria visuomenės dalyvavimui nusikaltimų prevencijos programoje, siekiant užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms. 3,50% respondentų

⁵⁹ Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. –Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2000. P.7.

⁶⁰ Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. –Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2000. P.116-117.

šiuo klausimu nuomonės neturi. Tik labai maža respondentų dalis (0,41%) nepritarė dalyvavimui tokioje programoje, o 0,82% respondentų pareiškė savo nuomonę, teigdami, jog visuomenė privalo dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje, tik ją reikia tokia veikla sudominti. Respondentų nuomone, visuomenė, o ne pavieniai jos nariai turi rodyti iniciatyvą kovoje su nusikalstamumu

Noras dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje nepriklauso nuo turimo išsilavinimo (100% turi vidurinį, 93,3% pagrindinį, 98,1% aukštesnįjį, 94,1% aukštąjį neuniversitetinį bei 95,4% aukštąjį universitetinį išsilavinimą), nei nuo esamo amžiaus (94,4% yra 18-28 metų, 94% - 26-35 metų, 96,2% - 36-45 metų, 96% - 46-55 metų ir 96,7% - 55 metų ir daugiau amžiaus.)⁶¹

Grafikas Nr.42

Visuomenės narį paskatintų dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje

Patirtis tapus nusikaltimo auka;	 (42) 7.58%
Noras užtikrinti savo ir savo artimųjų saugumą;	 (399) 72.02%
Materialinis atlyginimas;	 (45) 8.12%
Nedalyvaučiau tokioje programoje, nes nepasitikiu tokių programų veiksmingumu;	 (33) 5.96%
Neturiu nuomonės;	 (23) 4.15%
Kita/pastabos	 (12) 2.17%

Grafike Nr.42 pateikta visuomenės narių nuomonė apie tai, kas jį paskatintų dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje.

Didžioji dalis respondentų (72,02%) dalyvautų nusikaltimų prevencijos veikloje, nes nori užtikrinti savo ir savo artimųjų saugumą. 7,58% - kovotų su nusikalstamumu dėl to, kad yra tapę nusikaltimų aukomis. Tik maža respondentų dalis šiuo klausimu yra savanaudžiai (8,12%), dėl to dalyvautų tokioje programoje tik už materialinį atlygį. Gaila, bet 5,96% respondentų dėl nepasitikėjimo tokių programų veiksmingumu, joje nedalyvautų.

Pateiktu klausimu 4,15% respondentų nuomonės neturėjo, tačiau likusi apklaustųjų dalis (2,17%) mano, kad juos dalyvauti nusikaltimų programoje paskatintų atitinkamų socialinių garantijų suteikimas, sąžinė bei noras apsaugoti savo turtą.

Didžioji dauguma respondentų, nepriklausomai nuo išsilavinimo (turintys pagrindinį - 50%, vidurinį - 80%, aukštesnįjį - 69%, aukštąjį neuniversitetinį - 80,3% ir aukštąjį universitetinį - 77,8%, bei esantys 18-25 metų (94,4%), 26-35 metų (87,1%), 36-45 metų (60,7%), 46-55 metų (74%) ir 55 metų ir daugiau (90,3%) amžiaus⁶²), norėdami užtikrinti savo ir savo artimųjų saugumą, dalyvautų nusikaltimų prevencijos programoje.

Įvertinus respondentų atsakymus, galime daryti išvadą, jog visuomenė aktyviai dalyvautų nusikaltimų prevencijos programoje, o pagrindinis stimulus tokiose programose dalyvauti -

⁶¹ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

⁶² Ten pat.

noras užtikrinti savo ir savo artimųjų saugumą. Vadinasi trūksta tik organizacinių veiksmų, kurie leistų išnaudoti šį visuomenės potencialą.

Taigi, organizuojant nusikalstamumo prevenciją rekomenduotina propaguoti per masines informavimo priemones nusikaltimų prevencinės veiklos naudą. Taip pat organizuojant nusikalstamumo prevenciją turi būti skatinamos visuomenės narių savanoriškos iniciatyvos remti nusikaltimų prevencijos veiklą bei steigti prevencinės veiklos rėmimo fondus.

Grafike Nr.43 pavaizduota, kaip reaguotų visuomenės narys, tapęs nusikaltimo liudininku.

Grafikas Nr.43

Kaip reaguotumėte būdamas nusikaltimo liudininku

Nedelsiant praneščiau policijai;	 (421) 70.64%
Nereaguočiau, stengčiausi likti nepastebėtas;	 (16) 2.68%
Stengčiausi sutrukdyti nusikaltėliams savo jėgomis;	 (124) 20.81%
Stengčiausi prisijungti prie nusikaltėlių, siekdamas iš to pasipelnėti;	 (0) 0.00%
Neturiu nuomonės;	 (21) 3.52%
Kita/pastabos	 (14) 2.35%

Tapę nusikaltimo liudininkais 70,64% respondentų, apie daromą nusikalstamą veiką, nedelsiant praneštų policijai. Šį teiginį patvirtina respondentai, turintys 18-25 metų (75,9%), 26-35 metų (86,3%), 36-45 metų (96,8%), 46-55 metų (81,8%) ir 55 metų ir daugiau (83,8%) amžių.

Tačiau pasak Kaišiadorių rajono policijos komisariato informacijos ir ryšių grupės specialistės A.Uroškienės, tik 4-5 kartus per metus, įtariamuosius padeda nustatyti visuomenės nariai. Tai reiškia, kad visuomenė pasyviai dalyvauja užkertant kelią nusikaltimams.

20,81% respondentų užkirstų daromam nusikaltimui savo jėgomis. Apie tai, kaip reaguotų būdami nusikaltimo liudininkais neturi nuomonės 3,52% respondentų, 2,68% apklaustųjų išliktų neutraliais, t.y. kad būdami nusikaltimo liudininkais policijai neskambintų bei nebandytų sutrukdyti nusikaltėliams daryti nusikaltimą savo jėgomis. Panaši respondentų dalis (2,35%) neutraliais neišliktų, bet atsidūrę tokioje situacijoje suabejotų, ar skambinti policijai, nes pagaltotų, kad nusikaltėliai gali turėti "ryšių" policijoje ir toks "bendradarbiavimas" atsisuktų prieš juos pačius. Kiti respondentai nežino, kaip reaguotų būdami nusikaltimo liudininkais ir pažymėjo, kad tai priklausytu nuo situacijos, kurioje jie atsidurtų.

Galime daryti išvadą, kad daugiau nei puse respondentų, tapę nusikaltimo liudininkais, kreiptųsi į policiją. Tik nedidelė apklaustųjų dalis stengtųsi sutrukdyti nusikaltėliams savo jėgomis.

Nei vienas respondentas nepažymėjo, jog tapę nusikaltimo liudininku stengtųsi prisijungti prie nusikaltėlių, turint tikslą iš to pasipelnėti.

Apibendrinant šio poskyrio rezultatus, rekomenduojame skatinti visuomenę kovoti su nusikalstamumu, pasitelkus į pagalbą žiniasklaidą. Teigiamų pavyzdžių paviešinimas paskatintų kitus visuomenės narius rodyti iniciatyvą nusikaltimų prevencijos veikloje.

Nr.44 grafike pateikta respondentų nuomonė apie tai, kas juos sulaikytų nuo nusikaltimo padarymo.

Grafikas Nr.44

Visuomenės narį sulaikytų nuo nusikaltimo padarymo

Sąžinė;	 (403) 56.28%
Pakankamai gera materialinė padėtis;	 (43) 6.01%
Šeimos parama;	 (58) 8.10%
Visuomenės nepakantumas nusikaltimams ir nusikaltėliams;	 (39) 5.45%
Nusikaltimą padariusio asmens paviešinimas per masines informavimo priemones;	 (32) 4.47%
Bausmės neišvengiamumo baimė;	 (72) 10.06%
Tinka visi atsakymai;	 (58) 8.10%
Neturiu nuomonės;	 (3) 0.42%
Kita/pastabos	 (8) 1.12%

56,28% respondentų nuo nusikaltimo padarymo sulaikytų sąžinė. Taip mano respondentai, turintys vidurinę (93,3%), aukštesniąją (83,6%), aukštąją neuniversitetinę (70,5%) ir aukštąją universitetinę (78,1%) išsilavinimą bei esantys 18-25 metų (94,4%), 26-35 metų (88,8%), 36-45 (87,9%) ir 55 metų ir daugiau (83,3%) amžiaus.

Nusikaltimo nedarytų dėl bausmės neišvengiamumo baimės 10,06% respondentų. 8,10% mano, kad šeimos parama sulaikytų nuo įstatymų pažeidimų. Lygiai tokia pati respondentų dalis (8,10%) mano, kad juos sulaikytų nuo nusikaltimo padarymo ne tik šeimos parama, sąžinė, pakankamai gera materialinė padėtis ar visuomenės nepakantumas nusikaltimams, nusikaltėliams, bet ir nusikaltimą padariusio asmens paviešinimas bei bausmės neišvengiamumo baimė.

Dėl pakankamai geros materialinės padėties nenusikalstų 6,01% respondentų ir turinčių pagrindinį (100%) ir vidurinę (86,6%) išsilavinimą.⁶³

Konkrečiai 5,45% apklaustųjų įsitikinę, kad nenusikalstų dėl visuomenės nepakantumo nusikaltimams ir nusikaltėliams. 4,47% respondentų bijo viešumo ir tai juos sulaikytų nuo nusikaltimo padarymo.

Tik 1,12% apklaustųjų pateiktu klausimu pareiškė, kad baimė būti viešai pasmerktam sulaikytų nuo nusikalstamos veikos padarymo ir pabrėžė, kad viešumas - pati geriausia priemonė, sulaikanti asmenis nuo nusikalstamos veikos darymo. Dar mažiau, tik 0,42% respondentų pateiktu klausimu nuomonės neturėjo

⁶³ Ten pat.

Sąžinė yra esminis veiksnys, kuri sulaiko žmones nuo nusikalstamos veikos padarymo. Tai tik dar kartą parodo, kad mažinant nusikalstamumą yra svarbus stiprios moralės ugdymas.

3.3 VISUOMENĖS SAUGUMO POREIKIS

Didėjantis saugumo poreikis yra jaučiamas įvairiose gyvenimo srityse, pradedant poreikiu rūpintis vienas kitu, baigiant saugumu gatvėse. Kiekvienas visuomenės narys nori būti saugus, nori žinoti, kad grįžtant namo jo niekas neužpuls ir neapiplės. Saugumo jausmo užtikrinimas, kaip ir nusikalstamumas, yra nuolatinė žmonijos problema.

Šiame tyrime išanalizavome visuomenės suvokimą apie nusikaltimų prevencijos sampratą, jos rūšis, priemones, subjektus ir teisinį reguliavimą, kurių pagalba užkertamas nusikalstamumo augimas ir stiprinamas visuomenės narių saugumas. Įvertinome visuomenės požiūrį į nusikaltimų prevenciją ir dalyvavimą joje. Tačiau ne mažiau svarbu įvertinti ne tik pačios nusikaltimų prevencijos suvokimą, bet jos tikslą – visuomenės saugumą. Jei visuomenės nariai nebijo jų atžvilgiu grėšiančių nusikaltimų ir jaučiasi saugūs, vadinasi nusikaltimų prevenciją įgyvendinama efektyviai.

Respondentams buvo pasiūlyta įvertinti, kur jie jaučiasi saugiausiai. Vienoje ar kitoje pateiktoje aplinkoje respondentai būna gana dažnai. Tai namai, viešoji vieta dienos metu, viešoji vieta tamsiu paros metu, neapšviesta vieta tamsiu paros metu.

Grafike Nr.45 respondentų paprašyta pažymėti vietą, kurioje jaučiasi nesaugūs.

Grafikas Nr.45

Visuomenė jaučiasi nesaugiai

Savo namuose;	(14) 1.82%
Viešoje vietoje dienos metu;	(23) 2.98%
Viešoje vietoje tamsiu paros metu;	(278) 36.06%
Tamsiu paros metu neapšviestoje vietoje;	(403) 52.27%
Tinka visi atsakymai;	(31) 4.02%
Neturiu nuomonės;	(6) 0.78%
Kita/pastabos	(16) 2.08%

Grafike Nr.46 respondentų paprašyta pažymėti vietą, kurioje jaučiasi saugiai.

Grafikas Nr.46

Visuomenė jaučiasi saugiai

Savo namuose;	(420) 51.41%
Viešoje vietoje dienos metu;	(297) 36.35%
Viešoje vietoje tamsiu paros metu;	(50) 6.12%
Tamsiu paros metu neapšviestoje vietoje;	(3) 0.37%
Tinka visi atsakymai;	(9) 1.10%
Neturiu nuomonės;	(17) 2.08%
Kita/pastabos	(21) 2.57%

Taigi, grafikuose Nr.45 ir Nr.46 pateikti duomenys pasiskirstė taip:

Savi namai. Savo namuose didžioji dauguma respondentų (51,41%) jaučiasi saugiausiai ir tik 1,82% apklaustųjų savo namus laiko nesaugia vieta. Savuose namuose jaučiasi saugiausiai respondentai, gyvenantys miestuose (90,7%), gyvenvietėse (94,5%), kaimuose (96,6%) bei esantys 18-25 metų (94,4%), 26-35 metų (82,9%), 36-45 metų (67%), 46-55 metų (83,4%) ir 55 metų ir daugiau (96,7%) amžiaus.⁶⁴

Nesaugumo jausmas namuose apima respondentus, gyvenančius miestuose (1,8%), rajono centruose (1,5%), kaimuose (16,6%) ir esančius 26-35 metų (1,7%), 36-45 (6,3%) bei 46-55 metų (0,7%) amžiaus.⁶⁵

Viešoji vieta dienos metu. 36,35% respondentų mano, kad viešojoje vietoje dienos metu yra saugu. Šiuo paros metu saugiai jaučiasi dauguma respondentų, gyvenančių rajono centruose (98,4%) ir esantys 18-25 metų (85,1%), 26-35 metų (66,6%), 36-45 metų (62%) ir 55 metų ir daugiau (64,5%) amžiaus.⁶⁶

Tačiau visiškai saugūs šioje vietoje nesijaučia 2,98% respondentai, kurie gyvena miestuose (6,4%), kaimuose (6,6%) ir yra 18-25 metų (7,4%), 36-45 metų (3,1%), 46-55 metų (5,5%) bei 55 metų ir daugiau (11,2%) amžiaus.⁶⁷

Viešoji vieta tamsiu paros metu. Tik 6,12% respondentų teigia, kad saugu yra viešojoje vietoje tamsiu paros metu. Šie respondentai gyvena miestuose (11,6%), rajono centruose (9,5%) ir yra 18-28 metų (18,5%), 26-35 metų (11,9%), 36-45 metų (12%), 46-55 metų (3,9%) bei 55 metų ir daugiau (3,2%) amžiaus.⁶⁸

36,06% respondentų yra tos nuomonės, kad tokioje vietoje vaikščioti yra nesaugu. Taip mano dauguma apklaustųjų, gyvenančių rajono centruose (64,2%), gyvenvietėse (83,7%), kaimuose (86,6%) ir yra 18-25 metų (96,2%), 26-35 metų (52,9%) bei 36-45 metų (53,1%) amžiaus.⁶⁹ Tai galima paaiškinti tuo, jog visuomenės nariai bijo nusikalstamumo, bijo dėl jo patirti bet kokio pobūdžio žalą.

Tamsus paros metas neapšviestoje vietoje. Tamsus paros metas neapšviestoje vietoje negarantuoja saugumo didžiajai respondentų daliai (52,27%), kurie gyvena ne tik miestuose (67,9%), rajono centruose (59,5%), gyvenvietėse (94,5%) ar kaimuose (86,6%), bet ir esantys 18-25 metų (88,8%), 26-35 metų (69,2%), 36-45 metų (72,1%), 46-55 metų (81,1%) bei 55 metų ir daugiau (91,9%) amžiaus.⁷⁰

Tokioje vietoje jaučiasi saugiai tik nedidelė respondentų dalis – 0,37%, iš jų 0,9% gyvenančių miestuose ir yra gana jauno amžiaus 18-25 metų (5,5%)⁷¹.

Tai, kad yra nesaugu tamsiu paros metu neapšviestoje vietoje mano 4,02% respondentų, t.y. gyvenančių tiek miestuose (5,5%), rajono centruose (6,3%) ar gyvenvietėse (13,5%), bet ir esantys 18-25 metų (11,16%), 26-35 metų (7,6%), 36-45 metų (6,9%) bei 55 metų ir daugiau (8%) amžiaus.⁷²

⁶⁴ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ Ten pat.

⁷¹ Ten pat.

⁷² Ten pat.

Paminėtose vietose jaučiasi saugiai tik 1,10% respondentų. Iš jų 1,2% gyvena miestuose, 3,9% rajono centruose ir yra 26-35 metų (1,7%), 36-45 metų (3,7%) bei 55 metų ir daugiau (1,6%) amžiaus⁷³.

Apie tai, kur yra nesaugu 0,78% respondentų nuomonės neturi. Kur yra saugu neturi nuomonės 2,08% respondentų.

Dėl nesaugumo jausmo savo nuomonę pateikė 2,08% respondentų. Jie teigia, kad saugumo jausmas tam tikroje vietoje priklauso nuo konkrečių sąlygų, todėl negalima daryti apibendrinančių išvadų..

2,57% apklaustųjų išsakė nuomonę, kad visose išvardintose vietose, priklausomai nuo konkrečių sąlygų, jaučiasi nesaugiai.

Įvertinus tyrimo rezultatus galime teigti, kad didžioji dalis visuomenės saugiausia jaučiasi savo namuose. Taip pat, pakankamai saugu yra viešosiose vietose dienos metu, tačiau sutemus – saugumo jausmas mažėja. Tokį vertinimą išsakė didžioji dalis respondentų ir tai, iš esmės, nepriklauso nuo jų gyvenamosios vietos ar amžiaus.

Grafikuose Nr.47 ir Nr.48 pavaizduota visuomenės ir ekspertų nuomonė apie tai, kas padėtų visuomenei jaustis saugiai.

Grafikas Nr.47

Visuomenei padėtų jaustis saugiai

Visuomenės narių rūpinimasis vienas kitu;	 (216) 19.22%
Geras gatvių apšvietimas;	 (180) 16.01%
Aukštas pragyvenimo lygis;	 (109) 9.70%
Daromų nusikaltimų mažėjimas;	 (168) 14.95%
Patruliuojantys gatvėse policijos pareigūnai;	 (234) 20.82%
Tinka visi atsakymai;	 (213) 18.95%
Neturiu nuomonės;	 (1) 0.09%
Kita/pastabos	 (3) 0.27%

Patruliuojantys gatvėse policijos pareigūnai garantuotą saugumo jausmą 20,82% respondentams. 19,22% respondentų padėtų jaustis saugiai visuomenės narių rūpinimasis vienas kitu. 16,01% apklaustųjų mano, kad saugumą garantuotą geras gatvių apšvietimas. Daromų nusikaltimų mažėjimas užtikrintą saugumą 14,95% respondentų. 9,70% mano, kad saugumo jausmą užtikrintą aukštas visuomenės pragyvenimo lygis.

18,95% respondentų teigia, kad visuomenei padėtų jaustis saugiai ne tik visuomenės narių rūpinimasis vienas kitu, aukštas pragyvenimo lygis ar geras gatvių apšvietimas, bet ir gatvėse patruliuojantys policijos pareigūnai bei daromų nusikaltimų mažėjimas.

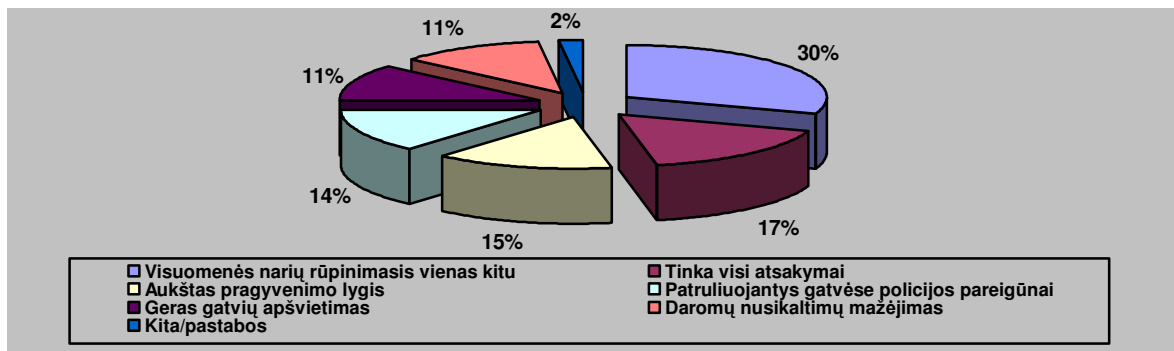
Nors 0,09% respondentų neturi nuomonės, kas galėtų padėti visuomenei jaustis saugiai, 0,27% apklaustųjų mano, kad saugumo jausmą turi garantuoti ne tik Valstybė, kuri privalo rūpintis savo piliečiais, bet ir patys piliečiai, kurie turėtų rūpintis ne tik savo, bet ir šalia gyvenančio kaimyno saugumu.

⁷³ Ten pat.

Išanalizavus respondentų atsakymus pagal turimą išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių, galime teigti, kad patruliuojantys gatvėse policijos pareigūnai užtikrintų saugumą 80% respondentų su viduriniu išsilavinimu, 61% gyvenančių rajono centruose bei esančių 18-25 (98,1%) ir 55 metų ir daugiau (50%) amžiaus⁷⁴.

Grafikas Nr. 48

Ekspertų nuomonė, kas padėtų visuomenei jaustis saugiai

30% ekspertų teigimu, visuomenė jausis saugi tik tuomet, kai visuomenės nariai pradės rūpintis vienas kitu. 15% ekspertų mano, kad aukštas pragyvenimo lygis įtakos visuomenę nedaryti nusikaltimų, nes jų asmeniniai poreikiai bus patenkinti gaunant pakankamą atlygį už dirbama darbą.

14 % apklaustųjų ekspertų ir 20.82% respondentų teigimu, visuomenė jausis saugi, kai gatvėse nuolat patruliuos policijos pareigūnai.

Nedidelė ekspertų dalis pažymėjo, kad geras gatvių apšvietimas (11%) ir daromų nusikaltimų mažėjimas (11%) užtikrins visuomenės narių saugumą.

17% ekspertų mano, kad visuomenė jausis saugi tik tuomet, kai visuomenės nariai rūpinsis vienas kitu, bus aukštas mūsų šalies pragyvenimo lygis, geras gatvių apšvietimas ir juose nuolat patruliuos policijos pareigūnai. Visa tai ir turės įtakos daromų nusikaltimų mažėjimui.

Apibendrinant galime daryti išvadą, kad didžioji dalis apklaustųjų saugiai jaučiasi tik savo namuose. Visuomenės saugumo pojūtį sustiprintų viešosios priemonės, tokios kaip gatvių apšvietimas ir pan. Na, o visuomenės saugumą geriausiai garantuotų patruliuojantys gatvėse policijos pareigūnai. Šias priemones turi įgyvendinti valstybės ar savivaldybės institucijos, bet pačios visuomenės veiklos čia nėra.

Taigi, atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, būtina per masines informavimo priemones aktyviai skatinti visuomenės narių rūpinimąsi vienas kitu sprendžiant viešojo saugumo bei saugios gyvenamosios aplinkos klausimus.

⁷⁴ Procentai, suskaičiuoti nuo konkrečios .respondentų grupės, suskirstytos pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir amžių. Žr. priedas Nr.4.

IŠVADOS

Mokslinio tyrimo metu pasitvirtino hipotezė, kad visuomenė, siekdama užtikrinti savo saugumą, nepakankamai dalyvauja nusikaltimų prevencijos veikloje, mažindama nusikalstamumą ar bent jo daromą žalą.

Apibendrinama magistrinį darbą, autorė daro šias išvadas:

1. Visuomenės žinios apie nusikaltimų prevenciją yra nepakankamos tam, kad visuomenė taptų pilnaverčiu nusikaltimų prevencijos subjektu.

Tik mažai daliai visuomenės narių prevencija asocijuojasi su nubaudimu. Tai reiškia, kad visuomenė prievartos nevertina kaip prevencinės veiklos, o juk prevencija ir prievarta yra nedaloma visuma. Prievartą visuomenė suvokia tik kaip atpildą nusikaltusiems, o prevencinės prievartos reikšmės nesupranta ar tiesiog nežino.

Kas dešimtas visuomenės narys nėra pastebėjęs jokių prevencijos priemonių, taikomų konkrečiam asmeniui, o kas penktas visuomenės narys neturėjo tvirtos nuomonės apie prevencijos priemonių efektyvumą.

Nors dauguma visuomenės narių susiduria su tokiais nusikaltimų prevencijos priemonėmis kaip auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla, priėjimo prie objektų apsunkinimas, nepilnamečių inspekcijos veikla bei teisiniu visuomenės narių švietimu, tačiau daugelis šių priemonių nelaiko nusikaltimų prevencija. Taip galima teigti remiantis apklausos rezultatais, kur net kas šeštas apklaustasis nurodė, kad nebuvo susidūręs su jokiais nusikaltimų prevencijos priemonėmis. Tai rodo, kad visuomenei trūksta žinių apie nusikaltimų prevenciją, o įvairioms vyriausybiniams ir visuomeninėms organizacijoms trūksta iniciatyvos švietėjiškai veiklai vykdyti.

Apklaustieji žino mažai institucijų, vykdančių nusikaltimų prevencijos veiklą.

Didžioji dalis visuomenės yra neigiamos nuomonės apie nusikaltimų prevenciją.

2. Visuomenės nariai kaip pagrindinius nusikaltimų prevencijos subjektus pažymėjo šeimą bei mokymo – auklėjimo įstaigas. Nors dažnai ir nesuvokdama, kad jie taip pat yra ir prevencijos subjektai, visuomenė juos išskyrė iš kitų tarpo.

Visuomenės nariai mažai ką gali pasakyti apie kitus prevencijos subjektus: visuomenines organizacijas, savanoriškas draugijas, teisėsaugos institucijas. Išimtį sudaro policija, kurią visuomenė įvardija kaip prevencijos subjektą.

Daugiau kaip ketvirtis apklaustųjų nieko nėra girdėję apie Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrą ir tik trečdalis apklaustųjų galėjo apibūdinti jo veiklą.

Visuomenė yra nepakankamai informuojama apie visus nusikaltimų prevenciją įgyvendinančius subjektus ir jų vykdomą veiklą. Informacijos trūkumas yra vienas iš veiksnių, neleidžiančių visuomenei sukaupti pakankamai žinių ir tapti lygiaverčiu nusikaltimų prevencijos subjektu.

3. Visuomenė pasitiki ne visais nusikaltimų prevenciją įgyvendinančiais subjektais.

Visuomenės nariai pasitiki šeima ir mokykla. Todėl mano, kad šeimos ir švietimo įstaigų veikla nusikaltimų prevencijos srityje yra svarbi ir šią veiklą remia.

Tik kas dešimtas visuomenės narys pasitiki teisėsaugos institucijų veikla nusikaltimų prevencijos srityje, o visuomeninės organizacijos, žiniasklaida, savanoriškos organizacijos praktiškai neturi visuomenės pasitikėjimo, tuo pačiu ir paramos.

Visuomenės nariai žiniasklaidos įtaką nusikaltimų prevencijai, vertina neigiamai. Tačiau žinant, kokią didelę įtaką turi žiniasklaida visuomenės nuomonei ir kaip visuomenė pasitiki žiniasklaida visuomenėje, pasikeitus tendencijoms žiniasklaidoje, didėtų visuomenės pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis, visuomeninėmis ir savanoriškomis organizacijomis, tuo pačiu ir žiniasklaida, kaip prevencijos subjektu. Teigiamas minėtų subjektų įvaizdis sulauktų ir daug platesnės visuomenės paramos. Tai prisidėtų prie nusikalstamumo mažinimo.

4. Visuomenė nepakankamai informuota apie nusikaltimų prevencijos teisinį reguliavimą.

Didžioji dalis visuomenės nėra girdėję apie Nacionalinę nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programą.

Kiek daugiau kaip ketvirtadalis respondentų mano, kad Nacionalinė nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui.

5. Visuomenė nesijaučia saugi, tačiau deda mažai pastangų savo saugumui užtikrinti.

Didžioji dalis apklaustųjų saugiai jaučiasi tik savo namuose.

Visuomenės saugumo pojūtį sustiprintų gatvių apšvietimas, patruliuojantys gatvėse policijos pareigūnai. Šias priemones turi įgyvendinti valstybės ar savivaldybės institucijos, bet pačios visuomenės veiklos čia nėra.

Visuomenė deda mažai pastangų savo saugumui užtikrinti, tačiau reikalauja daugiau pastangų iš valstybės ir savivaldybių institucijų. Tai rodo visuomenės neorganizuotumą arba tiesiog iniciatyvos nebuvimą. Tačiau įvertinant visuomenės norą jaustis saugiau, galima teigti, kad gera iniciatyva sulauktų visuomenės paramos.

6. Visuomenė nėra aktyvus nusikaltimų prevencijos subjektas.

Visuomenė mano, kad nusikaltimų prevencijos programos reikalingos ir aktyviai jose dalyvautų, o pagrindinis stimulus tokiose programose dalyvauti - noras užtikrinti savo ir savo artimųjų saugumą. Trūksta tik organizacinių veiksmų, kurie leistų išnaudoti šį visuomenės potencialą.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Pasitvirtinus hipotezei, kad visuomenė, siekdama užtikrinti savo saugumą, nepakankamai dalyvauja nusikaltimų prevencijos veikloje, mažindama nusikalstamumą ar bent jo daromą žalą, autorė siūlo įtraukti visuomenę į nusikaltimų prevencinę veiklą sekančiais būdais:

1. Nuolat organizuoti įvairius kriminologinius tyrimus, kurie realiai apibūdintų visuomenės požiūrį į nusikaltimų prevenciją, jos rūšis ir taikomas priemones. Tai palengvintų rengiant atitinkamas poveikio priemones (programas, planus, strategijas ir kitus dokumentus, įtakojančius nusikalstamumo mažėjimą).
2. Propaguoti dažniau taikyti pagalbos priemones, praplečiant teisėsaugos subjektų galimybes vaikų ir švietimo, socialinės, sveikatos apsaugos ir resocializacijos, nedarbo mažinimo, ir t.t. srityse, įtraukiant į šią veiklą kuo daugiau visuomeninių organizacijų ir visuomenės narių.
3. Sukurti švietimo sistemoje programą, kuri būtų orientuota į mokyklinio amžiaus vaikų ir jų tėvų teisinį švietimą, moralės ir dorovės ugdymą, kuri akcentuotų tėvų vaidmenį ir pareigas, propaguotų pozityvius tėvų ir vaikų santykius, skatintų vaikų bei jaunų asmenų įtraukimą ne tik į šeimos gyvenimą, bet ir į visuomeninio pobūdžio veiklą.
4. Siūlyti žiniasklaidai daugiau rodyti iniciatyvos nusikaltimų prevencijos veikloje, kuri pasireikštų aktyviu informacijos apie įgyvendinamas nusikaltimų prevencijos programas, jas įgyvendinančius subjektus skleidimu bei skatintų visuomenės narius aktyviai kovoti su nusikalstamumu, publikuojant informaciją apie aktyvius asmenis ar bendruomenes, kurie savarankiškai užkerta kelią nusikalstamai veikai.
5. Skatinti visuomenės pasitikėjimą teisėsaugos institucijomis ir kitais nusikaltimų prevencijos subjektais, steigiant kolegialias nusikaltimų prevencijos komisijas, tarnybas, sudarytas iš atskirų nusikaltimų prevencijos subjektų, kurios nuolat bendraudamos su vietos bendruomenėmis, spręstų nusikaltimų prevencijos klausimus.
6. Skirti papildomą finansavimą lankstinukų, reklaminių stendų gamybai, reklamuojant Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos tikslus, uždavinius bei prioritetines kryptis, platinant juos ne tik miestuose, bet ir rajonuose bei kaimuose.
7. Per masines informavimo priemones propaguoti nusikaltimų prevencinės veiklos reikalingumą. Organizuojant nusikalstamumo prevenciją, skatinti visuomenės narių savanoriškas iniciatyvas remti nusikaltimų prevencijos veiklą bei steigti prevencinės veiklos rėmimo fondus.
8. Per masines informavimo priemones aktyviai skatinti visuomenės narių rūpinimąsi vienas kitu sprendžiant viešojo saugumo bei saugios gyvenamosios aplinkos klausimus.

REZIUMĖ

Nusikalstamumas yra skaudi problema, kuri sunkina visuomenės ekonominę, dvasinę, kultūrinę bei socialinę pažangą. Asmens ir visuomenės saugumas yra būtina sąlyga, siekiant strateginio valstybės politikos tikslo – asmens teisių ir laisvių užtikrinimo. Vienas iš būdų, galinčių padėti šį tikslą pasiekti yra nusikaltimų prevencija ir kontrolė.

Nusikaltimų prevencija ir kontrolė gali būti sėkminga, kai joje dalyvauja galimai daugiau socialinių subjektų – teisėsaugos institucijos, verslo bendruomenė, savivaldybių institucijos, visuomeninės organizacijos, eiliniai visuomenės nariai.

Pastebėta, kad nusikaltimų prevencijos ir kontrolės įgyvendinimas Lietuvoje, iš esmės, remiasi valstybės institucijomis, savivaldybių institucijomis, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai ir turi šią veiklą vykdyti. Tačiau visuomenės vaidmuo, kuriant ir vykdant šias programas yra labai kuklus. Todėl šiame darbe ir bandoma atrasti atsakymą į klausimą, kas paskatintu visuomenę aktyviai įsitraukti į nusikaltimų prevenciją ir kontrolę, o, tuo pačiu, kovoti su nusikalstamumu ir pasirūpinti savo ir savo artimųjų saugumu.

Baigiamajame magistro darbe „Nusikaltimų prevencija ir visuomenė“ pateikiamas visuomenės vertinimas apie nusikaltimų prevenciją, jos rūšis, priemonės, ją įgyvendinančius subjektus bei supratimas apie nusikaltimų prevencijos teisinį reguliavimą.

Pagrindinės darbe vartotos sąvokos:

Visuomenė – organizaciniais ryšiais ir tikslinga veikla susijęs bendras žmonių gyvenimas, kurio pagrindas yra materialinė ekonominė jų tarpusavio priklausomybė.

Nusikalstamumas – tai procesas, kurį sudaro visuma įstatymo baudžiamų veikų, padarytų tam tikroje valstybėje ar regione per tam tikrą laikotarpį.

Nusikaltimų prevencija – poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią nusikalstamumui, nustatant ir pašalinant bendrąsias nusikaltimų priežastis bei sąlygas.

Remiantis autorės atliktu kriminologiniu tyrimu, nusikalstamumo statistikos duomenimis ir mokslo literatūra, taip pat nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais analizuojama visuomenės samprata apie nusikaltimų prevencijos rūšis, priemones ir jų efektyvumą bei panaudojimą praktikoje.

Šiame darbe identifikuotas visuomenės saugumo poreikis. Taip pat pateikti siūlymai ir rekomendacijos dėl visuomenės dalyvavimo nusikaltimų prevencijos veikloje.

SUMMARY

Criminality is a severe problem that makes economical, spiritual, cultural and social progress more difficult. The security of person's rights and liberties is a strategic goal of the state politics, the success of which depends on an essential condition - the safety of the person and the society. Crime prevention and control could be one of the means that help to reach this goal.

The success of the crime prevention and control can be increased by involvement of as many social subjects as possible: law institutions, business society, local government institutions, public organisations and members of the society.

It has been noticed that implementation of the crime prevention and control in Lithuania mostly depends on the state institutions and local government institutions which immediate or implicit obligation is to perform this activity. However the role of the society in creation and execution of these programmes is very modest. This study is trying to answer the question what would encourage society to participate more actively in crime prevention and control, and at the same time contend with criminality and ensure self safety and the safety of the loved ones.

The research of master theses 'Crime prevention and society' focuses on the society assessment of the crime prevention, crime prevention types, the subjects working in crime prevention and the society understanding of the crime prevention law regulations.

The basic concepts used in the study:

Society – the common life of people bound by organisational relations and purposeful activity which is based on the internecine material economical dependence.

Criminality – the process consisting of totality of deed acts punishable by law, made in a particular state or region in a certain period of time.

Crime prevention – the means of impact on crime that aim to prevent crime by indicating and eliminating common causes and conditions of the crime.

The survey carried out by the author, statistical criminality data and science literature, national and international legislation has been used as the basis of analysis how society understands different crime prevention types, tools, their efficiency and utilisation in practice.

This work identifies what is the current society need for the safety. It also gives proposals and recommendations in relation to society participation in crime prevention activity.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Tarptautiniai dokumentai:

1. Europos tarybos sprendimas, įkuriantis Europos nusikalstamumo prevencijos tinklą// 2001/427/TVR..

Lietuvos nacionaliniai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos⁷⁵ Konstitucija. LR piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume //Valstybės žinios. 1992. Nr.33-1014.
2. LR Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Vilnius, 2003.
3. LR Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr.89.

Kiti teisės aktai:

- 1 LR Vyriausybės 1992 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 313 „Dėl nusikalstamumo kontrolės Lietuvoje koncepcijos“. Valstybės žinios”, 1992 m. Nr.38.
- 2 LR Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa //Valstybės žinios 2003, Nr.32-1318.
- 3 LR Vyriausybės 2005 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. 12 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 metų įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr.6-158.
- 4 LR Vidaus reikalų ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymas Nr. 1V-250 „Dėl viešojo saugumo plėtros iki 2010 metų strategijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.113.
- 5 LR Policijos veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 90-2777.
- 6 LR Prokuratūros įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr.42-1919.
- 7 LR Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr.38-1657.
- 8 LR Teisingumo ministerijos nuostatai // Valstybės žinios, 2002, Nr.70-2886.

Speciali literatūra ir informacija internete:

1. Babachinaitė G. Kriminologiniai nusikalstamumo raidos Lietuvoje periodizacijos aspektai. // Lietuvos teisės tradicijos: Mokslinės konferencijos medžiaga. Vilniaus universitetas. Vilnius, Justitia. 1997 m.
2. Babachinaitė G. Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas. Teisinės valstybės link. Jurisprudencija. Mokslo darbai 15(7). – Lietuvos teisės akademija, Vilnius, 2000.
3. Babachinaitė G., Kuklianskis S. Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos //Jurisprudencija. 2003, t.42(34).

⁷⁵ Toliau – LR.

4. Babachinaitė G., Paulikas V. Nedarbas ir nusikalstamumas Lietuvos kaime po 1990 metų // Jurisprudencija. 2005, t.74(66).
5. G.Babachinaitė. Saugumo jausmo ir nusikaltimų baimės raida Lietuvoje// Jurisprudencija. 1 2006, Nr.(79).
6. Bluvšteinas J. Kriminologija. - Vilnius: Pradai, 1994.
7. Danišauskas G. Policijos prevencinė veikla – jos teisinio paslaugavimo visuomenei turinio elementas //Jurisprudencija. 2002, t.31(23),
8. Dapšys A. Kriminologinis nusikalstamumo situacijos Lietuvoje vertinimas. Prognozės ir prevencijos galimybės. Teisės problemos Nr. 3-4. - Vilnius. 1998.
9. Dobryninas A, Gaidys V. Ar saugi Lietuvos visuomenė ? LR Seimas Jungtinių Tautų vystimosi programa. – Vilnius: Naujosios sistemos, 2004.
10. Galinaitytė J. Individo teisinė socializacija: samprata ir struktūra //Jurisprudencija. 2001, t.20(12).
11. G.Jurgelaitienė. Nusikaltimų prevencijos programos Lietuvoje veiksmingumo problemos// Jurisprudencija. 2003, t.41(33).
12. S.Gečėnienė. Pareigūnų, dirbančių su nepilnamečiais, požiūris į prevencijos priemonių veiksmingumą // Jurisprudencija. 2004, t.63(55).
13. Justickis V. Kriminologija. Kriminologinis prognozavimas. Nusikaltimų prevencija. Vadovėlis. II dalis. – Vilnius: M.Romerio universiteto Leidybos centras, 2004.
14. Kiškis A. [Nusikalstamumo Lietuvoje 2001 metais charakteristika](#) // Jurisprudencija. – Vilnius, 2002, t. 29(21).
15. A.Novikovas. Vietos savivaldos institucijų vaidmuo įgyvendinant viešąją tvarką// Jurisprudencija. 2002, t.35(27).
16. Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. - Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2000.
17. Аванесова Г. А. Криминология – Москва: Юнити, 2005 г.
18. Бурлакова В.Н., Кропачева Н.М. Криминология. - Санкт-Петербург, Москва, Харьков, Минск: Питер, 2002 г.
19. Блувштейн Ю.Д., Зырин М.И., Романов В.В.. Профилактика преступлений – Минск: Университетское, 1986 г.

Daktaro disertacijos

1. Paukštė A. Terorizmas ir jo prevencija. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė. Vilnius. 2006.

Interneto svetainės:

1. www.nplc.lt
2. <http://www.vrm.lt>
3. <http://www.tm.lt/>
4. <http://www.kalejimudepartamentas.lt>
5. <http://www.policija.lt>
6. <http://viesoji.policija.lt>
7. <http://www.ltu.lt/~akiskis/kriminologija-n/2003-2004m/paskaitos/8%20tema%2020040107.ppt>

Žodynai ir enciklopedijos:

1. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
2. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija . – Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1984, Nr.12.
3. Tarptautinių žodžių žodynas. - Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.

2006 m. lapkričio 25 d.
Dainora Zizienė.....

Respondento: Amžius.

Lytis

Išsilavinimas

Gyvenamoji vieta (miestas, rajonas):

Anketos pildymo data .

Sveiki. Aš esu Mykolo Romerio universiteto, Strateginio valdymo ir politikos fakulteto, Teisės ir valdymo programos magistrantė. Rašau magistro baigiamąjį darbą tema „**Nusikaltimų prevencija ir visuomenė**“. Vadovaudamasi Jūsų užpildyta anketa galėsiu atlikti kriminologinį tyrimą, remiantis kuriuo nustatysiu visuomenės požiūrį į nusikaltimų prevenciją, jos rūšis, priemones ir teisinį reguliavimą ir ją įgyvendinančius subjektus bei įvertinti visuomenės saugumo poreikį.

Anketos pildymo instrukcija: Įdėmiai perskaičius klausimą, prašau pažymėti, Jūsų manymu, žinomus arba tinkamus atsakymus. Jei atsakymo į klausimą nežinote, pažymėkite, jog „neturite nuomonės“. Tuo atveju, jei turite pateiktu klausimu kitą nuomonę, maloniai prašau ją išreikšti punkte „Kita/pastabos“.

A N K E T A

1. Kaip Jūs suprantate nusikaltimų prevenciją?

- ☐ 1-Tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas;
- ☐ 2-Veikla, nustatanti ir šalinanti nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, taip užkertanti kelią nusikaltimams;
- ☐ 3-Poveikis nusikalstamumui, veikiant asmenis, linkusius dabar ar ateityje nusikalsti;
- ☐ 4-Poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis;
- ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 6-Neturiu nuomonės;
- 7-Kita/pastabos

2. Kuri iš nusikaltimų prevencijos rūšių yra efektyviausia?

- ☐ 1-Bendroji-skirta išaiškinti ir šalinti nusikalstamumo priežastis;
- ☐ 2-Individualioji-taikoma tik tiems asmenims, kurie linkę daryti nusikaltimus;
- ☐ 3-Situacinė-skirta apsunkinti nusikaltimo padarymą tam tikroje vietoje, tam tikru laiku;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

3. Kokias nusikaltimų prevencijos priemones taikomas konkrečiam asmeniui Jums teko pastebėti?

- ☐ 1-Pagalbos- taikomos asmenims atsidūrusiems nepalankiose situacijose, kol nepadarė nusikaltimo;
- ☐ 2-Įtikinimo – taikomos asmenims juos auklėjant;
- ☐ 3-Prievartos -taikoma tik tada, kai asmuo padaro nusikaltimą;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

4. Kuri konkrečiam asmeniui taikomų nusikaltimų prevencijos priemonių yra efektyviausia?

- ☐ 1-Pagalbos- taikomos asmenims atsidūrusiems nepalankiose situacijose, kol nepadarė nusikaltimo;
- ☐ 2-Įtikinimo- taikomos asmenims juos auklėjant;
- ☐ 3-Prievartos- taikoma tik tada, kai asmuo padaro nusikaltimą.
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

5. Kurios pagalbos priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Teigiamo elgesio skatinimas;
- ☐ 2-Moralinė-psichologinė pagalba;

- ☐ 3-Neigiamos aplinkos pakeitimas;
- ☐ 4-Buities-darbo sąlygų gerinimas;
- ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 6-Neturiu nuomonės;
- 7-Kita/pastabos

6.Kurios įtikinimo priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Viešas įstatyme numatytų bausmių aiškinimas;
- ☐ 2-Nusikaltimų pavojų ir žalos visuomenei aiškinimas;
- ☐ 3-Nusikaltimo nenaudingumo visuomenei aiškinimas;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

7.Kurios prievartos priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Fizinis nepilnamečių auklėjimas;
- ☐ 2-Nepilnamečių išsiuntimas į mokymo-auklėjimo įstaigą;
- ☐ 3-Administracinių nuobaudų taikymas;
- ☐ 4-Kriminalinių bausmių taikymas;
- ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 6-Neturiu nuomonės;
- 7-Kita/pastabos

8.Su kuriomis nusikaltimų prevencijos priemonėmis teko Jums susidurti praktikoje?

- ☐ 1-Auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla;
- ☐ 2-Nepilnamečių inspekcijos veikla;
- ☐ 3-Teisinis visuomenės narių mokymas ir auklėjimas;
- ☐ 4-Kriminologinių tyrimų atlikimas;
- ☐ 5-Tinkama vertybių apskaita, parenkant tinkamus darbuotojus, susijusius su materialinėmis vertybėmis;
- ☐ 6-Tinkamas atlyginimų politikos formavimas;
- ☐ 7-Nusikaltimų padarymo apsunkinimas;
- ☐ 8-Priėjimo prie objektų apsunkinimas (vaizdo kameros ir pan.);
- ☐ 9-Nusikaltėlių nukreipimas į vietas, kuriose bus sunku padaryti nusikaltimą;
- ☐ 10-Palankių sąlygų daryti nusikaltimus pašalinimas;
- ☐ 11-Rizikos daryti nusikaltimus padidinimas;
- ☐ 12-Daromo nusikaltimo naudos mažinimas;
- ☐ 13-Nesusidūriau su nusikaltimų prevencijos priemonėmis;
- 14-Kita/pastabos

9.Šeimos prevencija, tai:

- ☐ 1-Veikla, nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus;
- ☐ 2-Veikla, nukreipta į šeimą, kurioje smurtaujama prieš sutuoktinį ar vaikus;
- ☐ 3-Veikla, nukreipta į šeimą, bet vykdoma ne šeimoje, t.y. priemonės, šeimos santykiams pagerinti;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

10.Pažymėkite Šeimos prevencijos subjektus:

- ☐ 1-Tėvai;
- ☐ 2-Lopšelių-darželių auklėtojai;
- ☐ 3-Mokyklos mokytojai;
- ☐ 4-Šeimos gydytojai;
- ☐ 5-Socialiniai darbuotojai;
- ☐ 6-Policijos pareigūnai;

- ☐ 7-Teisėjai;
- ☐ 8-Advokatai;
- ☐ 9-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 10-Neturiu nuomonės;
- 11-Kita/pastabos

11.Kokios šeimos atžvilgiu prevencijos priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms;
- ☐ 2-Probleminių šeimų kontrolė;
- ☐ 3-Pedagoginis konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais;
- ☐ 4-Teisinis šeimos švietimas;
- ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 6-Neturiu nuomonės;

7-Kita/pastabos

12.Mokyklinė prevencija, tai prevencinė veikla:

- ☐ 1-Mažinanti mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą;
- ☐ 2-Veikianti mokinių vystymąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą;
- ☐ 3-Ginanti mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;

6-Kita/pastabos

13.Su kuriomis mokyklinės prevencijos priemonėmis Jums teko susidurti?

- ☐ 1-Policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaitomos paskaitos nusikaltimų prevencijos tema;
- ☐ 2-Mokinių tarpusavio diskutavimas apie aktualias nusikaltimų prevencijos temas;
- ☐ 3-Prevencijos subjektų mokymas atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus;
- ☐ 4-Mokinio, kuris nesugeba valdyti savo neigiamų veiksmų, elgesio sustiprintas kontroliavimas;
- ☐ 5-Mokinio skatinimas už gerą elgesį;
- ☐ 6-Mokinio baudimas už blogą elgesį;
- ☐ 7-Blogiausių mokinių atskyrimas nuo klasės;
- ☐ 8-Neturiu nuomonės;

8-Kita/pastabos

14.Kurios iš išvardintų mokyklinės prevencijos priemonių yra veiksmingiausios mokyklinio amžiaus vaikams?

- ☐ 1-Diegimas esminių žmogiškų vertybių;
- ☐ 2-Informavimas apie nusikalstamos veiklos daromą žalą;
- ☐ 3-Skatinimas po pamokų lankyti mokyklinius būrelius ar menų mokyklas;
- ☐ 4-Nuobaudų tėvams sugriežtinimas už mokyklinio amžiaus vaikų nepriežiūrą;
- ☐ 5-Uždraudimas mokyklinio amžiaus vaikams būti viešose vietose nuo 22.00 val.;
- ☐ 6-Teisinis mokinių švietimas;
- ☐ 7-Neturiu nuomonės;

8-Kita/pastabos

15.Žiniasklaidos įtaka nusikaltimų prevencijai:

- ☐ 1-Formuoja antikriminalines nuostatas;
- ☐ 2-Propaguoja nusikaltimų darymą;
- ☐ 3-Neturi poveikio nusikalstamumui;
- ☐ 4-Neturiu nuomonės;

5-Kita/pastabos

16.Kurios iš žemiau išvardintų teisėsaugos institucijų vykdo nusikaltimų prevenciją ?

- ☐ 1-Teismai;
- ☐ 2-Prokuratūra;
- ☐ 3-Policija;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;

☐ 5-Neturiu nuomonės;

6-Kita/pastabos

17.Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras:

☐ 1-Vykdo veiklą, užkertančią kelią nusikalstamumo plitimui;

☐ 2-Tiria nusikaltimus;

☐ 3-Skirsto policijos patrulius budėti naktimis viešosiose vietose;

☐ 3-Rūpinasi asmenimis, atliekančiais bausmę pataisos namuose;

☐ 4-Tinka visi atsakymai;

☐ 5-Neturiu nuomonės;

☐ 6-Nežinojau, kad Lietuvoje yra Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje Centras;

7-Kita/pastabos

18.Kuriuos subjektus, vykdančiais nusikaltimų prevenciją, Jums teko pastebėti?

☐ 1-Saugos tarnybos;

☐ 2-Policijos rėmėjai;

☐ 3-Šaulių sąjunga;

☐ 4-Lietuvos kalinių globos draugija;

☐ 5-Organizacija "Stabdyk nusikalstamumą";

☐ 6-Tinka visi atsakymai;

☐ 7-Neturiu nuomonės;

8-Kita/pastabos

19.Pažymėkite, kuriuo nusikaltimų prevencijos subjektu, įgyvendinančiu nusikaltimų prevenciją pasitikite:

☐ 1-Šeima;

☐ 2-Mokykla;

☐ 3-Žiniasklaida;

☐ 4-Teisėsaugos institucijos;

☐ 5-Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras;

☐ 6-Saugos tarnybos;

☐ 7-Policijos rėmėjai;

☐ 8-Šaulių sąjunga;

☐ 9-Lietuvos kalinių globos draugija;

☐ 10-Organizacija "Stabdyk nusikalstamumą";

☐ 11-Pasitikiu visais;

☐ 12-Nepasitikiu nei vienu;

☐ 13-Neturiu nuomonės;

14-Kita/pastabos

20.Ar reikalinga nusikaltimų prevencija?

☐ 1-Taip;

☐ 2-Ne;

☐ 3-Neturiu nuomonės;

4-Kita/pastabos

21.Jūsų nuomonė apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevenciją:

☐ 1-Labiau teigiama;

☐ 2-Labiau neigiama;

☐ 3-Neturiu nuomonės;

4-Kita/pastabos

22.Ar Jums teko girdėti apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą?

☐ 1-Esu girdėjęs (-usi);

☐ 2-Nesu įsitikinęs(-usi), ar būtent ta programa, apie kurią kažką girdėjau;

☐ 3-Nesu nieko apie tai girdėjęs(-usi);

4-Kita/pastabos

23.Ar Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui Lietuvoje?

- ☐ 1-Taip;
- ☐ 2-Ne;
- ☐ 3-Neturiu nuomonės;
- 4-Kita/pastabos

24.Pažymėkite girdėtas nusikaltimų prevencijos ir kontrolės kryptis:

- ☐ 1-Smurtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;
- ☐ 2-Turtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;
- ☐ 3-Nusikaltimų, daromų viešosiose vietose, prevencija ir kontrolė;
- ☐ 4-Organizuoto nusikalstamumo prevencija ir kontrolė;
- ☐ 5-Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė;
- ☐ 6-Nelegalios migracijos prevencija ir kontrolė;
- ☐ 7-Nelegalios prekybos ginklais prevencija ir kontrolė;
- ☐ 8-Korupcijos prevencija ir kontrolė;
- ☐ 9-Ekonominių ir finansinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;
- ☐ 10-Nusikaltimų, susijusių su narkotikais, prevencija ir kontrolė;
- ☐ 11-Vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevencija ir kontrolė;
- ☐ 12-Nežinau nei vienos;
- 13-Kita/pastabos

25.Visuomenė privalo dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje:

- ☐ 1-Pritariu;
- ☐ 2-Nepritariu;
- ☐ 3-Neturiu nuomonės;
- 4-Kita/pastabos

26.Kas paskatintų Jus dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje?

- ☐ 1-Patirtis tapus nusikaltimo auka;
- ☐ 2-Noras užtikrinti savo ir savo artimųjų saugumą;
- ☐ 3-Materialinis atlyginimas;
- ☐ 4-Nedalyvaučiau tokioje programoje, nes nepasitikiu tokių programų veiksmingumu;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

27.Kaip reaguotumėte būdamas nusikaltimo liudininku?

- ☐ 1-Nedelsiant praneščiau policijai;
- ☐ 2-Nereaguočiau, stengčiausi likti nepastebėtas;
- ☐ 3-Stengčiausi sutrukdyti nusikaltėliams savomis jėgomis;
- ☐ 4-Stengčiausi prisijungti prie nusikaltėlių, siekdamas iš to pasipelnyti;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

28.Kas Jus sulaikytų nuo nusikaltimo padarymo?

- ☐ 1-Sąžinė;
- ☐ 2-Pakankamai gera materialinė padėtis;
- ☐ 3-Šeimos parama;
- ☐ 4-Visuomenės nepakantumas nusikaltimams ir nusikaltėliams
- ☐ 5-Nusikaltimų padariusio asmens paviešinimas per masines informavimo priemones;
- ☐ 6-Bausmės neišvengiamumo baimė;
- ☐ 7-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 8-Neturiu nuomonės;
- 9-Kita/pastabos

29.Jaučiatės nesaugiai:

- ☐ 1-Savo namuose;

- ☐ 2-Viešojoje vietoje dienos metu;
- ☐ 3-Viešojoje vietoje tamsiu paros metu;
- ☐ 5-Tamsiu paros metu neapšviestoje vietoje;
- ☐ 6-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 7-Neturiu nuomonės;
- 8-Kita/pastabos

30.Jaučiatės saugiai:

- ☐ 1-Savo namuose;
- ☐ 2-Viešojoje vietoje dienos metu;
- ☐ 3-Viešojoje vietoje tamsiu paros metu;
- ☐ 5-Tamsiu paros metu neapšviestoje vietoje;
- ☐ 6-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 7-Neturiu nuomonės;
- 8-Kita/pastabos

31Kas padėtų Jums jaustis saugiai?

- ☐ 1-Visuomenės narių rūpinimasis vienas kitu;
- ☐ 2-Geras gatvių apšvietimas;
- ☐ 3-Aukštas pragyvenimo lygis;
- ☐ 4-Daromų nusikaltimų mažėjimas;
- ☐ 5-Patruliuojantys gatvėse policijos pareigūnai;
- ☐ 6-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 7-Neturiu nuomonės;
- 8-Kita/pastabos

Atsižvelgdama į Jūsų norą man padėti ir atsakyti į šioje anketoje pateikus klausimu noriu pasiūlyti dar kartą įsitikinti, ar atsakėte į visus pateiktus klausimus. Jei taip, tai:

Nuoširdžiai dėkoju už bendradarbiavimą.

Respondento: *Amžius.*
Išsilavinimas
Pareigos
Darbo stažas
Anketos pildymo data .

Sveiki. Aš esu Mykolo Romerio universiteto, Strateginio valdymo ir politikos fakulteto, Teisės ir valdymo programos magistrantė. Rašau magistro baigiamąjį darbą tema „Nusikaltimų prevencija ir visuomenė“. Vadovaudamasi Jūsų užpildyta anketa galėsiu atlikti tyrimą, remiantis kuriuo nustatysiu visuomenės požiūrį į nusikaltimų prevenciją ir ją įgyvendinančius subjektus bei įvertinsiu visuomenės saugumo poreikį.

Anketos pildymo instrukcija: Įdėmiai perskaičius klausimą, prašau pažymėti, Jūsų manymu, žinomus arba tinkamus atsakymus. Tuo atveju, jei turite pateiktu klausimu kitą nuomonę, maloniai prašau ją išreikšti punkte „Kita/pastabos“.

A N K E T A ekspertams

1.Nusikaltimų prevencija, tai:

- ☐ 1-Tinkamos bausmės parinkimas ir vykdymas;
- ☐ 2-Veikla, nustatanti ir šalinanti nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, taip užkertanti kelią nusikaltimams;
- ☐ 3-Poveikis nusikalstamumui, veikiant asmenis, linkusius dabar ar ateityje nusikalsti;
- ☐ 4-Poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis;
- ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 6-Neturiu nuomonės;
- 7-Kita/pastabos

2.Kuri iš nusikaltimų prevencijos rūšių yra efektyviausia?

- ☐ 1-Bendroji-skirta išaiškinti ir šalinti nusikalstamumo priežastis;
- ☐ 2-Individualioji-taikoma tik tiems asmenims, kurie linkę daryti nusikaltimus;
- ☐ 3-Situacinė-skirta apsunkinti nusikaltimo padarymą tam tikroje vietoje, tam tikru laiku;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

3.Kokias nusikaltimų prevencijos priemones taikomas konkrečiam asmeniui Jums teko panaudoti?

- ☐ 1-Pagalbos- taikomos asmenims atsidūrusiems nepalankiose situacijose, kol nepadarė nusikaltimo;
- ☐ 2-Įtikinimo – taikomos asmenims juos auklėjant;
- ☐ 3-Prievartos -taikoma tik tada, kai asmuo padaro nusikaltimą;
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

4.Kuri konkrečiam asmeniui taikomų nusikaltimų prevencijos priemonių yra efektyviausia?

- ☐ 1-Pagalbos- taikomos asmenims atsidūrusiems nepalankiose situacijose, kol nepadarė nusikaltimo;
- ☐ 2-Įtikinimo- taikomos asmenims juos auklėjant;
- ☐ 3-Prievartos- taikoma tik tada, kai asmuo padaro nusikaltimą.
- ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

5.Kurios pagalbos priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Teigiamo elgesio skatinimas;
- ☐ 2-Moralinė-psichologinė pagalba;
- ☐ 3-Neigiamos aplinkos pakeitimas;
- ☐ 4-Buities-darbo sąlygų gerinimas;
- ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
- ☐ 6-Neturiu nuomonės;
- 7-Kita/pastabos

6.Kurios įtikinimo priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Viešas įstatyme numatytų bausmių aiškinimas;
 - ☐ 2-Nusikaltimų pavojų ir žalos visuomenei aiškinimas;
 - ☐ 3-Nusikaltimo nenaudingumo visuomenei aiškinimas;
 - ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
 - ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

7.Kurios prievartos priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Fizinis nepilnamečių auklėjimas;
 - ☐ 2-Nepilnamečių išsiuntimas į mokymo-auklėjimo įstaigą;
 - ☐ 3-Administracinių nuobaudų taikymas;
 - ☐ 4-Kriminalinių bausmių taikymas;
 - ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
 - ☐ 6-Neturiu nuomonės;
- 7-Kita/pastabos

8. Kurias nusikaltimų prevencijos priemones Jums teko naudoti praktikoje?

- ☐ 1-Auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla;
 - ☐ 2-Nepilnamečių inspekcijos veikla;
 - ☐ 3-Teisinis visuomenės narių mokymas ir auklėjimas;
 - ☐ 4-Kriminologinių tyrimų atlikimas;
 - ☐ 5-Tinkama vertybių apskaita, parenkant tinkamus darbuotojus, susijusius su materialinėmis vertybėmis;
 - ☐ 6-Tinkamas atlyginimų politikos formavimas;
 - ☐ 7-Nusikaltimų padarymo apsunkinimas;
 - ☐ 8-Priėjimo prie objektų apsunkinimas (vaizdo kameros ir pan.);
 - ☐ 9-Nusikaltėlių nukreipimas į vietas, kuriose bus sunku padaryti nusikaltimą;
 - ☐ 10-Palankių sąlygų daryti nusikaltimus pašalinimas;
 - ☐ 11-Rizikos daryti nusikaltimus padidinimas;
 - ☐ 12-Daromo nusikaltimo naudos mažinimas;
 - ☐ 13-Nesusidūriau su nusikaltimų prevencijos priemonėmis;
- 14-Kita/pastabos

9.Šeimos prevencija, tai:

- ☐ 1-Veikla, nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus;
 - ☐ 2-Veikla, nukreipta į šeimą, kurioje smurtaujama prieš sutuoktinį ar vaikus;
 - ☐ 3-Veikla, nukreipta į šeimą, bet vykdoma ne šeimoje, t.y. priemonės, šeimos santykiams pagerinti;
 - ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
 - ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

10.Kokios šeimos atžvilgiu prevencijos priemonės yra efektyviausios?

- ☐ 1-Materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms;
 - ☐ 2-Probleminių šeimų kontrolė;
 - ☐ 3-Pedagoginis konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais;
 - ☐ 4-Teisinis šeimos švietimas;
 - ☐ 5-Tinka visi atsakymai;
 - ☐ 6-Neturiu nuomonės;
- 7-Kita/pastabos

11.Mokyklinė prevencija, tai prevencinė veikla:

- ☐ 1-Mažinanti mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą;
 - ☐ 2-Veikianti mokinių vystimąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą;
 - ☐ 3-Ginanti mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą;
 - ☐ 4-Tinka visi atsakymai;
 - ☐ 5-Neturiu nuomonės;
- 6-Kita/pastabos

12. Kurias mokyklinės prevencijos priemones Jums teko naudoti praktikoje?

- ☐ 1-Policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaitomos paskaitos nusikaltimų prevencijos tema;
 - ☐ 2-Mokinių tarpusavio diskutavimas apie aktualias nusikaltimų prevencijos temas;
 - ☐ 3-Prevencijos subjektų mokymas atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus;
 - ☐ 4-Mokinio, kuris nesugeba valdyti savo neigiamų veiksmų, elgesio sustiprintas kontroliavimas;
 - ☐ 5-Mokinio skatinimas už gerą elgesį;
 - ☐ 6-Mokinio baudimas už blogą elgesį;
 - ☐ 7-Blogiausių mokinių atskyrimas nuo klasės;
 - ☐ 8-Neturiu nuomonės;
- 8-Kita/pastabos

13. Kurios iš išvardintų mokyklinės prevencijos priemonių yra veiksmingiausios mokyklinio amžiaus vaikams?

- ☐ 1-Diegimas esminių žmogiškų vertybių;
 - ☐ 2-Informavimas apie nusikalstamos veiklos daromą žalą;
 - ☐ 3-Skatinimas po pamokų lankyti mokyklinius būrelius ar menų mokyklas;
 - ☐ 4-Nuobaudų tėvams sugriežtinimas už mokyklinio amžiaus vaikų nepriežiūrą;
 - ☐ 5-Uždraudimas mokyklinio amžiaus vaikams būti viešose vietose nuo 22.00 val.;
 - ☐ 6-Teisinis mokinių švietimas;
 - ☐ 7-Neturiu nuomonės;
- 8-Kita/pastabos

14. Žiniasklaidos įtaka nusikaltimų prevencijai:

- ☐ 1-Formuoja antikriminalines nuostatas;
 - ☐ 2-Propaguoja nusikaltimų darymą;
 - ☐ 3-Neturi poveikio nusikalstamumui;
 - ☐ 4-Neturiu nuomonės;
- 5-Kita/pastabos

15. Jūsų nuomonė apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevenciją:

- ☐ 1-Labiau teigiama;
 - ☐ 2-Labiau neigiama;
 - ☐ 3-Neturiu nuomonės;
- 4-Kita/pastabos

16. Ar Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui Lietuvoje?

- ☐ 1-Taip;
 - ☐ 2-Ne;
 - ☐ 3-Neturiu nuomonės;
- 4-Kita/pastabos

17. Kas padėtų visuomenei jaustis saugiai?

- ☐ 1-Visuomenės narių rūpinimasis vienas kitu;
 - ☐ 2-Geras gatvių apšvietimas;
 - ☐ 3-Aukštas pragyvenimo lygis;
 - ☐ 4-Daromų nusikaltimų mažėjimas;
 - ☐ 5-Patruliuojantys gatvėse policijos pareigūnai;
 - ☐ 6-Tinka visi atsakymai;
 - ☐ 7-Neturiu nuomonės;
- 8-Kita/pastabos

18. Kadangi esate kompetentingas atsakant į pateiktus anketoje klausimus, pateikite savo komentarus, pastabas bei pasiūlymus apie nusikaltimų prevenciją ir visuomenės dalyvavimą joje:

Atsižvelgdama į Jūsų norą man padėti ir atsakyti į šioje anketoje pateiktus klausimus noriu pasiūlyti dar kartą įsitikinti, ar atsakėte į visus pateiktus klausimus. Jei taip, tai:

Nuoširdžiai dėkoju už bendradarbiavimą.

Respondentų išsilavinimo, lyties, gyvenamosios vietos ir amžiaus statistiniai duomenys;

Pavadinimas:	Nusikaltimų prevencija
Aprašymas:	Sveiki, aš Mykolo Romerio universiteto magistrantė. Vadovaudamasi Jūsų užpildyta anketa galėsiu atlikti kriminologinį tyrimą, remiantis kuriuo nustatysiu: visuomenės požiūrį į nusikaltimų prevenciją, jos rūšis, priemones, teisinį reguliavimą ir ją įgyvendinančius subjektus bei įvertinsiu visuomenės saugumo poreikį.
Savininkas:	dainoraz
Tema:	Visuomenė
Skurta:	2006.10.11
Atsakymų skaičius:	518
Išsilavinimas:	
Pagrindinis;	 (4) 0.80%
Vidurinis;	 (15) 2.99%
Aukštesnysis;	 (55) 9.76%
Aukštasis neuniversitetinis;	 (51) 9.16%
Aukštasis universitetinis.	 (393) 77.29%
Lytis	
Moteris;	 (361) 69.64%
Vyras;	 (157) 30.36%
Gyvenamoji vieta:	
Miestas;	 (325) 62.85%
Rajono centras;	 (126) 24.10%
Gyvenvietė;	 (37) 7.03%
Kaimas;	 (30) 6.02%
Jūsų amžius:	
18-25 metai;	 (54) 11.24%
26-35 metai;	 (117) 22.49%
36-45 metai;	 (158) 29.92%
46-55 metai;	 (127) 24.30%
55 ir daugiau;	 (62) 12.05%

	Išsilavinimas					Gyvenamoji vieta				Amžius				
	pagrindinis	vidurinis	aukštėsnysis	aukštasis neuniversitetinis	aukštasis universitetinis	miestas	rajo centro	gyvenvietė	kaimas	18-25	26-35	36-45	46-55	55 ir daugiau
1.Kaip Jūs suprantate nusikaltimų prevenciją?														
1-Tinkamos baudmės parinkimas ir vykdymas;	100%(4)	33%(5)	10,9%(6)		0,38%(14)	3,4%(11)	5,5%(7)	13,5%(5)	20%(6)	13%(7)	2,6%(3)	2,53%(4)	4,7%(6)	17,7%(11)
2-Veikla, nustatanti ir šalinanti nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, taip užkertanti kelią nusikaltimams;		100%(15)	45,5%(25)		71%(279)	53,8%(175)	73%(92)	91,9%(34)	60%(18)	85,2%(46)	82%(96)	46,2%(73)	41,8%(53)	82,2%(51)
3-Poveikis nusikalstamumui, veikiant asmenis, linkusius dabar ar ateityje nusikalsti;		66,6%(10)	0,9%(5)	1%(5)	20,4%(80)	13,9%(45)	35%(44)	13,5%(5)		27,8%(15)	23,1%(27)	21,5%(34)	11%(14)	6,5%(4)
4-Poveikio nusikalstamumui priemonė, veikianti asmenis, ateityje galinčiais tapti nusikaltimų aukomis;			0,9%(5)	45,1%(23)	0,64%(25)	6,1%(20)	11,2%(15)	21,7%(8)	33%(10)	20,4%(11)	16,3%(19)	3,8%(6)	8,7%(11)	9,7%(6)
5-Tinka visi atsakymai;		66,6%(10)	18%(10)	29,5%(15)	78,3%(90)	14,2%(46)	23,8%(30)	86,5%(32)	23,4%(7)	13%(7)	35,1%(41)	18,3%(29)	18,9%(24)	22,6%(14)
6-Neturiu nuomonės;		20%(3)					2,4%(3)						2,4%(3)	
7-Kita/pastabos														
2.Kuri iš nusikaltimų prevencijos rūšių yra efektyviausia?														
1-Bendroji	75%(3)	53,3%(8)	56,4%(31)	54,9%(28)	44,1%(73)	37,3%(121)	50,8%(64)	94,6%(35)	76,6%(23)	76%(41)	28,2%(33)	28,5%(45)	49,6%(63)	98,4%(61)
2-individualioji	25%(1)	40%(6)	30,9%(17)	23,5%(12)	10%(39)	12,6%(41)	15,9%(20)	16,2%(6)	26,6%(8)	16,7(9)%	13,7%(16)	4,4%(7)	21,7%(27)	25,8%(16)
3-situacine				17,6%(9)	10%(39)	9,5%(31)	0,32%(4)	8,1%(3)	10%(3)	9,3%(5)	11,1%(13)	3,2%(5)	8,7%(11)	11,3%(7)
4-Tinka visi atsakymai;		46,6%(7)	16,4%(9)	13,7%(7)	36,4%(143)	36%(117)	34,1%(43)	10,9%(4)	6,7%(2)	13%(7)	53,8%(63)	51,2%(65)	18,9%(24)	11,3%(7)
5-Neturiu nuomonės;					2,3%(9)	1,3%(4)	4%(5)					2,6%(4)		8,1%(5)
6-Kita/pastabos					0,3%(1)		0,8%(1)							
3.Kokias nusikaltimų prevencijos priemones taikomas konkrečiam asmeniui Jums teko pastebėti?														
1-pagalbos	50%(2)	13,3%(2)	10,1%(6)	11,8%(6)	21%(117)	18,4%(60)	41,3%(52)	10,8%(4)	56,7%(17)	37%(20)	17,9%(21)	34,8%(55)	20,5%(26)	17,7%(11)
2-įtikinimo	25%(1)	84,6%(11)	52,7%(29)	37,2%(19)	20%(98)	19%(62)	50%(63)	70,3%(26)	23,3%(7)	20,3%(11)	31,6%(37)	26%(41)	35,4%(45)	38,7%(24)

3-prievartos	25%(1)	13,3%(2)	9,1%(5)	56,4%(31)	30%(127)	24,6%(80)	54,8%(69)	24,3%(9)	26,7%(8)	18,5%(10)	67,5%(79)	35,4%(56)	7,9%(10)	17,7%(11)
4-Tinka visi atsakymai;			25,4%(14)		10%(40)	13,5%(44)	3,2%(4)				22,2%(26)	16,4%(26)	4,7%(6)	
5-Neturiu nuomonės;		6,7%(1)			15%(59)	12%(39)	12,7%(16)	13,5%(5)		7,4%(4)	7,7%(9)	17%(27)	11%(14)	9,7%(6)
6-Kita/pastabos					2,5%(10)	3%(10)						6,3%(10)		
4.Kuri konkrečiam asmeniui taikomų nusikaltimų prevencijos priemonių yra efektyviausia?														
1-pagalbos	25%(1)	73,3%(11)	16,4%(9)	31,4%(16)	66,2%(260)									
2-įtikinimo	25%(1)	33,3%(5)	18,2%(10)	74,5%(38)	22,6%(89)									
3-prievartos					5,9%(23)									
4-Tinka visi atsakymai;	50%(2)		69,1%(38)		12%(47)									
5-Neturiu nuomonės;					4,1%(16)									
6-Kita/pastabos					0,3%(1)									
5.Kurios pagalbos priemonės yra efektyviausios?														
1-Teigiamo elgesio skatinimas;					25%(98)					11,1%(6)	13,7%(16)	23,1%(27)	29,1%(37)	19,3%(12)
2-Moralinė-psichologinė pagalba;		13,3%(2)	21,8%(12)	35,3%(18)	21,4%(84)					11,1%(6)	14,5%(17)	23,4%(37)	31,5%(40)	25,8%(16)
3-Neigiamos aplinkos pakeitimas;			23,4%(13)	33,3%(17)	20,1%(79)					44,4%(24)	15,4%(18)	26,6%(42)	14,9%(19)	21%(13)
4-Buities-darbo sąlygų gerinimas;		20%(3)	9,1%(5)	19,6%(10)	14,5%(57)					11,1%(6)	19,6%(23)	8,9%(14)	26%(33)	
5-Tinka visi atsakymai;	100%(4)	80%(12)	38,2%(21)	17,6%(9)	58,5%(230)					98,1%(53)	44,4%(52)	29,1%(46)	69,3%(88)	59,7%(37)
6-Neturiu nuomonės;					1,5%(6)						5,1%(6)			
6.Kurios įtikinimo priemonės yra efektyviausios?														
1-Viešas įstatyme numatytų bausmių aiškinimas			32,7%(18)	49%(25)	13,2%(52)					7,4%(4)	23%(27)	31%(49)	11,8%(15)	
2-Nusikaltimų pavojų ir žalos visuomenei aiškinimas		73,3%(11)	23,6%(13)	51%(26)	28%(110)					68,5%(37)	58,1%(68)	40,5%(64)	30,7%(39)	37,1%(23)
3-Nusikaltimo nenaudingumo visuomenei aiškinimas		6,6%(1)	9,1%(5)	11,8%(6)	8,7%(34)					13%(7)	16,2%(19)	7,6%(12)	6,3%(8)	

4-Tinka visi atsakymai;	75%(3)	26,7%(4)	76,3%(42)		41%(161)					22%(12)	17,9%(21)	41,1%(65)	49,6%(63)	79%(49)
5-Neturiu nuomonės;	25%(1)				8,7%(34)						5,1%(6)	5,7%(9)	15,7%(20)	
kita/pastabos					2,3%(9)									
7.Kurios prievartos priemonės yra efektyviausios?														
1-Fizinis nepilnamečių auklėjimas;				9,8%(5)	12,2%(48)					16,7%(9)	6,8%(80)	17,1%(27)	3,9%(5)	6,4%(4)
2-Nepilnamečių išsiuntimas į mokymo-auklėjimo įstaigą;			78,2%(43)	21,6%(11)	16%(63)					31,5%(17)	20,5%(24)	27,2%(43)	13,4%(17)	25,8%(16)
3-Administracinių nuobaudų taikymas;		80%(12)	47,3%(26)	33,3%(17)	23,9%(94)					14,8%(8)	33,3%(39)	26%(41)	35,4%(45)	25,8%(16)
4-Kriminalinių bausmių taikymas;		13,3%(2)	20%(11)	25,5%(13)	14,5%(57)					16,7%(9)	11,1%(13)	17,7%(28)	26%(33)	
5-Tinka visi atsakymai;	50%(2)	13,2%(2)	36,4%(20)	52,9%(27)	8,4%(33)					44,4%(24)	4,3%(5)	14,5%(23)		51,6%(32)
6-Neturiu nuomonės;	50%(2)	6,7%(1)	1,8%(1)		17,5%(69)					5,5%(3)	17,1%(20)	12%(19)	24,4%(31)	
					12,2%(48)						8,5%(10)	17,7%(28)	7,9%(10)	
8.Su kuriomis nusikaltimų prevencijos priemonėmis teko Jums susidurti praktikoje?														
1-Auklėjimo ir mokymo įstaigų veikla;						27,7%(90)	27,8%(35)	100%(37)	70%(21)					
2-Nepilnamečių inspekcijos veikla;						12,3%(40)	20,6%(26)	56,7%(21)	80%(24)					
3-Teisinis visuomenės narių mokymas ir auklėjimas;						22,5%(73)	31,7%(40)	5,4%(2)	10%(3)					
4-Kriminologinių tyrimų atlikimas;						8,9%(29)	4,8%(6)		3,3%(1)					
5-Tinkama vertybių apskaita, parenkant tinkamus darbuotojus, susijusius su materialinėmis vertybėmis;						16%(52)	11,1%(14)							
6-Tinkamas atlyginimų politikos formavimas;						9,2%(30)	7,1%(9)	8,1%(3)	3,3%(1)					
7-Nusikaltimų padarymo apsunkinimas;						6,5%(21)	11,1%(14)	35,1%(13)	16,7%(5)					
8-Priėjimo prie objektų apsunkinimas (vaizdo kameros ir pan.);						17,8%(58)	32,5%(41)	67,5%(25)	66,7%(20)					
9-Nusikaltėlių nukreipimas į vietas, kuriose bus sunku padaryti nusikaltimą;						3,4%(11)	6,3%(8)	5,4%(2)	3,3%(1)					
10-Palankių sąlygų daryti nusikaltimus pašalinimas;						17,8%(58)	25,4%(32)		33,3%(11)					
11-Rizikos daryti nusikaltimus padidinimas;						2,5%(8)	5,5%(7)	2,7%(1)						

12-Daromo nusikaltimo naudos mažinimas;						3,1%(10)	7,9%(10)							
13-Nesusidūriau su nusikaltimų prevencijos priemonėmis;						30,1%(100)	43,6%(55)	29,7%(11)	30%(9)					
14-Kita/pastabos						1,8%(6)								
9.Šeimos prevencija, tai:														
1-Veikla, nukreipta į šeimoje augančių nepilnamečių padarytus nusikaltimus;	50%(2)		32,7%(18)	33,3%(17)	6,6%(26)									
2-Veikla, nukreipta į šeimą, kurioje smurtauojama prieš sutuoktinį ar vaikus;	25%(1)	60%(9)	18,2%(10)	23,5%(12)	22,1%(87)									
3-Veikla, nukreipta į šeimą, bet vykdoma ne šeimoje, t.y. priemonės, šeimos santykiams pagerinti;	25%(1)	20%(3)	20%(11)	41,2%(21)	33,3%(131)									
4-Tinka visi atsakymai;		20%(3)	30,9%(17)	17,6%(9)	35,9%(141)									
5-Neturiu nuomonės;				17,6%(9)	7,1%(28)									
6-Kita/pastabos					1,5%(6)									
10.Pažymėkite Šeimos prevencijos subjektus:														
1-Tėvai;	100%(4)	40%(6)	49,1%(27)	86,3%(44)	58,5%(230)					100%(54)	60,7%(71)	46,2%(73)	48%(61)	83,9%(52)
2-Lopšelių-darželių auklėtojai;		60%(9)	12,7%(7)	15,7%(8)	43,8%(172)					64,8%(35)	28,2%(33)	28,5%(45)	48%(61)	35,5%(22)
3-Mokyklos mokytojai;	75%(3)	73,3%(11)	34,5%(19)	62,7%(32)	43,5%(171)					87%(47)	39,3%(46)	30,4%(48)	40,1%(51)	71%(44)
4-Šeimos gydytojai;		66,7%(10)	38,2%(21)	35,3%(18)	8,6%(34)					29,6%(16)	19,6%(23)	12%(19)	12,6%(16)	14,5%(9)
5-Socialiniai darbuotojai;		20%(3)	10,9%(6)	51%(26)	43%(169)					90,7%(49)	41%(48)	29,7%(47)	35,4%(45)	24,2%(15)
6-Policijos pareigūnai;	50%(2)	53,3%(8)	32,7%(18)	70,6%(36)	22,4%(88)					63%(34)	29,9%(35)	19,6%(31)	29,1%(37)	24,2%(15)
7-Teisėjai;					2,8%(11)						4,3%(5)			9,7%(6)
8-Advokatai;				7,8%(4)	1,3%(5)								7,1%(9)	
9-Tinka visi atsakymai;		26,7%(4)		19,6%(10)	28,5%(112)					38,8%(21)	24,8%(29)	24%(38)	20,5%(26)	19,3%(12)
10-Neturiu nuomonės					5,6%(22)						5,1%(6)	6,3%(10)	4,7%(6)	
kita-pastabos					0,3%(1)						0,8%(1)			
11.Kokios šeimos atžvilgiu prevencijos priemonės yra efektyviausios?														

1-Materialinė parama skurdžiai gyvenančioms šeimoms;	100%(4)	73,3%(11)	32,7%(18)	31,4%(16)	12,7%(50)					68,5%(37)	16,2%(19)	8,9%(14)	12,5%(16)	20,9%(13)
2-Probleminių šeimų kontrolė;	50%(2)	66,7%(10)		74,5%(38)	39,9%(157)					46,2%(25)	46,1%(54)	34,8%(55)	40,1%(51)	35,5%(22)
3-Pedagoginis konsultavimas vaikų auklėjimo klausimais;	25%(1)	53,3%(8)	16,4%(9)		31%(122)					68,5%(37)	29,9%(35)	20,2%(32)	16,5%(21)	24,2%(15)
4-Teisinis šeimos švietimas;		80%(12)	38,2%(21)		19%(75)					51,8%(28)	22,2%(26)	17,1%(27)	21,2%(27)	
5-Tinka visi atsakymai;			63,6%(35)	72,5%(37)	35,6%(140)					33,3%(18)	10,2%(12)	12%(19)	82,6%(105)	93,5%(58)
6-Neturiu nuomonės;					0,2%(8)								6,3%(8)	
7-Kita/pastabos					0,1%(4)								3,1%(4)	
12.Mokyklinė prevencija, tai prevencinė veikla:														
1-Mažinanti mokinių nusikalstamo elgesio rizikos didėjimą;	50%(2)	53,3%(8)	34,5%(19)	41,2%(21)	25,9%(102)					48,1%(26)	35%(41)	30,3%(48)	7,8%(10)	30,6%(19)
2-Veikianti mokinių vystymąsi, stabdant nepalankių bruožų atsiradimą;	50%(2)	33,3%(5)	32,7%(18)	37,2%(19)	23,1%(91)					44,4%(24)	22,2%(26)	20,2%(32)	26,7%(34)	35,5%(22)
3-Ginanti mokinius nuo neigiamos socialinės aplinkos, kuri sudaro sąlygas padaryti nusikaltimą;	25%(1)	33,3%(5)	14,5%(8)	11,8%(6)	27,4%(108)					59,2%(32)	26,4%(31)	22,7%(36)	15,7%(20)	14,5%(9)
4-Tinka visi atsakymai;			32,7%(18)	21,6%(11)	45,5%(179)					70,3%(38)	54,7%(64)	26,5%(42)	44,8%(570)	19,3%(12)
5-Neturiu nuomonės;					1,5%(6)						5,1%(6)			
6-Kita/pastabos					1,3%(5)							3,1%(5)		
13.Su kuriomis mokyklinės prevencijos priemonėmis Jums teko susidurti?														
1-Policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaitomos paskaitos nusikaltimų prevencijos tema;						34,1%(111)	42%(53)	56,7%(21)	93,3%(28)	75,9(41)	41,8%(117)	38,6%(61)	32,2%(41)	33,8%(21)
2-Mokinių tarpusavio diskavimas apie aktualias nusikaltimų prevencijos temas;						18,4%(60)	79,3%(100)	27%(10)	36,6%(11)	94,4%(51)	22,2%(26)	41,1%(65)	24,4%(31)	19,3%(12)
3-Prevencijos subjektų mokymas atsispirti bendraamžių grupės spaudimui daryti nusikaltimus;						18,4%(60)	25,3%(32)	56,7%(21)	70%(21)	44,4%(24)	26,4%(31)	18,3%(29)	24,4%(31)	30,6%(19)
4-Mokinio, kuris nesugeba valdyti savo neigiamų veiksmų, elgesio sustiprintas kontroliavimas;						24,9%(81)	26,9%(34)	43,2%(16)		48,1%(26)	24,7%(29)	22,7%(36)	23,6%(30)	6,2%(10)
5-Mokinio skatinimas už gerą elgesį;														
6-Mokinio baudimas už blogą elgesį;						32,6%(106)	50,7%(64)	27%(10)	30%(9)	42,5%(23)	35,8%(42)	45,5%(72)	40,9%(52)	
7-Blogiausių mokinių atskyrimas nuo klasės;						9,5%(31)	8,7%(11)	27%(10)		20,3%(11)	19,6%(23)	11,3%(18)		
8-Neturiu nuomonės;						9,5%(31)	16,6%(21)	62,1%(23)	3%(10)		23%(27)	17%(27)	18,8%(24)	

kita-pastabos							10,3%(13)							20,9%(13)
14.Kurios iš išvardintų mokyklinės prevencijos priemonių yra veiksmingiausios mokyklinio amžiaus vaikams?														
1-Diegimas esminių žmogiškų vertybių;	50%(2)	73,3%(11)	54,5%(30)	25,5%(13)	79,8%(314)					88,8%(48)	83,7%(98)	75,9%(120)	59%(75)	46,7%(29)
2-Informavimas apie nusikalstamos veiklos daromą žalą;	100%(4)	66,7%(10)	25,4%(14)	41,2%(21)	49,6%(195)					98,1%(53)	75,2%(88)	32,2%(51)	16,5%(21)	50%(31)
3-Skatinimas po pamokų lankyti mokyklinius būrelius ar menų mokyklas;		80%(12)	38,2%(21)	35,3%(18)	76,8%(302)					88,8%(48)	95,7%(112)	81,6%(129)	34,6%(44)	32,2%(20)
4-Nuobaudų tėvams sugiežtinimas už mokyklinio amžiaus vaikų nepriežiūrą;		66,7%(10)	18,2%(10)	21,6%(11)	30,5%(120)					57,4%(31)	59,8%(70)	12,6%(20)		6,2%(10)
5-Uždraudimas mokyklinio amžiaus vaikams būti viešose vietose nuo 22.00 val.;		66,7%(10)	25,4%(14)	19,6%(10)	51,6%(203)					96,2%(52)	50,4%(59)	39,2%(62)	17,3%(22)	67,7%(42)
6-Teisinis mokinių švietimas;		40%(6)	18,2%(10)	21,6%(11)	40,7%(160)					79,6%(43)	35,8%(42)	35,4%(56)	36,2%(46)	
7-Neturiu nuomonės;			1,8%(1)		3%(12)							8,2%(13)		
8-kita/pastabos					0,7%(3)								2,3%(3)	
15.Žiniasklaidos įtaka nusikaltimų prevencijai:														
1-Formuoja antikriminalines nuostatas;	50%(2)		50,9%(28)	49,1%(25)	12,9%(51)					27,7%(15)	22,2%(26)	23,4%(37)	22%(28)	
2-Propaguoja nusikaltimų darymą;	50%(2)	80%(12)	49,1%(27)	50,9%(26)	50,8%(200)					88,8%(48)	52,9%(62)	45,5%(72)	41,7%(53)	51,6%(32)
3-Neturi poveikio nusikalstamumui;		20%(3)			17,3%(68)					16,6(9)	16,2%(19)	13,9%(22)	7,8%(10)	17,7%(11)
4-Neturiu nuomonės;					13,2%(52)					38,8%(21)	19,6%(23)	7,5%912)	14,9%(19)	
kita-pastabos					6,1%(24)									38,7%(24)
16.Kurios iš žemiau išvardintų teisėsaugos institucijų vykdo nusikaltimų prevenciją ?														
1-Teismai;	100%(4)		38,1%(21)			2,7%(9)	7,9%(10)	5,4%(2)			3,4%(4)			27,4%(17)
2-Prokuratūra;		60%(9)			5%(20)	3,3%(11)	6,3%(8)	8,1%(3)	23,3%(7)	27,7%(15)		3,1%(5)	2,3%(3)	9,7%(6)
3-Policija;		100%(15)	23,4%(13)	39,2%(21)	67,9%(267)	55,6%(181)	76,1%(126)	86,4%(32)	33,3%(10)	40,7%(22)	66,6%(78)	59,4%(94)	73,3%(93)	51,6%(32)
4-Tinka visi atsakymai;		40%(6)	20%(11)	43,1%(22)	15,5(61)	20,3%(66)	19%(24)		33,3%(10)	31,4%(17)	16,2%(19)	16,4%(26)	18,1%(23)	24,1%(15)
5-Neturiu nuomonės;			20%(11)	17,6%(9)	4,8%(19)	10,1%(33)	4,7%(6)				7,6%(9)	12%(19)	8,6%(11)	

kita-pastabos					5,5%(22)	9,5%(31)					9,4%(11)	12,6%(20)		
17.Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras:														
1-Vykdo veiklą, užkertančią kelią nusikalstamumo plitimui;	75%(3)	93,3%(14)	21,8%(12)	41,1%(21)	40,9%(161)	28,3%(92)	49,2%(62)	86,4%(32)	83,3%(25)	3,7%(2)	36,7%(43)	2,5%(4)	1,5%(2)	
2-Tiria nusikaltimus;	50%(2)	33,3%(5)			4,8%(19)	4,6%(15)	6,3%(8)	5,4%(2)	3,3%(1)	38,8%(21)	10,2%(12)			
3-Skirto policijos patrulius budėti naktimis viešosiose vietose;	50%(2)	26,7%(4)			6,1%(24)	6,4%(21)	7,1%(9)				7,8%(10)	8,2%(13)	15,7%(20)	
3-Rūpinasi asmenimis, atliekančiais bausmę pataisos namuose;		40%(6)		11,7%(6)	6,3%(25)	7%(23)	11,1%(14)			20,3%(11)		8,9%(14)		20,9%(13)
4-Tinka visi atsakymai;		26,7%(4)	21,8%(12)	19,6%(10)	8,6%(34)	16,3%(53)	1,5%(2)	8,1%(3)	6,6%(2)	14,8%(8)	9,4%(11)	7,5%(12)	10,2%(13)	22,5%(14)
5-Neturiu nuomonės;			21,8%(12)		7,8%(31)	9,5%(31)	9,5%(12)							
6-Nežinojau, kad Lietuvoje yra Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje Centras;			23,4%(13)	33,3%(17)	34,3%(135)	34,7%(113)	41,2%(52)			38,8%(21)	35%(41)	25,3%(40)	18,1%(23)	9,4%(12)
kita-pastabos					1,5%(6)	1,8%(6)						3,7%(6)		
18.Kuriuos subjektus, vykdančiais nusikaltimų prevenciją, Jums teko pastebėti?														
1-Saugos tarnybos;						27,3%(89)	57,1%(72)		86,6%(26)	38,8%(21)	36,7%(43)	40,5%(64)	24,4%(31)	45,1%(28)
2-Policijos rėmėjai;						28%(91)	37,3%(47)		46,6%(14)	31,4%(17)	27,3%(32)	39,8%(63)	22,8%(29)	17,7%(11)
3-Šaulių sąjunga;						6,1%(20)	16,6%(21)		13,3%(4)	38,8%(21)		8,8%(140)	7,8%(10)	
4-Lietuvos kalinių globos draugija;						5,8%(19)	4,7%(6)				5,1%(6)	6,3%(10)	7%(9)	
5-Organizacija "Stabdyk nusikalstamumą";						29,9%(94)	42%(53)	27%(10)		57,4%(31)	26,4%(31)	26,5%(42)	32,2%(41)	19,3%(12)
6-Tinka visi atsakymai;						4,9%(16)	5,5%(7)				4,2%(5)	8,8%(14)	3,1%(4)	
7-Neturiu nuomonės;						19,6%(64)	8,7%(11)	72,9%(27)		18,5%(10)	17,9%(210)	20,2%(32)	21,2%(270)	19,3%(12)
kita-pastabos						4,9%(16)		27%(10)			8,5%(10)	10,1%(16)	7,8%(10)	
19.Pažymėkite, kuriuo nusikaltimų prevencijos subjektu, įgyvendinančiu nusikaltimų prevenciją pasitikite														
1-Šeima;	100%(4)	93,3%(14)	65,4%(36)	60,7%(31)	54,4%(214)	47%(153)	77,7%(98)	75,6%(28)	66,6%(20)	44,4%(24)	77,7%(91)	63,9%(101)	36,2%(46)	59,6%(37)
2-Mokykla;	100%(4)	80%(12)		39,2%(20)	36,6%(144)	31,6%(103)	43,6%(55)	27%(10)	40%(12)	29,6%(16)	27,3%(32)	47,4%(75)	33%(42)	24,1%(15)

3-Žiniasklaida;		66,7%(10)	43,6%(24)	21,6%(11)	2%(8)	5,5%(18)	7,1%(9)	2,7%(1)	3,3%(1)	22,2%(12)		10,7%(17)		
4-Teisėsaugos institucijos;		13,3%(2)		19,6%(10)	4,8%(19)	6,4%(21)	9,5%(12)	32,4%(12)	33,3%(10)	16,6%(9)	15,3%(18)	14,5%(23)	2,3%(3)	3,2%(2)
5-Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras;					15,7%(62)		49,2%(62)			18,5%(10)	9,4%(11)	12,6%(20)	16,5%(21)	
6-Saugos tarnybos;					21,6%(85)	12,9%(42)	32,5%(41)	5,4%(2)		22,2%(12)	16,2%(19)	13,2%(21)	17,3%(22)	17,7%(11)
7-Policijos rėmėjai;				3,9%(2)	11,9%(47)	9,5%(31)	14,2%(18)			11,1%(6)	9,4%(11)	10,1%(16)	8,6%(11)	
8-Šaulių sąjunga;					3%(12)		9,5%(12)			12,9%(7)			3,9%(5)	8%(5)
9-Lietuvos kalinių globos draugija;					3%(12)		8,7%(11)						8,6%(11)	
10-Organizacija "Stabdyk nusikalstamumą";		20%(11)	18,1%(10)		8,1%(32)	6,4%(21)	25,3%(32)			38,8%(21)	11,9%(12)	5,6%(9)	7%(9)	3,2%(2)
11-Pasitikiu visais;					4,3%(17)	5,2%(17)				31,4%(17)				
12-Nepasitikiu nei vienu;				11,7%(6)	6,8%(27)	10,1%(33)				38,8%(21)	7,6%(9)	1,8%(3)		
13-Neturiu nuomonės;					1,2%(5)	1,5%(5)				9,2%(5)				
20.Ar reikalinga nusikaltimų prevencija?														
1-Taip;	100%(4)	93,3%(14)	96,3%(53)	94,1%(48)	99,2%(390)					100%(54)	97,4%(114)	96,8%(153)	99,2%(126)	100%(62)
2-Ne;		6,6%(1)		5,8%(3)	0,4%(2)						4,3%(4)		0,7%(1)	
3-Neturiu nuomonės;			3,6%(2)		0,7%(3)							3,1%(5)		
4-Kita/pastabos														
21.Jūsų nuomonė apie Lietuvoje vykdomą nusikaltimų prevenciją:														
1-Labiau teigiama;	100%(4)	80%(12)		49,1%(25)	17,5%(69)									
2-Labiau neigiama;			50,9%(28)	50,9%(26)	56,2%(221)									
3-Neturiu nuomonės		20%(3)	49,1%(27)		24,1%(95)									
4-Kita/pastabos					3%(12)									
22.Ar Jums teko girdėti apie Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą?														
1-Esu girdėjęs (-usi);						28,6%(93)	37,4%(39)	37,8%(14)		18,5%(10)	38,4%(45)	39,2%(62)	22,8%(29)	

2-Nesu įsitikinęs(-usi), ar būtent ta programa, apie kurią kažką girdėjau;						35,6%(116)	16,6%(21)	5,4%(2)	33,3%(10)	37%(20)	27,3%(32)	19,6%(31)	27,5%(35)	50%(31)
3-Nesu nieko apie tai girdėjęs(-usi);						35,8%(116)	46%(58)	56,7%(21)	66,6%(20)	44,4%(24)	34,1%(40)	41,1%(65)	43,2%(55)	50%(31)
4-Kita/pastabos														
23.Ar Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa padės užkirsti kelią nusikalstamumui Lietuvoje														
1-Taip;	100%(4)	26,6%(4)	49,1%(27)	49,1%(25)	21,1%(83)					16,6%(9)	17%(20)	13,9%(22)	66,1%(84)	12,9%(8)
2-Ne;		73,3%(11)		50,1%(26)	17,5%(69)					11,1%(6)	16,2%(19)	18,3%(29)		66,1%(41)
3-Neturiu nuomonės;			50,9(28)		53,9%(212)					72,2%(39)	66,6%(78)	49,3%(78)	33,8%(43)	20,9%(12)
kita/pastabos					7,3%(29)							18,3%(29)		
24.Pažymėkite girdėtas nusikaltimų prevencijos ir kontrolės kryptis:														
1-Smurtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;						26,1%(85)	50%(63)	86,4%(32)						
2-Turtinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;						12,6%(41)	25,3%(32)	32,4%(12)						
3-Nusikaltimų, daromų viešose vietose, prevencija ir kontrolė;						22,1%972)	41,2%(52)	56,7%(21)						
4-Organizuoto nusikalstamumo prevencija ir kontrolė;						30,1%(98)	65%(82)	48,6%(18)	50%(15)					
5-Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė;						36,1%(142)	61,2%(115)	32,4%(12)						
6-Nelegalios migracijos prevencija ir kontrolė;						16%(63)	38%(48)	48,6%(18)						
7-Nelegalios prekybos ginklais prevencija ir kontrolė;						15,7%(62)	46,8%(59)	21,6%(98)						
8-Korupcijos prevencija ir kontrolė;						26,4%(104)	64,2%(81)	70,2%(26)	63,3%(19)					
9-Ekonominių ir finansinių nusikaltimų prevencija ir kontrolė;						30,5%(120)	62,6%(79)	86,4%(32)	40%(12)					
10-Nusikaltimų, susijusių su narkotikais, prevencija ir kontrolė;						38,9%(153)	81,7%(103)	97,2%(37)	66,6%(20)					
11-Vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevencija ir kontrolė;						12,4%(49)	14,2%(18)	16,2%(6)						
12-Nežinau nei vienos;						12,9%(51)	16,6%(21)		33,3%(10)					
13-Kita/pastabos						2,2%(9)								

25. Visuomenė privalo dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje:														
1-Pritariu;	100%(4)	93,3%(14)	98,1%(54)	94,1%(48)	95,4%(375)					94,4%(51)	94%(110)	96,2%(152)	96%(122)	96,7%(60)
2-Nepritariu;			1,8%(1)		0,2%(1)					3,7%(2)				
3-Neturiu nuomonės;		6,6%(1)		5,9%(3)	3,3%(13)					1,8%(1)	2,5%(3)	3,7%(6)	3,9%(5)	3,2%(2)
kita-pastabos					1%(4)						3,4%(4)			
26.Kas paskatintų Jus dalyvauti nusikaltimų prevencijos programoje?														
1-Patirtis tapus nusikaltimo auka;	50%(2)		21,8%(12)	19,6%(10)	4,5%(18)					20,3%(11)	7,6%(9)	6,9%(11)	8,6%(11)	
2-Noras užtikrinti savo ir savo artimųjų saugumą;	50%(2)	80%(12)	69%(38)	80,3%(41)	77,8%(306)					94,4%(51)	87,1%(102)	60,7%(96)	74%(94)	90,3%(56)
3-Materialinis atlyginimas;		20%(3)	9%(5)		9,4%(37)					24%(13)			20,4%(26)	9,6%(6)
4-Nedalyvaučiau tokioje programoje, nes nepasitikiu tokių programų veiksmingumu;					8,3%(33)						9,4%(11)	13,9%(22)		
5-Neturiu nuomonės;					5,8%(23)					3,7%(2)		13,2%(21)		
kita-pastabos					3%(12)						3%(12)			
27.Kaip reaguotumėte būdamas nusikaltimo liudininku?														
1-Nedelsiant praneščiau policijai;										75,9%(41)	86,3%(101)	96,8%(123)	81,8%(104)	83,8%(52)
2-Nereaguočiau, stengčiausi likti nepastebėtas;										3,7%(2)		3,9%(5)	7%(9)	
3-Stengčiausi sutrukdyti nusikaltėliams savomis jėgomis;										31,4%(17)	11,1%(13)	32,9%(52)	23,6%(30)	19,3%(12)
4-Stengčiausi prisijungti prie nusikaltėlių, siekdamas iš to pasipelnyti;														
5-Neturiu nuomonės;											17,9%(21)			
kita-pastabos												8,8%(14)		
28.Kas Jus sulaikytų nuo nusikaltimo padarymo?														
1-Sąžinė;		93,3%(14)	83,6%(46)	70,5%(36)	78,1%(307)					94,4%(51)	88,8%(104)	87,9%(139)	44,8%(57)	83,3%(52)
2-Pakankamai gera materialinė padėtis;	100%(4)	86,6%(13)	25,4%(14)		3%(12)					22,2%(12)		8,8%(14)	13,3%(17)	

3-Šeimos parama;	1%(25)	13,3%(2)	23,6%(13)	7,8%(4)	9,6%(38)					7,4%(4)	15,3%(18)	13,2%(21)	9,4%(12)	4,8%(3)
4-Visuomenės nepakantumas nusikaltimams ir nusikaltėliams	1%(25)	6,6%(1)	3,6%(2)	29,4%(15)	5%(20)					27,7%(15)			18,8%(24)	
5-Nusikaltimą padariusio asmens paviešinimas per masines informavimo priemones;	1%(25)	33,3%(5)	3,6%(2)	7,8%(4)	5%(20)					14,8%(8)	9,4%(11)	8,2%(13)		
6-Bausmės neišvengiamumo baimė;		20%(3)			17,5%(69)					14,8%(8)	22,2%(26)	6,9%(11)	13,3%(17)	16,1%(10)
7-Tinka visi atsakymai;					14,7%(58)					25,9%(14)	16,2%(19)	15,8%(25)		
8-Neturiu nuomonės;					0,7%(3)							1,8%(3)		
9-Kita/pastabos					2%(8)						0,8%(1)	2,5%(4)	2,3%(3)	
29.Jaučiatės nesaugiai:														
1-Savo namuose;					3,5%(14)	1,8%(6)	1,5%(2)		16,6%(5)		1,7%(2)	6,3%(10)	0,7%(1)	
2-Viešojoje vietoje dienos metu;	75%(3)	40%(6)	9%(5)	9,8%(5)	1,7%(7)	6,4%(21)			6,6%(2)	7,4%(4)		3,1%(5)	5,5%(7)	11,2%(7)
3-Viešojoje vietoje tamsiu paros metu;	75%(3)	86,6%(13)	38,1(21)	50,9%(28)	54,1%(213)	35,6%(140)	64,2%(81)	83,7%(31)	86,6%(26)	96,2%(52)	52,9%(62)	53,1%(84)	43,3%(55)	40,3%(25)
5-Tamsiu paros metu neapšviestoje vietoje;		93,3%(14)	92,7%(51)	62,7%(32)	77%(303)	67,9%(267)	59,5%(75)	94,5%(35)	86,6%(26)	88,8%(48)	69,2%(81)	72,1%(114)	81,1%(103)	91,9%(57)
6-Tinka visi atsakymai;		20%(3)			7,1%(28)	5,5%(18)	6,3%(8)	13,5%(5)		11,16%(96)	7,6%(9)	6,9%(11)		8%(5)
7-Neturiu nuomonės;					1,5%(6)		4,7%(6)				5,1%(6)			
kita-pastabos					3,8%(15)	4,6%(15)	0,7%(1)				8,5%(10)	3,1%(5)	0,7%(1)	
30.Jaučiatės saugiai:														
1-Savo namuose;	100%(4)	100%(15)	81,8%(45)	88,2%(45)	79,1%(311)	90,7%(295)	48,4%(61)	94,5%(37)	96,6%(29)	94,4%(51)	82,9%(97)	67%(106)	83,4%(106)	96,7%(60)
2-Viešojoje vietoje dienos metu;	100%(4)	73,3%(11)	63,6%(35)	29,4%(15)	59%(232)	43,3%(141)	98,4%(124)	56,7%(21)	36,6%(11)	85,1%(46)	66,6%(78)	62%(98)	27,5%(35)	64,5%(40)
3-Viešojoje vietoje tamsiu paros metu;		53,3%(8)	9%(5)		9,4%(37)	11,6%(38)	9,5%(12)			18,5%(10)	11,9%(14)	12%(19)	3,9%(5)	3,2%(2)
5-Tamsiu paros metu neapšviestoje vietoje;					0,7%(3)	0,9%(3)				5,5%(3)				
6-Tinka visi atsakymai;					2,2%(9)	1,2%(4)	3,9%(95)				1,7%(2)	3,7%(6)		1,6%(1)
7-Neturiu nuomonės;			1,8%(1)	1,9%(1)	3,8%(15)	3,6%(12)	3,9%(95)			1,8%(1)	5,9%(7)	5%(8)	0,7%(1)	
8-kita/pastabos					5,3%(21)	4,6%(15)	3,9%(95)				8,5%(10)	6,3%(10)		

31Kas padėtu Jums jaustis saugiai?														
1-Visuomenės narių rūpinimasis vienas kitu;		66,6%(10)	27,2%(15)	9,8%(5)	47,3%(186)	44,6%(145)	35,7%(45)	70,2%(26)		77,7%(42)	34,1%(40)	46,2%(73)	27,5%(35)	41,9%(26)
2-Geras gatvių apšvietimas;	25%(1)	40%(6)	18,1%(10)	9,8%(5)	40,2%(158)	38,1%(124)	33,3%(42)	37,8%(14)		96,2%(52)	35,8%(42)	36,7%(58)	12,5%(16)	19,3%(12)
3-Aukštas pragyvenimo lygis;	50%(2)	53,3%(8)	27,2%(15)	33,3%(17)	17%(67)	16,3%(53)	25,3%(32)	29,7%(11)	43,3%(13)	42,5%(23)	26,4%(31)	22,1%(35)	11,8%(15)	8%(5)
4-Daromų nusikaltimų mažėjimas;	25%(1)	40%(6)	18,1%(10)	37,2%(19)	33,5%(132)	31,3%(102)	35,7%(45)	56,7%(21)		64,8%(35)	29,9%(35)	32,9%(52)	11%(14)	51,6%(32)
5-Patuliuojantys gatvėse policijos pareigūnai;	25%(1)	80%(12)	21,8%(12)	47%(24)	47%(185)	43,3%(141)	61,1%(77)	43,2%(16)		98,1%(53)	41,8%(49)	47,4%(75)	20,4%(26)	50%(31)
6-Tinka visi atsakymai;	25%(1)	26,6%(4)	45,4%(25)		46,5%(183)	41,5%(135)	36,5%(46)	40,5%(15)	56,6%(17)	75,9%(41)	41,8%(49)	41,7%(66)	26,7%(34)	37%(23)
7-Neturiu nuomonės;					0,2%(1)	0,3%(1)						0,6%(1)		
8-kita/pastabos					0,7%(3)	0,6%(2)						1,2%(2)		